

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

**Terrorismia edistävistä ja tukevista rikoksista
Suomen rikoslaissa**

Itä-Suomen yliopisto

Oikeustieteiden laitos

Rikos- ja prosessioikeuden

Pro Gradu-tutkielma

22.10. 2023

Jussi Mattila 25617016

Ohjaajat: Heikki Kallio

Matti Tolvanen

Tiivistelmä**ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO**

Tiedekunta Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta		Yksikkö Oikeustieteiden laitos	
Tekijä Jussi Mattila			
Työn nimi Terrorismia edistävästä ja tukevista rikoksista Suomen rikoslaisissa			
Pääaine Rikos- ja prosessioikeus ja rikollisuuden tutkimus	Työn laji Pro Gradu-tutkielma, Hallintotieteiden maisterin koulutusohjelma	Aika Lokakuu 2023	Sivuja 83
<p>Terrorismia on ollut maailmassa aina. Sitä ei ole kutsuttu sillä nimellä, mutta teot ja tavoitteet ovat olleet sellaisia, että toiminnasta on ollut helppoa huomata samankaltaisuuksia siihen terrorismiin, jollaisena me tunnemme terrorismin nykyään.</p> <p>Terrorismi tarvitsee uusia toimijoita ryhmiinsä koko ajan. Terroristiryhmien onkin panostettava uusien jäsenien värväämiseen ja kouluttamiseen. Värvääminen ja kouluttaminen terroristiryhmiin on muuttanut muotoaan historian saatossa. Kahdenkeskisten kontaktien ollessa lähes ainoa terroristitoimintaan värväämisen keino vuosikymmeniä sitten, on jäänyt historiaan. Nykyään terroristiryhmät värväävät jäsenensä pääsääntöisesti internetin välityksellä erilaisia värväystapoja käyttäen. Värvääminen terroristiryhmiin ei ole ainoa tie terroristiksi. Nykyään on huomattu, että varsinkin Eurooppaan saapuvien turvapaikanhakijoiden joukossa on ilmennyt radikalisoitumista, mikä on johtanut siihen, että henkilöt ovat itse värväytyneet terroristiryhmiin sen sijaan, että joku olisi heidät värvännyt. Internet tarjoaa tietoa rajattomasti myös itsenäiselle kouluttautumiselle ja mahdollisuuden myös koulutuksen antamiselle.</p> <p>Terrorismilaki Suomessa on varsin nuori. Se näkyy oikeudenkäynneissä, sillä tuomioita terrorismirikoksista ei juurikaan ole tullut. Oikeudenkäynnit ovat muodostuneetkin määritelmien tulkintänäyttämöiksi. Terrorismilaki hakee siis edelleen muotoaan.</p>			
Avainsanat terrorismi, värvääminen, kouluttaminen, kouluttautuminen			

SISÄLLYS

LÄHTEET	V
LYHENNELUETTELO	X
1. JOHDANTO	1
1.1 Terrorismista yleisesti	1
1.2 Mistä terrorismi kumpuaa	5
1.3 Terrorismi aiheena, tutkimuskysymykset ja metodi	8
2. KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ	10
2.1 Terrorismi.....	10
2.2 Edistäminen.....	16
2.3 Kouluttaminen ja kouluttautuminen.....	16
2.4 Värvääminen	19
2.5 Radikalisoituminen	24
3. TERRORISMI SUOMEN RIKOSLAISSA	30
3.1 Terrorismilain tulo Suomen rikoslakiin	30
3.2 Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset ja niiden tunnusmerkistö.....	33
3.2.1 Rikokset ja terroristinen tarkoitus.....	33
3.2.2 Vakava pelko	38
3.2.3 Viranomaisten pakottaminen	40
3.2.4 Valtio- ja yhteiskuntajärjestyksen horjuttaminen	41
3.2.5 Erityisen suuri vahinko kansainvälisen järjestön taloudelle tai perusrakenteille.....	43
4. TERRORISMIA TUKEVIA JA EDISTÄVIÄ RIKOKSIA	44
4.1 Koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten.....	44
4.2 Kouluttautuminen terroristisessa tarkoituksessa	47
4.3 Värvääminen terroritoimintaan	49
5. TAHALLISUUS.....	52
5.1 Mitä tahallisuus on?	52
5.2 Tahallisuuden lajeista.....	53
5.3 Tahallisuus terroristisissa rikoksissa	55

6. SUOMI, TERRORISMI JA LAINTULKINNAN HAASTEET	58
6.1 Terroristisia rikoksia Suomen oikeuskäytännössä	58
6.2 Terrorismlain toimivuudesta ja vaikutuksesta	64
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	67

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Adams, James. Terrorismi. Otava 1987.

Aikio, Annukka (ed.). Uusi sivistyssanakirja. Otava 1994.

Bianchi, Andrea – Naqvi Yasmin. International Humanitarian Law and Terrorism. Hart Publishing 2011.

Boucht, Johan – Frände, Dan. Suomen rikosoikeus: Rikosoikeuden yleisten oppien perusteet. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat 29/2019.

Estlander, Bernh. Eugen Schauman: Eräs henkilökuva Suomen taistelusta Venäjää vastaan. Otava 1924.

Frände, Dan – Matikkala, Jussi – Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Viljanen, Pekka – Wahlberg, Markus. Keskeiset rikokset. Edita 2014.

Gambetta, Diego. Making Sense of Suicide Missions. Oxford University Press 2005.

Helsingin Sanomat. Tutkimuskohteena terrorismi. HS viikko 44/2021.

Henderson, Harry. Terrorism. Facts On File 2001.

Hewitt, Christopher. Understanding terrorism in America. Routledge 2003.

Hirvonen, Aki, Mitkä metodit? Opas oikeustieteiden metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17/2011.

Hoffman, Bruce: Inside terrorism. Columbia University Press 2006.

Hämeen-Anttila, Jaakko: Islamin käsikirja. Otava 2004.

Kaleva, Atte. Jihad ja terrori. Otava 2018.

Kapitan, Tomis, Terror, s.17 teoksessa Law, Stephen (ed.) Israel, Palestine and terror. Continuum 2008.

Keskisarja, Teemu. Väepeli T:n tapaus ja muita kertomuksia suomalaisesta terrorismista. Kustannusosakeyhtiö Siltala 2010.

Koivunen, Kristiina. Suomen nuoret jihadistit. Into kustannus Oy 2016.

Korpiola, Lilly – Raita-aho, Sanna. Arabikevään jälkeen. Tammi 2017.

Kimpimäki, Minna. Kansainvälinen rikosoikeus. Kauppakamari 2015.

- Kivivuori, Janne – Aaltonen, Mikko – Näsi, Matti – Suonpää, Karoliina – Danielsson, Petri. Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Gaudeamus 2018.
- Kreus, Mirkka. Terrorismin torunta Suomessa. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 2010.
- Kullberg, Anssi (ed.). Poliittisen väkivallan poluilla. Poliittisen historian tutkimuksia. Turun yliopisto 2014.
- La Greca, Annette M – Silverman, Wendy K – Vernberg, Eric M – Roberts, Michael C. Helping Children Cope With Disasters and Terrorism. American Psychological Association 2002.
- Laitinen, Kari (ed.). Tuhat ja yksi uhkaa – Tulkintoja terrorismista. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 2007.
- Laitinen, Kari – Lumio, Milla. Terroristin synty ja terrorismin torjunta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 2009.
- Law, Stephen (ed.) Israel, Palestine and terror. Continuum 2008.
- Lehtisalo, Liekki – Raivola Reijo. Koulutus ja koulutuspolitiikka 2000-luvulle. WSOY 1999.
- Linjakumpu, Aini. Islamin globaalit verkostot. Vastapaino 2009.
- Lohse, Mikael. Terrorisimirikoksen valmistelu ja edistäminen. Suomalainen lakimiesyhdistys 2012.
- Jokinen, Christian – Kullberg, Anssi. Separatismi ja islamismi. Kustannus Oy Suomen Mies 2006.
- Malkki, Leena, Mitä tiedämme terrorismista. Otava 2020.
- Malkki, Leena – Paastela, Jukka. Terrorismin monet kasvot. WSOY oppimateriaalit 2007.
- Melander, Sakari. EU-rikosoikeus. Talentum 2015.
- Melander, Sakari. Rikosoikeus 2010-luvulla. Forum iuris 2010.
- Neumann, Michael, Terror and expected collateral damage: The case for moral equivalence, s. 139 teoksessa Law, Stephen (ed.) Israel, Palestine and terror. Continuum 2008.

- Nordberg, Erkki. Islamistinen terrorismi ja sen vastainen puolustus. Art House Oy 2007.
- Paaste, Jukka. Terrorismi. Eurooppalaisen filosofian seura ry 2005.
- Paatero, Mikko. Sisäinen turvallisuus horjuu. Docendo 2016.
- Palmer Harik, Judith. Hezbollah. The changing face of terrorism. I.B.Tauris 2005.
- Panella, Carlo. Islamin musta kirja. WSOY 2009.
- Puistola, Juha-Antero – Herrala, Janne. Terrorismi Euroopassa. Tammi 2006.
- Polvinen, Tuomo. Valtakunta ja rajamaa: N.I.Bobrikov Suomen kenraalikuvernöörinä 1898–1904. WSOY 1984.
- Qureshi, Nabeel. Totuus jihadista. Perussanoma Oy 2017.
- Rauste-von Wright, Maijaliisa – von Wright, Johan – Soini, Tiina. Oppiminen ja koulutus. WSOY 2003.
- Reime, Hannu. Israel - Palestiina. Kahden kansan luvattu maa. LIKE 2011.
- Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti: Rikosoikeus. Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Talentum Pro 2016.
- Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti: Rikosoikeuden yleinen osa. Vastuuoppi. Talentum 2013.
- Ustinov, Vladimir. Terrorismi tuomiolla. Oy Novomedia Ltd 2003.
- Vairimaa, Reetta, Uusi terrorismi on arabimaailman demokratiavajeen hinta, s. 135–136 teoksessa First we take Manhattan – Terrorismi ja uusi maailmanjärjestys. LIKE 2002.
- Yli-Karjanmaa, Hannu. Valtiot ja terrorismi. Multikustannus Oy 2008.

VIRALLISLÄHTEET

- Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta erityistoimenpiteiden toteuttamisesta terrorismin torjumiseksi (2001/931/YUTP).
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2017/541, terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta.
- Euroopan neuvoston täytäntöönpanoasetus (EU) 2021/1188

VIII

HE 44/2002 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HE 188/2002 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle terrorismia koskeviksi rikoslain ja pakkokeinolainsäädöksi.

HE 81/2007 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle terrorismin ennaltaehkäisyä koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymisestä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja rikoslain 34a luvun muuttamisesta.

HE 26/2014 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle terrorismirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 30/2018 vp: Oikeusministeriö, Terrorismirikosten sääntelyn ajanmukaisuus ja vastaavuus vertailumaiden sääntelyn kanssa. Oikeusministeriön julkaisuja, mietintöjä ja lausuntoja 2020:8.

HE 271/2022 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle terrorismin ennaltaehkäisyä koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen lisäpöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi rikoslain 34a luvun 1 ja 4 b §:n muuttamisesta.

KOM (2001) 521: Ehdotus neuvoston puitepäätökseksi terrorismin torjumisesta.

LaVL 20/2001 vp: Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston puitepäätökseksi (terrorismin torjuminen).

LaVM 24/2002 vp: Hallituksen esitys terrorismia koskeviksi rikoslain ja pakkokeinolain säännöksiksi.

LaVM 4/2018 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muuttamisesta.

PeVL 41/2001 vp: Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston puitepäätökseksi (terrorismin torjuminen).

PeVL 26/2014 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle terrorismirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi.

PeVL 56/2016 vp: Perustuslakivaliokunnan lausunto valtioneuvoston kirjelmästä (U 22/2015 vp) Eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (terrorismin torjuminen).

PeVL 20/2018 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muuttamisesta.

SopS 16/1990: Eurooppalainen terrorismia koskeva yleissopimus.

INTERNETLÄHTEET

Verkkosivustot

Euroopan komission laatima ehdotus toimintasuunnitelmaksi Feiran Eurooppa neuvostoa varten – 19. ja 20. kesäkuuta 2000. [<http://ue.eu.int/en/Info/eurocouncil/index.htm>]

Euroopan yhteisöjen virallinen lehti. EYVL C 19, 23.1.1999, s.1. [[cinhfi 1..1 \(europa.eu\)](#)]

Helsingin Sanomat. Rikosoikeuden professori esittää tiukennusta terrorismilainsäädäntöön: Isisin aseoulutukseen osallistumisesta tulisi itsessään rangaistavaa. [<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007744340.html>] (18.1.2021)

Perustuslakiblogi. Martin Scheinin: Terrorismisyytteet kaatuivat – eivätkä suinkaan näyttökysymyksiin. [Martin Scheinin: Terrorismisyytteet kaatuivat – eivätkä suinkaan näyttökysymyksiin – Perustuslakiblogi ([wordpress.com](#))] (19.02.2018)

Sisäministeriön julkaisuja 2023:4. Kansallinen riskiarvio 2023. [Kansallinen riskiarvio 2023 ([valtioneuvosto.fi](#))]

Suojelupoliisi. Terrorismin uhkataso on tasolla kohonnut. [Terrorismi | Suojelupoliisi ([supo.fi](#))] 17.10.2023.

YK-liitto. Martin Scheinin: Terrorismin vastainen taistelu ei saa rajoittaa ihmisten perusoikeuksia. [Martin Scheinin: Terrorisminvastainen taistelu ei saa rajoittaa ihmisten perusoikeuksia | Suomen YK-liitto ([ykliitto.fi](#))] (31.01.2008)

OIKEUSTAPAUKSET**Hovioikeudet**

Helsingin hovioikeus 23.3.2016 t. 111925

Käräjäoikeudet

Helsingin käräjäoikeus 24.1.2018 t.103187

LYHENNELUETTELO

CETS 196	Euroopan neuvoston yleissopimus terrorismin ehkäisystä
CIA	Central Intelligence Agency
DHS	Department of Homeland Security
EN yleissopimus	Terrorismin ennaltaehkäisyä koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus SopS 49/2008
EU	Euroopan unioni
EV	Eduskunnan vastaus
EYVL	Euroopan yhteisöjen virallinen lehti
FBI	Federal Bureau of Investigation
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
HE	Hallituksen esitys
ISIS	Islamic state in Iraq and Syria
KRP	Keskusrikospoliisi
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
SopS	Suomen säädöskokoelman sopimussarja
SUPO	Suojelupoliisi
PKL	Pakkokeinolaki 806/2011
PolL	Poliisilaki 872/2011
PeVL	Perustuslakivaliokunnan lausunto

Puitepäätös	Euroopan neuvoston terrorismin torjumisesta tehty puitepäätös EYVL, N:o L 164, 22.6.2002, s. 3–7
RAF	Rote Armee Fraktion
RL	Rikoslaki 39/1889
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1. JOHDANTO

1.1 Terrorismista yleisesti

Nykyään on lähes mahdotonta avata televisio törmäämättä uutisin, missä käsitellään tapahtumia, jotka luokitellaan terrorismiksi. Meidän on mahdotonta ymmärtää, miksi joku on valmis tappamaan toisia ihmisiä ja itsensä aatteen, uskonnon tai poliittisen päämäärän vuoksi. Terroriisikuja katsellessa tulee väkisinkin mieleen ajatus, että henkilöt, jotka ryhtyvät sellaisiin tekoihin, ovat jollain tavalla erilaisia kuin muut. Eihän kukaan täysissä järjissä oleva räjäyttäisi tieteen tahtoen pommia keskellä ihmisjoukkoa.¹

Useasti länsimaisessa uutisoinnissa haetaankin syytä iskulle. Jos iskun tekijä on islamisti, kyse on median mukaan ideologisesta iskusta. Jos taas tekijä on länsimaalainen, on teon liityttävä median mukaan mielenterveysongelmiin.² Näin ei asia kuitenkaan ole. Itsemurhaiskuja on tehty aiemminkin hyvin erilaisten lähtökohtien vuoksi. Japanilaisille hävittäjälentäjille se oli vuosina 1943–1945 yksi tapa osoittaa kunnioitustaan maataan ja keisaria kohtaan.³ Kyse oli siis kulttuurisesta taustasta, vaikka toki on otettava huomioon, että harva heistä olisi päässyt takaisin kotimaahansa raskaan tulen alta ja vaurioituneilla koneilla. Oli siis mahdollisesti omalle maalle hyödyllisempää ohjata kone vihollisen laivaan, kuin pudottaa se mereen.⁴

Mistään uudesta ilmiöstä terrorismissa ei kuitenkaan ole kyse, vaan terrorismia on ilmennyt kautta aikain. Ensimmäisiä tunnettuja terrorityyppisiä ryhmiä olivat Palestiinassa noin 2000 vuotta sitten toimineet Sikariukset (Sicarii), Tikarimiehet, jotka vaikuttivat murhillaan alueen poliittiseen rakenteeseen.⁵ Heillä oli halu vaikuttaa asioiden kulkuun siten, että lopputulos olisi ollut heille oikean suuntainen.

Sikariukset olivat roomalaisvaltaa vastustavia juutalaisia, jotka surmasivat tikarilla roomalaisten kanssa läheisissä väleissä yhteistyötä tekeviä juutalaisia. Lisäksi heidän toimintatapoihinsa kuului

¹ Malkki 2007, s. 46.

² Koivunen 2016, s. 148.

³ Gambetta 2005, s. 15.

⁴ Gambetta 2005, s. 1.

⁵ Paastela (ed.) 2005, s. 10.

panttivankien ottaminen. He vangitsivat vaikutusvaltaisia roomalaismyönteisiä juutalaisia, ja vastineeksi heidän vapauttamiselleen, he vaativat vangituiksi joutuneiden Sikariusten vapauttamista.⁶ Sikariusten toiminta ei siis eronnut juurikaan nykypäivän terrorismin toimintatavoista. Sikariukset tekivät iskunsa julkisissa paikoissa, joten täten he saivat aikaan myös pelkoa ja kauhua kansan keskuudessa, kuten nykyiset terroristit tekevät.⁷ Näin ollen he olivat myös edelläkävijöitä julkisuudella hankitun pelon hyödyntämisessä.

Suomessa on perinteisesti terrorismia ollut varsin vähän, mutta terrorismityyppisiä tapauksia kylläkin. Yksi kuuluisimmista lienee Eugen Schaumanin tekemä murha Helsingissä vuonna 1904. Tuolloinhan Schauman murhasi Suomen kenraalikuvernööriksi vuonna 1889 valitun N.I. Bobrikovin ampumalla tämän senaatin rappusille.⁸

Tapaukseen liittyy selkeästi poliittinen motiivi. Bobrikovin kun oli tarkoitus aloittaa Suomen venäläistämisen siten, että venäläisten tuli astua Suomen siviilivirkoihin, venäjän kieli tulisi hallintokieleksi ja Suomen armeija venäläistettäisiin.⁹ Bobrikov olikin ripeä ja määrätietoinen, ja huomasi koventaessaan otettaan saavan tuloksia aikaan.¹⁰ Vaikka jo talvella 1903–1904 esimerkiksi ylioppilaiden aktivistiryhmät aktivoituivat vastustamaan venäläistämistä, suunnitteli ja toteutti Schauman attentaattinsa yksin, minkä jälkeen hän surmasi itsensä.¹¹

Nykyisen terrorismitunnusmerkistön mukaan tämä lienee eräänlainen profiiliesimerkki terroristista – jos sellaisia on – sillä Schauman oli puolikuuro, kommunikaatiovaikeuksinen, eikä mikään koulun suosituin poika. Näin ollen huonosta omastatunnosta ja hyljeksitystä nuoresta miehestä tuli hetkessä suomenmielisten idoli ja sankari, ja olihan hän nyt seuraavan vuosituhannen valokeilassa.¹²

⁶ Malkki 2020, s. 73.

⁷ Malkki 2020, s. 73.

⁸ Malkki 2007, s. 348.

⁹ Estlander 1924, s. 73.

¹⁰ Polvinen 1984, s. 320–322.

¹¹ Polvinen 1984, s. 323.

¹² Keskiarja 2010, s. 97.

Pohjoismaista Ruotsi sen sijaan erottuu varsin selvästi maana, jolla on jo jonkinlaista terroristihistoriaa. Ruotsin historiassa 1970- ja 1980-luvut olivat ajanjaksoja, jolloin ideologisesti erilaiset terroristit toimivat Ruotsissa.

Kroaattiseparatistit valtasivat Jugoslavian konsulaatin Göteborgissa vuonna 1971 ja myöhemmin samana vuonna he tunkeutuivat Jugoslavian suurlähetystöön Tukholmassa surmaten suurlähettilään. Seuraavana vuonna kroaattiseparatistit kaappasivat Ruotsin sisäisen liikenteen lentokoneen ja kiristivät vapaaksi edellisen vuoden teoista vangitut toverinsa. Vuonna 1975 Ruotsissa aktivoitui Punainen armeijakunta, RAF. Se valtasi Länsi-Saksan suurlähetystön Tukholmassa ja sen jäsenet ampuivat hengiltä sotilasasiamiehen ja kaupallisen edustajan.¹³

Myös Olof Palmén murhaan vuodelta 1986 on varsin helppoa liittää poliittinen ulottuvuus ja sitä kautta linkki terrorismiin, vaikka sen todellinen motiivi jäikin hämärän peittoon. Mutta kun kyseessä oli Ruotsin pääministeri, oli teko otollinen monille poliittisille salaliittoteorioille.

Vaikka terrorismi ilmiönä ja poliittisen painostamisen välineenä on tiedetty jo kauan, se nousi mediaan nykyisissä mittasuhteissaan vasta syyskuun 11. päivä vuonna 2001. Tuolloin 19 nuorta miestä terroristiryhmä AlQaedasta kaappasi neljä lentokonetta Yhdysvalloissa. Miehistä 15 oli kotoisin Saudi Arabiasta, kaksi Yhdistyneistä arabiemiirikunnista, yksi Egyptistä ja yksi Libanonista.¹⁴ He lensivät kaapatut kaupallisessa liikenteessä olleet matkustajakoneet muun muassa päin New Yorkin kuuluisia vuonna 1970 ja 1972 rakennettuja kaksoistorneja. Kaksoistornien sortuttua ne romahduttivat alleen vielä viisi muuta pienempää pilvenpiirtäjää. Vakuuttavan iskusta teki se, että kaikki tapahtui suorassa TV-lähetyksessä.

Juuri syyskuun 11. päivän tapahtumat viimeistään toivat terrorikeskustelun keskiöön islamilaisen terrorismin, vaikka iskuja oli ollut jo aiemminkin, kuten Beirutissa. Tämä oli omiaan painamaan vähemmälle mediahuomiolle muut ei-islamilaisten separatistiliikkeet, joiden historia terrorismissa on paljon mittavampi kuin islamistisella terrorilla.¹⁵ Samalla se herätti ihmiset huomaamaan yhteiskunnan haavoittuvuuden terrorismin edessä.

¹³ Kullberg 2014, s. 27.

¹⁴ Gambetta 2005, s. 131.

¹⁵ Jokinen – Kullberg 2006, s. 13.

Nykyaikaisen terrorismiajattelun terrorisminvastaisine sotineen voidaan ihan oikeutetusti katsoa alkaneen juuri tuosta syyskuisesta terroriteosta vuodelta 2001. Sen jälkeen useat maat ovat tehostaneet terrorismin vastaista toimintaansa. On aloitettu terrorismin vastaisia sotia ja tiettyjen maiden kansalaisten liikkumisvapautta ja maahantulon edellytyksiä on rajoitettu. Monet maat ovat määritelleet terrorismin uudelleen ja muokanneet terrorismilakejaan sen mukaan.

Nuo terrorisminvastaiset sodat ovat myös herättäneet tunteita puolin ja toisin. Kun suuret maat käyvät terrorisminvastaista sotaa ja pommittavat terroristien oletettuja piilopaikkoja ja tukikoh-
tia, syntyy aina siviiliuhreja, jotka sattuvat olemaan terroristien lähetyillä. Siviilien seasta tai lähetyiltä toimiminen onkin osa terroristien taktiikkaa.

Vaikka noilla strategisilla pommituksilla haetaan ratkaisuja terrorismin kitkemiseen, herää aina kysymys siviilien ihmisoikeuksista. Mikä on kohtuullinen siviiliuhrien määrä, minkä voimme hyväksyä terrorisminvastaisessa sodassa? Jos siis siviilejä kuolee terrorisminvastaisessa sodassa, mutta sitä kautta saamme kitkettyä terrorismin, niin olemmeko valmiit hyväksymään sen. Jos olemme, niin silloin me hyväksymme laillisen, viattomien siviilien surmaamisen.¹⁶

Myös Suomen lainsäädäntöä on muutettu siten, että terrorismin itseopiskelu tuli rangaistavaksi vuonna 2018 ja sota-alueille matkustaminen tai sen edistäminen terroristisessa tarkoituksessa tuli rangaistavaksi vuonna 2021. Terrorismin vaikutuksen yhteiskuntaan määrittelee se, että kuinka suurena uhkana sitä yleisesti pidetään.¹⁷

Terrorismin määrittely on ollut kuitenkin varsin haastavaa, ja siksi myös lakien kirjoittaminen siten, että ne soveltuisivat toimiviksi lainkäytön välineiksi, on ollut ongelmallista laajalti. Vaikeuksia on ilmennyt varsinkin terrorismimääritelmässä oleva poliittinen tai uskonnollinen ulottuvuus, joista jommankumman pitäisi toteutua, jotta tekoa voitaisiin pitää terroristisena. Olisiko mahdollista käyttää terrorismilakia, vaikka poliittinen tai uskonnollinen aspekti ei toteutuisi, mutta teko olisi kokonaisuudessaan brutaali ja kohdistettu yhteiskuntaa vastaan? Voisiko pykälässä olla lisäksi "...tai teko on muutoin kokonaisuudessaan törkeä ja terrorityyppinen...?"

¹⁶ Neumann 2008, s. 139.

¹⁷ Helsingin Sanomat. Tutkimuskohteena terrorismi. HS viikko 44/2021, A25.

Esimerkkinä tällaisesta voisi olla Yhdysvalloissa vuonna 2017 tapahtunut joukkoampuminen, missä 64-vuotias mies ampui hotellin 32. kerroksen ikkunasta surmaten 58 ihmistä ja haavoitti satoja, surmaten lopulta itsensä. Tämä Las Vegasissa tapahtunut ammuskelu tuomittiin aluksi terroritekona, mutta poliisitutkinnassa ei löytynyt mitään viitteitä teon uskonnollisesta tai poliittisesta luonteesta, joten kyseessä ei ollutkaan terroriteko, vaikka ääri-islamisteihin liitetty Amaq-uutistoimisto ylistikin iskun tekijää kalifaatin soturiksi.¹⁸ Kotoperäisinä tekoina tällaisia voisivat olla esimerkiksi oppilaitoksissa tapahtuneet kouluammukset.

Terrorismi näyttääkin muuttavan muotoaan perinteisistä uskonnollisvaikutteisista iskuista, missä hallitsija tai uskonoppinut on julistanut jihadin – taistelun islamin puolesta, ja kehottanut muslimiveljiä iskuun. Nyt päätöksen iskusta usein tekee yksilö itse ilman, että uskonoppinut on edes tietoinen teosta ennen mediaa.¹⁹

1.2 Mistä terrorismi kumpuaa

Syitä terrorismille lienee useita. Viime vuosien aikana käynnissä ollut arabikevään jälkeinen aika ei saanutkaan toivottua muutosta aikaan yhteiskunnissa. Vaikka nuoret laittoivatkin arabikevään liikkeelle ja luulivat ratkaisevansa sen myötä Lähi-idän epäkohdat, juuri mikään ei muuttunut. Päinvastoin monien maiden itsevaltaiset hallitsijat kiristivät vain otteitaan, ja seurauksena oli yhä enemmän kurjuutta siviiliuhreja.

Eräs ongelma lienee myös nuorisotyöttömyys, mitä alueilla koetaan. Yli puolet kriisiytyneiden alueiden väestöstä on alle 25-vuotiaita ja nuorisotyöttömyys yli 20 prosentin luokkaa. Tällaista tilannetta on kutsuttu ”nuorisopullistumaksi”. Juuri työtä, tilaisuutta tulla kuulluksi, tilaisuutta vaikuttaa ja perustaa perhe, ovat olleet nuorten toiveissa. Siis samat asiat, kuin kenellä tahansa nuorella.²⁰ Arabimaailmassa perhe on isossa roolissa ja perheen mies nähdään edelleen perheen päänä, joka tuo elannon ja taloudellisen turvan perheeseen. Nyt tällaista mahdollisuutta ei monellakaan ole ja se koetaan häpeälliseksi yhteiskunnassa, missä kasvojen säilyttämisellä on

¹⁸ Malkki 2020, s. 15.

¹⁹ Korpola – Raita-aho 2017, s. 207.

²⁰ Korpiola – Raita-aho 2017, s. 14.

erittäin suuri rooli. Mies ilman toimeentuloa ja kykyä elättää perhettään nähdään lähinnä nahjukseksi.

Juuri tällaisten arkisten asioiden puuttuminen ja sen myötä tullut turhautuminen on saanut nuoret etsimään paikkaansa ääriilikkeistä, radikaalista uskonnollisuudesta ja rikollisuudesta.²¹ Se on yksi mahdollisuus hankkia perheelle taloudellista vakavaraisuutta ja arvostusta ainakin joissain terroristiryhmiksi luokitelluista ryhmissä, kuten Hizbollahissa. Esimerkiksi Libanonin alueella Beekaanlaaksossa Iran on ollut suurin työnantaja maksaen kuukausipalkkaa Hizbollahin kautta Hizbollahissa taisteleville nuorille miehille.²²

Kyseessä onkin eräänlainen maskuliinisuuden kriisi. Sovinismia ja väkivaltaa ruokkii pikemminkin heikkouden kuin vahvuuden tunne. Lisäksi pitkään jatkuneen väkivallan kierre lisää väkivaltaa. Pojat, jotka ovat kasvaneet väkivaltaisessa ympäristössä, käyttävät myös itse väkivaltaa todennäköisemmin aikuisiällä.²³ Terrorismia ei kuitenkaan voi selittää aukottomasti siihen syyllistyneiden huono-osaisuudella tai taloudellisella eriarvoisuudella.²⁴

Lisäksi arabimaailmaan on noussut arabikevään seurauksena uudenlaiset marttyyriuden tavoittelijat. Heitä ei aja itsemurhaiskuihin islaminusko tai jihad, vaan se on osa taistelua kohti parempaa tulevaisuutta.²⁵ Teolle halutaan edelleen medianäkyvyyttä ja muutosta yhteiskuntaan. Medianäkyvyys ja julkisuus ovatkin yksi terrorismin päämääristä, mistä ne ammentavat jäsenensä ja voimansa. Ilman julkisuutta terroristit kuihtuisivat ja menehtyisivät.²⁶

Myöskään politiikkaa ei sovi unohtaa. Usein ajattelemme, että israelilaisten ja palestiinalaisten konflikti on vuosisatoja vanha uskonsota terroritekoineen. Näin ei kuitenkaan ole. Konflikti on toki kymmeniä vuosia vanha, mutta se ei ole uskonsota, vaan poliittinen konflikti rajoiltaan epämääräisestä maa-alueesta.²⁷

²¹ Korpiola – Raita-aho 2017, s. 15.

²² Palmer Harik 2005, s. 40.

²³ Korpiola – Raita-aho 2017, s. 186.

²⁴ Kivivuori ym. 2018, s. 419.

²⁵ Korpiola – Raita-aho 2017, s. 196.

²⁶ Ustinov 2003, s. 52.

²⁷ Reime 2011, s. 90.

Kautta historian terrorismista on havaittavissa muutakin kuin nyt helpoimmin havaittavissa oleva islamistisiin liikkeisiin kytkeytyvä terrorismi. Pitemmällä lähihistoriaan perustuvalla tarkastelulla terrorismi voidaan luokitella neljään selkeämpään ideologiseen aaltoon. Ensimmäisen aallon muodosti kansainvälisen anarkistisen liikkeen terrori, minkä katsotaan alkaneen 1800-luvun loppupuolella ja jatkuneen ensimmäiseen maailmansotaan saakka. Toiseen aaltoon luetaan liikkeet, jotka edesauttoivat siirtomaajärjestelmän hajoamisessa, ja kolmannessa aallossa olivat toisen maailmansodan jälkeisen ajan ääriivasemmistolainen terrori. Nykypäivää edustaa neljäs aalto, minkä tunnusmerkkinä on islamistinen ja uskonnollissävyytteinen terrori.²⁸

Tämän neljännen aallon katsominen vain länsimaisten lasien läpi antaa näkemykseni mukaan varsin väärän kuvan valtamediasta tietoaan ammentavalle kansalaiselle. Länsimaisen kuvassa terroritekoja tekevät islamistiset ääriliikkeet ja uhreina esitetään länsimaalaisia kristittyjä. Todellisuudessa shiiojen ja sunnien välistä keskinäistä sotaa on käyty jo kymmeniä vuosia Pakistanissa, Bangladeshissa, Indonesiassa ja Afganistanissa.²⁹ Näitä sotänäyttämöjä eivät hallitse kiväärimiehet mottitaktiikoineen, vaan niiden pääasiallinen taktiikka on ollut terrori-iskut.

Tapahtuipa terrorismia missä päin maailmaa tahansa tai olkootpa sen juurisyyt mitkä tahansa, siitä voidaan löytää aina tiettyä samankaltaisuutta. Todellisuus on, että kuka tahansa, missä tahansa ja milloin tahansa voi olla kohteena. Kukaan ei siis täysin voi olla turvassa terrorismilta. Terrorismi on ilkeä ja väkivaltainen strategia, missä tappamalla viattomia ihmisiä pyritään hallitsemaan ihmisryhmiä tai valtioita sattumanvaraisilla murhilla. Kohteet on valittu usein niiden heikkouden vuoksi, koska ne ovat puolustuskyvyttömiä ja heikkoja, ja juuri siten saadaan suurinta tuhoa aikaan. Terrorismi on äärimmäisen vahva traumojen aiheuttaja, minkä vaikutukset ovat huomattavasti laajemmat ja kestävätkä huomattavasti kauemmin kuin kuvittelemme.³⁰ Näiden traumojen hoitoon tarvitaan aina ammattiapua, mutta valitettavasti sitä on harvoin saatavilla monissakaan kehittyvissä valtioissa riittävässä määrin. Nämä sotien ja terrori-iskujen traumat näkyvät Euroopassakin maahanmuuttajien ja pakolaisten kautta.

²⁸ Kivivuori ym. 2018, s. 411.

²⁹ Panella 2009, s. 428.

³⁰ La Greca ym. 2002, s. 327.

1.3 Terrorismi aiheena, tutkimuskysymykset ja metodi

Tämä tutkielma on jatkoa kandidaatintyölle, missä käsittelin RL 34 a luvun 4 c §:n terroritoimintaan värväämistä. Katsonkin tämän työn olevan luonnollinen jatkumo aiheen laajempaan käsitteelyyn. Tutkielman aiheena terrorismi on aina varsin ajankohtainen, ja juuri ajankohtaisuutensa vuoksi se kiinnostaa minua. Lisäksi olen työskennellyt joitakin vuosia alueilla, joista stereotyyppisesti terroristien on arveltu tulenvan ja keskustellut aiheesta henkilöiden kanssa, jotka länsimaisen käsityksen mukaan kuuluvat terroristijärjestöihin.

Tällainen stereotyyppisyyttä edustava ajatusmalli on varsin kapea, eikä edusta totuutta terrorikysymyksissä, eikä sen avulla myöskään kyetä löytämään vastauksia terrorikysymyksiin. Lisäksi toimittajien tökeröt yleistyksiset tyypillisestä terroristista tai poliitikkojen välittömästi veriteon jälkeen antamat lausunnot, missä teko on tuomittu terroriteoksi, vaikka tapausta ei olisi vielä tutkittukaan, antavat selkeästi väärää kuvaa terrorismista, terroristeista ja henkilöistä, jotka on värvätty tai pakotettu terroristeiksi tai, jotka ovat itse värväytyneet terroristeiksi.

Tutkielman ajankohtaisuutta heijastaa myös Suomessa viime aikoina oikeudessa olleet tapaukset, missä on käsitelty terrorismia. Aionkin tässä tutkielmassa viitata kyseisiin oikeustapauksiin virallislähteiden ja alan kirjallisuuden lisäksi.

Koska terrorismin määrittäminen on varsin haastavaa, eivätkä alan johtavat tutkijatkaan ole päässeet päätelmissään yksimielisyyteen, on tämä tutkielma syytä aloittaa tuomalla esiin joitakin määritelmiä terrorismista, värväämisestä, koulutuksen antamisesta ja kouluttautumisesta, minkä kautta tuon esiin myös oman näkemykseni määritelmästä. Sen jälkeenkään tarkoitukseni ei ole käsitellä koko rikoslain (RL, 39/1889) 34 a lukua, vaan jätän tutkielman ulkopuolelle terroritoiminnan johtamisen, rahoittamisen, suunnittelun, sekä terroristisessa tarkoituksessa tehdyn matkustamisen. Näin ollen pitäydyn tässä tutkielmassa koulutuksen antamisessa terrorismirikoksen tekemiseen (RL 34a:4a), kouluttautumisessa terrorismirikoksen tekemiseen (RL 34a:4b) ja värväämisessä terrorismirikoksen tekemiseen (RL34a:4c). Koska tahallisuus näyttäisi olevan ratkaisevassa asemassa terroririkoksissa, käsittelen myös tahallisuuden muotoja lyhyesti.

Lähestymistapani on rikoslainopillinen. Lainopillisen eli oikeusdogmaattisen tutkielman perustehtävänä onkin voimassa olevan oikeuden selvittäminen, oikeussäännösten tulkinta ja oikeusperiaatteiden punninta säännösten systematisointineen.³¹ Tässä tutkielmassa se käytännössä tarkoittaa laissa olevan tekstin analysointia ja pohtimista sen toimivuuden kannalta. Analysoin mitä terrorismi ja terroritoimintaan kouluttaminen, kouluttautuminen ja värväminen tarkoittavat Suomen rikoslain mukaan ja kuinka ne ovat näyttäytyneet oikeuskäytännössä. Tutkimuskysymysten myötä aion ottaa kantaa myös kyseisen lain toimivuuteen muutaman oikeustapauksen valossa. Onko Suomen rikoslaki terrorismin osalta kirjoitettu liian suppeaksi? Onko terrorismirikoksiin mahdollista saada edes näyttöä nykyisen lain ollessa voimassa? Voiko lakia tulkita laajemmin siten, että se sisältäisi selkeämmin terrorismin tukemisen?

³¹ Hirvonen 2011, s. 21–25.

2. KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ

2.1 Terrorismi

“Idle hands are the devil’s workshop.” Näin arvioi, rikollisuutta ja kriminologiaa tutkinut sosiologi, **Travis Hirschi** rikollisuuden syitä sosiaalisen kontrollin kautta ja varsinkin sitä, kuinka ajan käyttäminen laillisiin toimintoihin vähentää aikaa laittomilta toiminnoilta, ja näin ollen vähentää rikollisuutta.³² Hirschin ajatelmassa on paljon totuutta. Jos on jotain kehittävää tekemistä, niin monet huonot teot voivat jäädä tekemättä. Onko terrorismi sellaista rikollisuutta, että sen voisi kitkeä korvaamalla se jollain järkevällä toiminnalla?

Terrorismin määrittely on ollut vaikeaa ja jopa mahdotonta. Tutkijat ovat saaneet aikaan toinen toistaan erilaisempia määritelmiä kyseisestä termistä. Miksi näin on? Selitys tälle lienee se, että terroriteot muuttavat muotoaan, eri maat tulkitsevat asioita eri tavoin ja myös kulttuurinen erilaisuus antaa tulkintoihin oman mausteensa. Näin emme voikaan sanoa suoraan, että onko joku teko terroriteko pelkästään sen perusteella, mitä juuri näimme. Emmehän aina voi puhua rikoksestaakaan, vaikka näemme rikokselta näyttävän teon. Jopa poliisi aloittaa rikosilmoituksen kirjaimisen siten, että henkilön X epäillään syyllistyneen johonkin moitittavaan tekoon. Teko ja sen tunnusmerkistö tarvitsee lähempää tarkastelua ja tutkimista jo vähäisissäkin rikoksissa.

Sanana terrorismi juontaa juurensa latinalaiseen sanaan terror, joka tarkoittaa pelkoa.³³ Joissakin lähteissä samasta asiasta on käytetty verbimuotoa terrere, joka tarkoittaa pelotella.³⁴ Terrorismi on siis tekemistä tai toimintaa, jolla pidetään ihmisiä pelon vallassa. Ranskan historiassa 1793–1794, jolloin jakobiinit olivat vallassa, oli hirmuvallan kausi. Tuolloin valtiojohto hallitsi maata hirmuvallan tavoin ja piti ihmisiä pelon vallassa. Hallinnon vastustajia päätyikin giljotiiniin sankoin joukoin.³⁵ Ranskankielinen sana terrorisme tarkoittaaakin hirmuvallan harjoittamista tai pelolla hallitsemista.³⁶ Vaikka jakobiinien toiminta varsin brutaalilta kuulostaakin, ei heidän toi-

³² Kivivuori ym. 2018, s. 166.

³³ Aikio (ed.) 1994, s. 609.

³⁴ Malkki 2007, s. 22.

³⁵ Malkki 2007, s. 22.

³⁶ Aikio (ed.) 1994, s. 609.

mintansa perustunut silkkään pahuuteen. Valtiojohtoisesti ajateltiin tuolloin, että kansaa oli johdettava ankaralla kädellä. Kansalle oli näytettävä oikea suunta ja se oli ohjattava kaidalle polulle. Siinä valossa terrorismi näyttäytyy jopa uudelta sivistyneeltä aatteelta. Samankaltaisia suuntauksia oli muuallakin maailmassa.

Onko mikään muuttunut noista ajoista? Jos mietimme sellaisten maiden johtamiskulttuuria kuten esimerkiksi Venäjä, Valko-Venäjä, Syyria, Pohjois-Korea ja Iran sekä lukuisat Afrikan valtiot, on varsin helppoa olla yhtä mieltä siitä, että näissä maissa harjoitetaan juuri pelolla johtamista jakobiinien tavoin. Kansaa pidetään tiukassa otteessa, eikä oppositiotyylisiä ulostuloja sallita. Toimisiko keskusjohtoinen- ja demokraattinen- malli kyseisissä valtioissa? Siihen kysymykseen on varmasti monia mielipiteitä, mutta on toki sanottava, että monet noista maista ovat kautta historian vaatineet voimakkaan johtajan tai perustaneet maansa jonkinlaiseen heimokulttuuriin.

Katsottiinpa terrorismia uhrin tai terroristin näkökulmasta, kiistatonta näyttää olevan, että se liittyy aina jollain tavoin politiikkaan, uskuntoon ja hallitsemiseen. Määritelmää terrorismista ei ehkä pitäisikään kuvailla tekemuodon tai teon lopputuloksen mukaan, vaan tarkoituksen mukaan. Terrorismista puhuttaessa tulisikin saada vastaus siihen, mihin teolla on pyritty vaikuttamaan. Teon ei tarvitse kohdistua suoraan jonkin maan poliittiseen eliittiin, vaan myös kyseisen maan muut orgaanit, kuten joukot, lähetystöt ja jopa yksittäiset siviilit voivat olla terroristien kohteena. Teko osoitetaan yleensä jonkin maan johtoa vastaan, kun halutaan heidän muuttavan toimintaansa. Aktiivisen terroriteon kohde saattaa olla kuitenkin eri. Kohde esiintyykin eräänlaisena viestinväliseinä varsinaiselle viestin kohteelle.

Terrorismia voidaan tarkastella myös sosiaalipoliittisena ilmiönä. Tuolloin se näyttäytyy yhtenä väkivaltaisen politiikan taistelumuotona, joka rikkoo kansainvälisen oikeuden ja yleisesti katsoen myös kansainvälisen moraalien peruseriaatteita ja normeja. Organisatorisesti perinteinen terrorismi on järjestelmällistä, hyökkäävää ja joukkoluonteista väkivaltaa, joka käyttäen ennalta aavistamattomia hyökkäyksiä lisää pelotevaikutusta.³⁷

³⁷ Ustinov 2003, s. 9.

Laitinen onkin kuvaillut terrorismin olevan lähtökohtaisesti väkivaltaa, jolla on pyrkimyksenä ajaa poliittisia ja uskonnollisia päämääriä aiheuttamalla laaja-alaisia psykologisia reaktioita laajassa yleisössä.³⁸ Nykyterrorismissa ja tulevaisuudessa väkivallan käyttö ei ole havaintojeni mukaan täysin välttämätöntä terroritoiminnassa.

Myös terrorismin tavoitteet ovat muuttuneet 1960- ja 1970-lukujen terrorismista nykypäivään. Sen myötä myös tekijät ja teot ovat muuttuneet, mikä on omiaan tuomaan haasteita pysyvälle määritelmälle.³⁹ Oman lukunsa määritelmän antaa myös kyberterrorismi, sillä internet on jo näyttänyt haavoittuvuutensa talouden saralla ja lukuisat palvelunestohyökkäykset näyttävät tekevän yhteiskunnat lähes toimintakyvyttömiksi.⁴⁰

Terrorismitutkimus ja terroristimääritelmät kuvailevat terroristit usein valtioiden ulkopuolisiksi toimijoiksi, terroristiryhmiksi. Voiko sitten valtio harjoittaa terrorismia? Näiden määritelmien valossa ei. On kuitenkin aivan selvää, että valtiot tekevät tekoja, joilla on hyvinkin paljon yhtäläisyyksiä tekojen kanssa, joita terroristiryhmät tekevät. Sen vuoksi valtioita ei tule rajata ulos terrorismin määritelmästä.

Moskovassa räjäytettiin vuonna 1999 kerrostaloja asukkaineen ja media uutisoi voimakkaasti kyseessä olleen tsetseenien tekemän terrori-iskun. Jos näin oli, niin kyseessä oli perinteisen määritelmän mukainen terroriteko. Jos kyseessä olikin maan oma turvallisuuspalvelu, kuten myös on oletettu, niin perinteiseen terrorimääritelmään se ei sovi.⁴¹

On myös varsin mielenkiintoista havaita, kuinka eri maat määrittävät terrorismin. Niistä on usein löydettävissä perusteet valtion terrorisminvastaiselle toiminnalle.

Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelu (CIA) laati oman määritelmänsä terrorismista vuonna 1980 seuraavasti: " Terrorismi: Väkivallalla uhkaaminen tai sen käyttö poliittisiin tarkoituksiin sellaisten yksilöiden tai ryhmien taholta, jotka toimivat joko vakiintuneen valtiovallan puolesta tai sitä vastaan silloin, kun toimien tarkoituksena on järkyttää, lamaannuttaa tai pelottaa kohderyhmää,

³⁸ Laitinen (ed.) 2007, s. 11.

³⁹ Nordberg 2007, s. 37.

⁴⁰ Henderson 2001, s. 27.

⁴¹ Yli-Karjanmaa 2008, s. 33.

joka on laajempi kuin välittömien uhrien muodostama joukko. Terrorismin pariin on kuulunut ryhmiä, jotka ovat pyrkineet kumoamaan hallituksia, korjaamaan kansojen tai ryhmien kokemia epäkohtia tai yleensä vain järkyttämään kansainvälistä järjestystä.”⁴²

Se määritteleeekin terrorismia juuri siten, että se rajaa määritelmän ulkopuolelle valtiot kuvailemalla terroristit kansallisen tason alapuolella olevaksi ryhmäksi, eikä hallituksen asevoima voi tehdä siten terroritekoja. Lisäksi se rajaa terroritoiminnan kohteiden ulkopuolelle sotilaskohteet.⁴³

Yhdysvaltojen hallinto puolestaan kuvailee terrorismin ”ennalta harkituksi, poliittisesti motivoituneeksi toiminnaksi, jossa ei-valtiollinen tai salainen toimija kohdistaa rikollisen teon taisteluihin osallistumattomiin kohteisiin, ja teolla on samalla tarkoitus vaikuttaa suureen yleisöön”.⁴⁴

Mutta edes Yhdysvaltojen sisällä ei terrorismin määritelmää ole saatu yhdenmukaiseksi. Omat määritelmänsä ovat antaneet mm. Department of Homeland Security (DHS) ja U.S. Department of Defence. U.S. Federal Bureau of Investigation (FBI) määrittelee terrorismin laittomaksi voimankäytöksi kohdistuen sen ihmisiin tai omaisuuteen, aiheuttaakseen pelkoa tai pelolla hallitakseen hallitusta, siviiliväestöä tai mitään sen osaa edistääkseen omia sosiaalisia tai poliittisia tarkoituksiaan.⁴⁵ Samoilla linjoilla on yhdysvaltalainen Illinoisin yliopiston professori **Tomis Kapitan**, joka kuvailee terrorismia siviileihin kohdistetuksi tahalliseksi ja poliittisesti motivoituneeksi väkivallan käytöksi tai sillä uhkaamiseksi.⁴⁶

Mielenkiintoisen Kapitanin määritelmästä tekee se, että hän mainitsee määritelmässään tahallisuuden, sillä juuri tahallisuus on erityisesti läsnä Suomen rikoslain 34 a luvussa, joka käsittelee terroririkoksia. Siinä nimittäin eräänä merkittävänä vaatimuksena pidetään terroristista tarkoitusta. Mielestäni juuri terroristinen tarkoitus ja tahallisuus ovatkin lähes synonyymejä puhuttaessa terrorismista. Terroristista tarkoitusta ei voi olla ilman tahallisuutta.

⁴² Adams 1987, s. 20.

⁴³ Nordberg 2007, s. 19.

⁴⁴ Nordberg 2007, s. 19.

⁴⁵ Hoffman 2006, s.31.

⁴⁶ Kapitan 2008, s. 17.

Israelilaisten tapa määritellä terrorismi on väljempi. Se palveleekin heidän omia päämääriään erinomaisesti. Sen mukaan terrorismia ovat kaikki ne väkivallanteot, joilla on jokin poliittinen tavoite tai poliittinen yhteys, ja jotka on tarkoitettu aikaansaamaan pelkoa ja uhkaa.⁴⁷ Lähi-idässä se tarkoittaa sitä, että kaikki Israelia vastaan suunnattu väkivalta voidaan luokitella terrorismiksi. Israelia vastaan suunnattu väkivalta voi olla esimerkiksi sitä, että joku ajaa autolla bussipysäkillä bussia odottavan israelilaisen sotilaan yli. Tuolloin on hyökätty Israelia vastaan ja kyseessä on terroriteko.

Terrorismin määrittelymisen pulma onkin ollut se, että yleinen YK:n työstämä määritelmä terrorismista on ollut työpöydällä jo vuodesta 2007 ja sisältää lukuisia kompromisseja.⁴⁸ Valmista, kaikkia miellyttävä tehokasta määritelmää on vaikea löytää. Näin ollen tulokinnan varaa jää jokaiselle maalle, kuinka he määrittelevät terrorismin omien tarkoituksperiensä mukaan.

Itse näkisin, että mikään määritelmä terrorismista ei ole täydellinen. Osittain tämä johtuu kulttuurisista eroista ja siitä, miten terrorismi nähdään ja koetaan kyseisessä maassa tai organisaatiossa. Kyse on siis maan tai organisaation subjektiivisesta näkemyksestä. Subjektiivinen määritelmä rajaa pois aina objektiivisen näkökannan. Sillä on myös aina päämäärä ja tarkoitus puuttua terrorisminluonteiseen toimintaan tehokkaasti – jopa ihmisoikeuksien kustannuksella. Päämäärätietoisilla terrorismin määritelmillä on myös vaikutuksensa maan lakiin, sillä laki luodaan työvälineeksi kuvattua, ei hyväksytyä toimintaa vastaan, ja näin voi muotoutua varsin tarkoitushakuisiksi, mikä sallii lain venyttämisen ja terrorismilain valtuuksien käytön lähes toimintaan kuin toimintaan.

Toinen määritelmien heikkous on siinä, että niitä ei olla valmiita muuttamaan. Monet määritelmät ovat kymmeniä vuosia vanhoja, ja siten jo hieman ajastaan jälkeen jääneitä. Myös lait muuttuvat hitaasti. Niihin saatetaan lisätä jotain, mutta varsinaista tunnusmerkistöä ei jostain syystä lähdetä muuttamaan kovinkaan helposti.

Terrorismi on muuttanut muotoaan varsin radikaalistikin viimeisen kymmenen vuoden aikana, puhumattakaan parista edellisvuodesta. Näin ollen määritelmiä olisi hyvä tarkentaa määrääjain

⁴⁷ Nordberg 2007, s. 20.

⁴⁸ Bianchi – Naqvi 2011, s. 269.

siten, kuinka yhteiskunta näkee terrorismin juuri nyt ja mitä yleensäkin pidetään terrorismina. Se olisi myös tapa, millä lait pysyisivät suurennuslasin alla päivityksiä varten.

Itse määrittelin terrorismia siten, että terrorismin määritelmä ei olisi niin sidottu pelkästään uskonnollisen ja poliittisen aspektin läsnäoloon ainoastaan tekijän näkökulmasta, vaan siinä huomioitaisiin myös sen vaikutukset uskonnolliseen ja poliittiseen kenttään. Näin ollen isku esimerkiksi yhteiskunnan rakenteisiin voisi olla terroriteko. Myös kansalaisiin kohdistuneet joukkoampumiset voisivat olla terrorismia, sillä perusteella, että niillä on pyritty aiheuttamaan tai aiheutettu lukuisia henkien menetyksiä ja lietsottu pelkoa ja kauhua yhteiskuntaan. Poliittinen aspekti ei näin ollen jäisi erilleen pelkästään tekijän motiiviksi olla erimieltä politiikasta, vaan politiikka nähtäisiin osana yhteiskuntaa ja yhteiskunnan asioiden hoitamista – mitä se onkin.

Jotkin maat kuten Iran ja Israel ovat näin toimineetkin ainakin retoriikassaan. Syksyllä 2020 Iran totesi terrori-iskuksi johtavan ydintutkijansa murhan, vaikuttihan se maan ydinohjelmaan, joten sen voi nähdä olevan yhteiskuntaa vastaan tehty isku, ja Israel toteaa näin jokaisesta iskusta, mitä se kohtaa. Perustelujen lähtökohdat eroavat omistani kyllä merkittävästi, sillä molemmilla mailla lähtökohtana on syyttää toisiaan jokaisesta iskusta, olivatpa ne uskonnollispoliittisia tai ei.

Itse määrittelin terrorismin siten, että terrorismi olisi toimintaa, millä tavoitellaan merkittäviä vaikutuksia yhteiskuntaan organisoituneen yhteiskunnan tahdon vastaisesti. Toiminta voi olla uskonnollispoliittista, mutta myös muunlaista terroria, mikä on yleisen käsityksen mukaan nähtävä terrorityyppiseksi toiminnaksi. Terrorismi on siis rikollista toimintaa, mihin liittyy yleensä väkivalta tavalla tai toisella. Sen on mahdollista olla muutakin, kuin uskonnollista tai poliittista väkivaltaa. Se voi olla myös yksilön tekemää väkivaltaa, mihin ei liity mitään uskonnollista tai poliittista latausta. Terroriteoksi tulee lukea myös muunlainen yhteiskuntaa tarkoituksellisesti vahingoittava toiminta.

Tällainen määritelmä olisi yhdenlainen keskustelun avaus uudenlaisen määritelmän rakentamiseksi. Näin määriteltynä myös valtioidenharjoittama terrori ei jäisi määritelmän ulkopuolelle.

2.2 Edistäminen

Terroristisissa rikoksissa edistämällä tarkoitetaan toimintaa, millä on tarkoitus auttaa, jotain ryhmää tai henkilöä suorittamaan terroristista tehtäväänsä. Se tulee kuitenkin erottaa rikosoikeudellisesta avunannosta rikokseen. Edistämisen ja avunannon ero RL 34 a luvussa onkin tärkeää, sillä edistäminen on siinä toimintaa, mikä ei ole niin kiinteässä suhteessa terroristiseen päärikokseen tai sen valmisteluun, että subjektin voitaisiin katsoa toimineen avunantajana.⁴⁹ Edistäminen terroristisissa rikoksissa voisi olla esimerkiksi toiminnan varustamista, toimitilojen luovuttamista ryhmän käyttöön tai terroritoiminnan kannalta tärkeiden tietojen hankkimista terroritoimintaa harjoittavalle ryhmälle.⁵⁰

2.3 Kouluttaminen ja kouluttautuminen

Islamistisissa maissa monissa perheissä jihadin, pyhän sodan, arvojen opetus lapsille aloitetaan jo varhain. On lasten oikeus saada sotavalmennusta vanhemmiltaan. Lapsille painotetaan, että heidän ei tule lyödä muslimeja, vaan viha pitää suunnata niihin vihollisiin, jotka taistelevat muslimeja vastaan.⁵¹ On toki huomattava, että jihad tarkoittaa lähtökohtaisesti kilvoittelua tai kamppailua. Yleiskielessä sen merkitys on kampanja. Lukutaitokampanja on siis myös jihad. Uskonnollisessa merkityksessä jihad voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen jihadiin. Sisäisessä, suuressa, jihadissa kamppailua käydään henkilön itsensä sisällä paha vastaan. Pienessä jihadissa voidaan jo puhua toiminnasta muslimien vihollisia vastaan.⁵² Länsimainen media on varsin provokatiivisesti ottanut käyttöön jihad-sanon ainoastaan uskonsotana muslimien vastustajia vastaan.

Kouluttaminen ja kouluttautuminen terroritoimintaan ei muissakaan kulttuureissa ole mikään uusi ilmiö. Ehkä siitä on vain puhuttu hieman eri termeillä. Suuret ja vaikutusvaltaiset maat ovat antaneet sotilaskoulutusta radikaaleille vallankumousliikkeille pönkittääkseen omia päämääriään. Samoin on menetelty yksityisten turvafirmojen kanssa. Uutisista olemme saaneet huomata, kuinka esimerkiksi yksityisten turvafirmojen sotilaat ovat taistelleet USA:n sotilaiden rinnalla Irakissa. Vaikka kyseessä ei olekaan varsinainen terroritoiminta, varsin lähelle sen tunnusmerkistöä

⁴⁹ HE 188/2002 vp, s.55.

⁵⁰ HE 30/2018 vp, s. 101.

⁵¹ Nordberg 2007, s. 185.

⁵² Hämeen-Anttila 2004, s. 215.

menemme, kun valtiot lähtevät kouluttamaan siviilejä omien tarkoituksensa saavuttamiseksi ja omien tappioiden välttämiseksi.

Vallankumousliikkeiden yleistymisen on tarjonnut suurvalloille ainutlaatuisen tilaisuuden edistää levottomuutta. Niin Yhdysvalloissa, kuin Venäjälläkin ollaan yksimielisiä siitä, että nykyaikaisen sodankäynnin tulevaisuus on keveissä konflikteissa. Se antaa molemmille mahdollisuuden käyttää omia erikoisjoukkojaan puuttuakseen salaa jonkun toisen maan asioihin, ja toisaalta ne voivat rahoittaa ja kouluttaa ulkomaisia joukkoja käymään sissisotaa heidän puolestaan.⁵³

Lehtisalo ja **Raivola** (1999) määrittelevät koulutuksen formaaliksi kasvatukseen. Sille on ominaista suunnitellun varassa tapahtuva oppimisen organisointi ja etenevä tavoitteellisuus. Koulutuksessa pyritään tarkoin määrittelemään oppimiselle välttämättömät voimavarat, järjestämään toimintaprosessit ja luomaan keinot tavoitteiden saavuttamisen tarkastamiseksi.⁵⁴

Koulutuksen käsitteen ala voi olla suppea tai laaja. Suppealla koulutuksella tarkoitetaan tarkasti kohdennetun joukon tai osaamisalueen ajaltaan rajattua koulutusta – perehdyttämistä (training). Laaja määritelmä kattaa koko kansakunnan muodollisen kasvatuksen organisoinnin kehdestä hautaan kokonaisvaltaisiin ja kattaviin yhteiskunnallisiin tavoitteisiin pääsemiseksi (denatsifikaatio, koko kansan uudelleen kouluttamiseksi Saksassa).⁵⁵

Mutta koulutus on aina myös interventiotia. Sen avulla pyritään muuttamaan yhteisön käytänteitä ja ratkaisemaan yhteiskunnan ja sen jäsenten ajankohtaisia ongelmia. Koulutuksella pyritään siis saattamaan matkaan muutoksia koulutettavien tiedoissa, taidoissa, arvoissa, asenteissa, motivaatiossa ja muissa vastaavissa asioissa. Koulutus onkin prosessi, joka voidaan järjestää eri tavoin ja eri tasoilla – yhteiskunnan tasolta yksilön tasolle.⁵⁶

⁵³ Adams 1987, s. 29.

⁵⁴ Lehtisalo - Raivola. 1999, s. 28.

⁵⁵ Lehtisalo - Raivola. 1999, s.28.

⁵⁶ Rauste-von Wright ym. 2003, s. 17.

On kuitenkin havaittu, että vaikka terroristijärjestöjä tavalla tai toisella tukevat ja kouluttavat valtiot ovat kuinka hyvin tahansa suunnitelleet koulutuksensa ja pyrkineet vaikuttamaan koulutettaviensa ajatusmaailmaan omien tarkoituksensa saavuttamiseksi, on terroristijärjestöjen kontrollointi lähes mahdotonta ja sitä kautta niiden käyttö omien etujen tavoittelussa vaikeaa. Jos niiden kontrolloinnissa on haasteita, eivät ne ole onnistuneet todellisissa tavoitteissaan itsenäisesti toimiessaan täydellisesti.

Vain harvat terroristiryhmät ovat päässeet poliittisiin tavoitteisiinsa, ja vaikka terrorismi voikin aiheuttaa huomattavaa taloudellista ja poliittista vahinkoa, on varsin vähän todisteita siitä, että se on käyttökelpoinen väline pyrittäessä poliittisiin muutoksiin.⁵⁷ Ongelmana lienee oman edun tavoittelu. Yksityiset edut ja vallanhimo näyttävät vaikuttavan voimakkaasti myös kauempaa katsottuna, niin yhtenäisen näköiseltä, ja samaa ideologiaa tunnustavan ryhmän sisällä.

Historia tuntee kuitenkin myös toisenlaisia esimerkkejä. Iranissa 1980-luvulla arveltiin olevan ainakin kolme koulutusleiriä, joissa maan asejoukot kouluttivat nuoria miehiä terroritekoihin. Päämääränä oli Khomeinin hallituksen vastustajien tuhoaminen. Koulutukseen valittiin 1500–2000 miestä, jotka olivat alle 30-vuotiaita ja mieluiten naimattomia. Vaatimuksena pidettiin myös, että heidän täytyi olla täysin omistautuneita marttyyriksi tulemisen ajatukselle.⁵⁸

Tarkkaa tietoa ei ole siitä, että kuinka monta terrori-iskua noiden leirien kandidaatit suorittivat, mutta ainakin Beirutissa tapahtunut isku 23. lokakuuta 1983 arvellaan olevan Iranin leirien käsialaa. Tuolloin räjähteillä lastattu kuorma-auto ajoi amerikkalaisen tukikohdan alueelle ja tappoi räjähtäessään 241 merisotilasta. Silminnäkijät kertoivat kuorma-auton kuljettajan hymyilleen räjäyttäessään itsensä kuorma-auton mukana.⁵⁹

Lähihistorian tunnetuimpia koulutusleirejä lienevät olleet alun perin Afganistanissa vuosina 1979–1989 käydyn sodan aikana perustetut leirit. Niiltä sai alkunsa myös Osama bin Ladenin al-

⁵⁷ Adams 1987, s. 29.

⁵⁸ Adams 1987, s.110.

⁵⁹ Adams 1987, s.111.

Qaida-järjestö, joka on siitä lähtien ylläpitänyt ja rahoittanut niitä. Osama bin Ladenilla oli parhaimmillaan Afganistanissa 30–40 koulutusleiriä, joissa koulutettiin taistelijoita useista eri maista.⁶⁰

Suomesta lähdetään koulutusleireille yleensä karkaamalla kotoa. Nuori ilmoittaa vanhemmilleen lähtevänsä esimerkiksi lomalle Turkkiin tai sukulaistensa luo. Seuraava tieto, minkä vanhemmat saavat on, että nuori on liittynyt terroristijärjestöön. Jotkut lähtevät vaihtelun ja jännityksen vuoksi ja katoavat myöhemmin, mutta järjestöistä poislähteminen on mahdotonta.⁶¹

2.4 Värviäminen

Kun kuulemme puhuttavan värväämisestä terroritoimintaan, meille tulee helposti mieleen terroristiryhmä tai ryhmänjohtaja, joka lähestyy henkilökohtaisesti ja kasvotusten mahdollista ryhmään värvättävää henkilöä. Tällainen värväystapa on mahdollisesti ollutkin joskus mahdollinen, mutta sellainen ei ole enää nykypäivää. Eri terrorismin vastaiset yksiköt pyrkivät paljastamaan ennalta terroritoimintaan valmistautuvia henkilöitä. Tämän vuoksi terroritoiminnan valmistelun on oltava peiteltyä, nimetöntä ja poissa terrorisminvastaisten yksiköiden näköpiiristä.

Yhdysvalloissa tapahtui heinäkuussa 2016 terrori-isku, missä 29-vuotias Omar Mateen surmasi 49 ihmistä sotilaskäyttöön tarkoitettulla aseella gay-klubilla Orlandossa. Motiivi teossa ei jäänyt epäselväksi, sillä tekijä oli itse soittanut hälytysnumeroon ennen iskua ja ilmoittanut toimivansa ISIS-järjestön johtajan nimissä. Mitään merkkejä yhteyksistä äärijärjestöihin ei kuitenkaan löytynyt tutkinnassa. Onkin syytä olettaa, että iskun tekijä radikalisoitui yksin internetin välityksellä, ei sosiaalisten kontaktien tai moskeijan kautta.⁶²

Värväämisen keskeisiä välineitä näyttääkin olevan nykyään internet.⁶³ Internetissä olevat aktivistien sivut ja propaganda materiaali ovat omiaan toimimaan osana värväämisprosessia. Internet

⁶⁰ Nordberg 2007, s. 193.

⁶¹ Koivunen 2016, s. 173.

⁶² Koivunen 2016, s. 119.

⁶³ Lohse 2012, s. 165.

voi värväysvälineenä toimia kahdensuuntaisesti. Se voi olla yhteydenottoväline värvääjän ja värvättävän välillä, mutta se voi olla myös propagandallaan yksilöä aktivoiva vaikutin, jolloin propagandasta vaikuttanut yksilö itse hakeutuu terroristisolun piiriin.

Vaikka monet vanhoilliset muslimit väittävätkin, että islam ei tarvitse tietokoneita, on siitä tullut kiistatta myös osa muslimiverkoston. Ollakseen uskottava ja merkityksellinen toimija muslimien keskuudessa, on henkilöllä oltava myös näkyvyys verkossa.⁶⁴ Näin ollen värväämisen ei tarvitse olla aktiivista, vaan verkossa aktiivisesti oppejaan jakamalla karismaattinen johtaja voi vaikuttaa ja aktivoida henkilöitä tietämättään varsin laajasti. Myös henkilöitä, joita hän ei tunne entuudestaan. Henkilö siis värväytyy itse ilman, että häntä sinne olisi erityisesti värvätty tai aloittaa toimintansa yksin arvellen toimivansa oikein – juuri kuten internetissä kehoitettiin.

Tunnettuja tapauksia, missä henkilö on suorittanut terroriteon jonkin tunnetun terroristijärjestön nimissä, vaikka ei kuulunutkaan koko järjestöön. Sama on toiminut myös toisin päin. Itsemurhaiskun jälkeen jokin terroristijärjestö kiirehtii ottamaan iskun omiin nimiinsä, vaikka järjestöllä ei ollut mitään tekemistä kyseisen henkilön kanssa. Näin on menetelty varsinkin islamilaista valtiota radikaalisti ajava ISIS-järjestö, jos todisteita tekijästä ei ole juuri jäänyt.

Värväämistä ei varsinaisesti voida pitää ainoana polkuna terrorismiin. **Nordbergin** (2007) mukaan joissakin perheissä islamistiseen terrorismiin kasvattaminen ja kouluttaminen aloitetaan jo kodeissa, joissa se katsotaan jihadiin, pyhään sotaan, valmistautumiseksi. Tämä kasvatustoiminta on uskottu äitien tärkeimmäksi tehtäväksi pyhän sodan taistelukentän tehtävien ulkopuolella.⁶⁵ Kasvatus jatkuu osana lasten arkea, eikä sitä mielletä terroristiseksi kasvatukseksi. Se mielletään osaksi uskonnollista kasvatusta, jollaisiksi on valjastettu myös televisiosta tulevat lapsille tarkoitetut piirrosohjelmat. Esimerkiksi Libanonissa näytettävät lasten piirrosohjelmat sisältävät materiaalia, missä sankareiksi nousevat israelilaisia tappavat muslimit.

Useimmat terroristit ovat olleetkin aivan tavallisia ihmisiä. Useita heitä yhdistää kuitenkin kaksi biologista ominaisuutta. He ovat iältään 15–25-vuotiaita ja he ovat miehiä.⁶⁶ Joukossa on ollut

⁶⁴ Linjakumpu 2009, s. 145.

⁶⁵ Nordberg 2007, s. 185.

⁶⁶ Kreuz 2010, s. 81.

niin opiskelijoita kuin lääkäreitäkin. Se miksi heistä on myöhemmin tullut terroristeja, on voinut johtua siitä, että heidän johtajansa tai henkilö, jolla on suuri vaikutus heihin, on vedonnut heihin voimakkaasti tunnetasolla. Kun tällaista tunnetasolla vaikuttamista on jatkunut riittävän pitkään ja se on edennyt pidemmälle, on käynnistynyt ehdollistumisprosessi. Ehdollistamisen eräänä tunnusmerkkinä voidaan pitää toisenlaista kulttuuria tai ideologiaa edustavan demonisoiminen. Yhdysvallat Suurena Saatanana on erinomainen esimerkki siitä, kuinka kokonainen kulttuuri pyritään demonisoimaan.⁶⁷ Näin ollen esimerkiksi Suomessa radikalisoitunut henkilö ei koe enää suomalaisia instituutioita ja auktoriteetteja kunnioittavina, vaan kokee ne osaksi muslimeja sorthavaksi vääräuskoiseksi hallinnoksi.⁶⁸

Saavuttaakseen suuren kuulijakunnan median merkitys värväystoiminnassa on oleellinen. Sillä saadaan levitettyä pommi-iskua laajemmalle levinnyt pelotevaikutus ja saavutetaan radikalisoitumassa olevien ihailu. Teon mediajulkisuus onkin usein tärkeämpää värväystoiminnassa kuin itse teko. Onkin sanottu, että media on terrorismin happea.⁶⁹ Sillä ei näyttäisi olevankaan niin suurta merkitystä, että onko isku tehty jonkin terroristijärjestön nimissä vai onko tekijä heitä ihaileva kopioija, jolla saattaa olla ongelmia mielenterveytensä kanssa. Teolla on joka tapauksessa symbolinen merkitys ja se aiheuttaa keskustelua mediassa ja aiheuttaa polarisaatiota yhteiskunnassa.⁷⁰

Värväämisen yhteydessä voidaan myös puhua passiivisesta propagandasta ja aktiivisesta propagandasta. Passiivinen propaganda on kohdistettu muslimeille, ja se on selkeästi kytköksissä harjoitetun terrorismin perussyihin siten, kun esimerkiksi muslimit ne ymmärtävät. Propagandan levittämiseen käytetään www-sivustoja, videoita ja Internetin keskustelufoorumeita.⁷¹ Tällainen passiivinen vaikuttaminen on tunnuksenomaista sellaiselle kohderyhmälle, jotka ovat jo kiinnostuneita asian suhteen. Heidät tulee vain saada aktivoitua selkeämmin mukaan toimintaan. kiinnostuneitahan he jo ovat, koska ovat löytäneet oma-aloitteisesti kyseisille sivuille.

⁶⁷ Puistola - Herrala 2006, s. 113.

⁶⁸ Kaleva 2018, s. 199.

⁶⁹ Laitinen - Lumio 2009, s. 47.

⁷⁰ Korpiola - Raita-aho 2017, s. 187.

⁷¹ Nordberg 2007, s. 209.

Aktiivinen propaganda on suunnattu yleensä haavoittuvaisille yksilöille ja kohderyhmille. Tällaisiin ryhmiin voi kuulua esimerkiksi kuiville pääseitä narkomaaneja ja rikollisia, joilla on näin mahdollisuus hyvittää entisen elämänsä huonot teot uuden uskontonsa mukaisesti. Samalla heille tulee mahdollisuus "laillistaa" väkivaltansa jihadin nimissä.⁷² Radikalismiin tähtäävässä propagandassa historiaa vääristellään myös sujuvasti omien tarkoitusperien mukaan.⁷³

Aatteellisesti motivoituneet rikokset, esimerkiksi poliittisesti, uskonnollisesti tai rasisestisesti latautuneet väkivallanteot, saatetaan nähdä tekoina, joita ei voi selittää samanlaisilla teorioilla kuin tavanomaisia pahoinpitely- ja varkausrikoksia, mutta suomalaisessa rasismia koskevassa tutkimuksessa havaittiin, että skinheadit pahoinpitelivät myös muita kuin vähemmistöryhmiin kuuluvia henkilöitä ja osallistuivat myös omaisuus-, liikenne- ja huumerikoksiin.

Samoin myös eräässä hollantilaistutkimuksessa huomattiin, että Euroopasta Syyriaan lähteneillä vierastaistelijoilla tai lähtemistä suunnittelevilla radikaalia islamia kannattavilla miehillä ja naisilla oli selvästi keskimääräistä enemmän käyttäytymishäiriöitä ja aiempia rikoksia. Tutkimukset eivät siis tue väitettä, että aatteellisia rikoksia tekevät osallistuisivat vain aatteellisten rikosten tekemiseen ja pidättäytyisivät muusta rikollisuudesta.⁷⁴

Sen vuoksi onkin todettava, että integroitumisessa yhteiskuntaan on jotain mennyt pieleen, eikä kyse voi olla vain hyvän värväsprosessin tulosta. Terroririkoksia selittääkin osittain samat sosiaaliset tekijät kuin muutakin rikollisuutta.⁷⁵ Kriminologien selitykset terrorismin ja perinteisen rikollisuuden syistä ovat siis merkittävästi lähentyneet toisiaan.

Aivan tyhjistä eivät terroristitkaan tule. Ennen minkäänlaista värväämistä on henkilöillä oltava jonkinlaiset sosiaaliset kontaktit, minkä kautta aiheita voi lähestyä.⁷⁶ Sosiaaliset kontaktit näyttäisivätkin olevan avain värväämiseen ja radikalisoitumiseen.

⁷² Nordberg 2007, s. 210.

⁷³ Koivunen 2016, s. 162.

⁷⁴ Kivivuori ym. 2018, s.152.

⁷⁵ Kivivuori ym. 2018, s.419.

⁷⁶ Hewitt 2003, s. 77.

Sosiaalistuminen ystävyden, sukulaisuuden tai koulutuksen kautta esittäytyy merkittävänä tekijänä erityisesti salafistitaistelijoiden kohdalla jihadiin liittymiselle.⁷⁷

Värväämiseen terrorismirikokseen kuuluu myös taivuttaminen terrorismirikokseen. Aiemmin ennen RL 34a:4b:n voimaan tuloa tekoa käsiteltiin yllytyksenä pääririkokseen. Koska yllytys, RL 5:5, edellyttää vähintäänkin jonkinlaista valmistautumista tai aktiviteettia, se ei sellaisenaan sovi terrorismirikoksiin. Yllytys ei riittänyt täyttämään Euroopan neuvoston terrorismiyleissopimuksen (SopS 48/2008) 6 ja 8 artiklassa olevaa kriminalisointivelvoitetta.

Taivuttamista terrorismirikokseen lähellä on myös yllyttäminen rikokseen. Näiden tekemuotojen erona onkin, että yllyttämisen tullessa kyseeseen, on teon jonkinlaisen julkisuusvaatimuksen täyttyvä.⁷⁸ Näiden kahden rikoksen värväämisen ja yllyttämisen rajapinta saattaa hämärtyä, jos joku radikaali imaami kehottaa puheessaan kuulijoita lähtemään pyhään sotaan terrori-iskuun. Tällöin sanoma on pääsääntöisesti julkista yllyttämistä. Jos taas tilaisuus on pieni ja kuulijakunta jollain tavoin rajattu, voidaan imaamin puhe tulkita suoraksi värväämiseksi terroritoimintaan.⁷⁹

Varsinaiseen terroristien porukkaan kuulumisen on sosiaalinen prosessi, ja ryhmästä muodostuu aikaa myöten jonkinlainen kaveriporukka. Sen ydin on länsimaihin muuttaneet muslimimiehet, jotka eivät ole löytäneet paikkaansa länsimaisesta yhteiskunnasta, eivätkä tunne kuuluvansa mihinkään yhteisöön. heille muodostuu läheiset ystävyysuhteet moskeijoissa ja opintopiireissä, joissa islamismi on läsnä. Ryhmän jäsenet pitävät kiinteästi yhteyttä toisiinsa, mikä vahventaa jäsenten yhteenkuuluvuutta ja kehittymistä kohti militanttia salafistista identiteettiä. Sen jälkeen joukkio hakeutuu yhteyteen sellaisten ihmisten kanssa, joilla on kosketuspintaa ja läheisempiä kontakteja konfliktialueiden jihadistien kanssa.⁸⁰

Monissa maissa onkin herätty nyt siihen, että radikalisoituminen on paljon luultua yleisempää, myös Euroopassa. Tänne saapuneet nuoret miehet eivät ole olleet radikalisoituneita tänne saapuessaan, mutta hetken täällä oltuaan ovat valmiita suorittamaan mitä hurjimpia terroritekoja.

⁷⁷ Kreuz 2010, s. 82.

⁷⁸ Lohse 2012, s. 167.

⁷⁹ Lohse 2012, s. 167.

⁸⁰ Nordberg 2007, s. 211.

Pakko onkin todeta, että joidenkin osalta olemme epäonnistuneet pahasti heidän kotouttamisessaan, jos he eivät tunne kuuluvansa tähän yhteiskuntaan. Huolestuttavaa myös on, että osa radikalisoituu vankilassa, viranomaisten valvonnassa.

2.5 Radikalisoituminen

Radikalismilla tarkoitetaan oppia tai doktriinia, jossa keskeisenä ideana on muuttaa yhteiskuntaa perusteellisin sisältömuutoksien käyttäen apuna yhteiskunnallisia käytäntöjä, toimia ja politiikkaa.⁸¹ Radikalismiin pyrkivä haluaa siis muuttaa yhteiskuntaa oman näkemyksensä mukaan. Koska radikalismiin pyrkivä siis mahdollisesti halveksuu jo olemassa olevan yhteiskuntajärjestyksen normeja ja käytänteitä, on hän valmis myös toimimaan tavoitteensa suuntaan järjestäytyneen yhteiskunnan normien vastaisesti.

Uudissana ”radikalisoituminen” viittaakin kriminologioiden mukaan rikollisuudelle suotuisien asenteiden omaksumiseen. Sosiaalisen kontrollin vaje yhdistettynä turhautumista aiheuttaviin elinoloihin ja kielteisiin kokemuksiin kuten rasismiin lisää radikalisoitumisen mahdollisuutta.⁸² Vaikka radikalisoitumisesta puhutaan julkisuudessa usein ääri-islamistien yhteydessä, on sitä pidettävä kuitenkin yleiskäsitteenä, mikä kattaa väkivaltaisten menetelmien hyväksymisen, olipa kyseessä mikä tahansa aatesuuntaus.⁸³

Radikalisoitumiselle tyypillistä on, että yksilöt omaksuvat ja seuraavat äärimmäisiä näkemyksiä ja periaatteita, sekä haluavat taivuttaa muutkin hyväksymään ne.⁸⁴ Radikalismi ei siis suoraa tarkoita väkivaltaa, vaan sen tarkoitus on haastaa yhteiskunnassa vallitseva nykytila, ja korvata se omalla ideologialla. Se ei myöskään sulje pois väkivallan käyttöä, sillä väkivallan katsotaan nopeuttavan radikalismien toteutumista. Siihen voi liittyä keskeisesti toiseuden kieltäminen ja yhteiskunnan ulkopuolelle jääminen, mistä väkivaltainen ekstremismi kumpuaa.⁸⁵

⁸¹ Laitinen – Lumio, s. 21.

⁸² Kivivuori ym. 2018, s.418–419.

⁸³ Koivunen 2016, s. 16.

⁸⁴ Laitinen – Lumio, s. 21.

⁸⁵ Koivunen 2016, s. 146.

Arabikevät onkin tuonut esiin ilmiön, missä nuorten miesten radikalisoituminen on ollut ennen kuulumattoman nopeaa. Radikalisoituminen on voinut tapahtua jopa muutamassa viikossa, kun tieto liikkuu sosiaalisessa mediassa nopeasti, samanmieliset yhteisöt voivat olla vuorovaikutuksessa keskenään ja radikaalin maailmankuvan materiaalia tuotetaan nopeaan tahtiin.⁸⁶

Terrorismissa ja radikalisoitumisessa verkostoituminen on avainasemassa niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Verkkoympäristö, kuten salatut viestintäsovellukset ja keskusteluryhmät, ovat omiaan toimimaan loistavana apuvälineenä väkivaltaiselle radikalisoitumiselle.⁸⁷

Kaikki terrorismi ei kuitenkaan ole sellaista radikalismia, jolla pyrittäisiin saamaan muutoksia yhteiskunnassa, tai se edes olisi jotenkin poliittisesti ja uskonnollisesti latautunutta. Monet yksittäisten ihmisten tekemät teot, joita ainakin aluksi on tutkittu ja jopa luokiteltu terroriteoiksi, ovat seurausta toivottomista tulevaisuudennäkymistä, työttömyydestä ja jopa mielenterveysongelmista. Radikalisoitumisella ei näytä olevankaan mitään tiettyä yhtä kaavaa, ainoastaan toiminta yhdistää tekijöitä.

Jotkut tutkijat ovat sitä mieltä, että monet eurooppalaiset radikalisoituneet miehet ovat eräänlaisia käännyttäjiä, jotka ikään kuin ovat syntyneet uudestaan. He ovat aiemmin juhlineet ja juopotelleet, kuin kuka tahansa eurooppalainen nuori, ja lähes puolella heistä on jonkinlaisia rikoksia kontollaan. Kun elämä ei ole lähtenytkään sujumaan, eikä perheen perustamiseen ole ollut varaa, on ääriliikkeiden uskontulkinta antanut nuorten elämälle uuden suunnan ja selkeät rajat, joita noudattaa. Myös vankila on ollut paikka, mistä on voitu hakea uutta suuntaa elämälle, ja silloin ääriliikkeiden jakama sanoma on uponnut suotuisaan maaperään henkilöille, joille radikalisoituminen on merkinnyt sitä, että he ovat olleet valmiita hyväksymään väkivallan yhdeksi keinoksi levittää uskomuksiaan.⁸⁸

Nabeel Qureshi (2017) on eri linjoilla. Hänen mukaansa työmahdollisuuksien puuttuminen ja taloudellinen epävakaus ei olisikaan juurisyy radikalisoitumisessa, vaan asia olisikin päinvastoin. Monet ääri-islamistit ovat hyvin varakkaita tai hyvin palkatuissa töissä. Juuri tämä hyvä koulutus ja korkea elintaso korreloivat positiivisesti yhteiskunta-aktiivisuuteen ja siten myös radikaaliin

⁸⁶ Korpiola - Raita-aho, s. 24.

⁸⁷ Sisäministeriön julkaisuja 2023:4. Kansallinen riskiarvio 2023, s. 44. [Kansallinen riskiarvio 2023 (valtioneuvosto.fi)]

⁸⁸ Korpiola - Raita-aho 2017, s. 218–219.

toimintaan. Tämä on havaittavissa monen kuuluisan terroristijohtajan kohdalla – myös bin Ladenin.⁸⁹

Olipa kyse käännyttämisestä tai uskontoa muutoin vaihtaneesta henkilöstä, niin kokemuksena se on hyvin voimakas. Aluksi juuri muslimeiksi kääntyneet tai henkilöt, jotka ovat alkaneet ottaa uskonnon vakavasti, ovat uskontonsa suhteen ehdottomia tai jopa fanaattisia. He haluavat näyttää muille kuuluvansa joukkoon ja olevansa hyviä muslimeja. Alkuhuuman jälkeen fanaattisuus yleensä lievenee. Varsinkin naiset, jotka ovat kääntyneet muslimeiksi, ovat hyvin ehdottomia esimerkiksi pukeutumisen suhteen. Fanaattisuuden lisäksi uusilla muslimeilla on taipumus ottaa kaikki hyvin kirjaimellisesti, mikä tekee heistä jopa muiden muslimien silmissä vaarallisia.⁹⁰ He usein tulkitsevatkin Koraania kuten vaikkapa wahhabilaiset – tavoitellen puhdasta muslimielämää. He eivät osaa yhdistää islamia moderniin nykypäivän yhteiskuntaan. On kuitenkin hyvä muistaa, että kaikki syvä uskonnollisuus ja uskonnollisen vakaumuksen nopea kehittyminen ei kuitenkaan johda radikalismiin tai väkivallan ihannointiin. Liian mustavalkoinen ajattelutapa johtaa islamin näkemiseen kielteisenä ja lisää erottelua ja syrjintää.⁹¹

Taloudellista epäoikeudenmukaisuuttakin vahvempana tekijänä Financial Timesin toimittaja **David Gardner** näkee poliittisen epäoikeudenmukaisuuden. Hänen mukaansa epätoivo arabimaissa kumpuaa pääsääntöisesti viidestä asiasta. Sellaisina hän näkee islamin häviön maailmanmahtina länsimaiselle kulttuurille, kolonialismin perintönä muodostetut keinotekoiset valtiot, arabinationalismin epäonnistumisen, sekä Yhdysvaltain tuen tyrannimaisille arabihallitsijoille ja sen Israelia suosivan politiikan.⁹²

Mielestäni Gardnerin arviot osuvat oikeaan ainakin osittain. Varsinkin pitkään jatkuneissa konflikteissa suvut ovat kohdanneet mahdollista epäoikeudenmukaisuutta jo sukupolvien ajan. Nuorempi sukupolvi on siis elänyt sorron ja väkivallan alla koko ikänsä tietämättä paremmasta. Saman vihan siirtymistä sukupolvelta toiselle on myös havaittavissa maahanmuuttajasuvuissa. Nuoren sukupolven integroituminen uuteen yhteiskuntaan ja kotimaahan riippuu paljolti siitä,

⁸⁹ Qureshi 2017, 119.

⁹⁰ Koivunen 2016, s. 77.

⁹¹ Koivunen 2016, s. 128.

⁹² Vairimaa 2002, s. 135–136.

miten kyseinen yhteiskunta on kohdellut suvun ensimmäistä maahanmuuttajasukupolvea. Jos vanhemmat eivät pääse mukaan yhteiskuntaan, kielen oppiminen on vaikeaa, eikä töitä ole, vihapuhe kotona tarttuu nuoriin ja viha yhteiskuntaa kohtaan on näin kasvattanut juurensa. Kynnys lähteä radikaaliin liikkeeseen mukaan on varsin matala.⁹³

Radikalisoituminen voi levitä myös toiseen suuntaan. Jos poika on lähtenyt terroristiryhmän mukaan esimerkiksi Syyriaan, pojan vanhempia tullaan kuulustelemaan kotimaassa. Britanniassa huomattiin, että näyttävät terrorisminvastaiset ratsiat tekivät perheistä asuma-alueensa silmätikkuja, mikä oli omiaan lisäämään heidän syrjäytymistään yhteiskunnassa. Perhe saattoi siis radikalisoitua pojan lähdön vuoksi tehtyjen ratsioiden vuoksi. Sen vuoksi näyttävistä ratsioista oli luovuttu, ja kuulustelut hoidettiin hienovaraisesti. Perhettä pyrittiin auttamaan kaikin keinoin, jotta kotoutuminen saattoi onnistua.⁹⁴

Ajoittain värväytyjien suuri määrä ja mahdottomuus selittää värväytymisen syytä, on herättänyt kysymyksiä, joihin on ollut lähes mahdotonta vastata. Venäläinen syyttäjä **Ustinov** arvioikin, että tuolloin syynä voivat olla vähemmistön kokema umpikujan tunne, psyykkinen pahoinvointi tai muu sellainen tilanne, minkä yksilö kokee dramaattisena. Tuolloin yhdistäväksi tekijäksi tuotu suureellinen päämäärä tuo yksilöille jotain tavoittelemisen aihetta ja yhteisöllisyyden tuntua. Lisäksi juuri suurellisuuden tavoittelu antaa terroristeille illuusion toimintansa laillisuudesta. Laillisuuden illuusio ei olekaan täysin abstrakti ilmiö, vaan sillä voidaan saavuttaa kansan ja ulkovaltioiden tuki vapautusarmeijatyypisistä toiminnasta tyrannihallitusta vastaan. Laillisuuden illuusio on merkittävässä asemassa hankittaessa tukea terroristiselle toiminnalle toiminta-alueen ulkopuolelta. Sitä kautta tuleva myönteinen julkisuus auttaa järjestöjä propagandassa, rahavarojen keräämisessä ja ennen kaikkea uusien taistelijoiden värvämisessä.⁹⁵

Suomessa syntynyt maahanmuuttajanuori elää kahdessa maailmassa. Hänellä on ympärillään oman lähipiirinsä ja lähiönsä yhteisö, mutta myös suomalainen yhteiskunta. Liiallinen ongelmien kasautuminen voi aiheuttaa sen, että hänet suljetaan pois lähiönsä yhteisöstä. Ilman työtä tai opiskelupaikkaa hän ei tunne kuuluvansa suomalaiseenkaan yhteiskuntaan ja hänelle jäävät vain

⁹³ Koivunen 2016, s. 18.

⁹⁴ Koivunen 2016, s. 25.

⁹⁵ Ustinov 2003, s. 25–26.

internet, naiset ja päihteet. Varsinkin kaksi jälkimmäistä pidetään visusti salassa omalta yhteisöltä. Jossain vaiheessa hän mahdollisesti haluaa takaisin omaan yhteisöönsä, missä olo tuntui tutummalta ja turvalliselta. Tuolloin hän haluaa ostaa paikkansa takaisin ja näyttää kunnan muslimilta muiden silmissä. Hänet otetaan avosylin vastaan moskeijassa. Nuoren poissa ollessa on yhteisöön saattanut tulla uusia naamoja, joiden silmissä näytöt tuntuvat entistä tärkeämmiltä. Hän haluaa näyttää paremmalta muslimilta kuin muut, jolloin nuori on valmis hyväksymään jyrkkiäkin mielipiteitä ja toimimaan niiden mukaan.⁹⁶

Radikaloituvassa ryhmässä kukin jäsen voi luulla muita saman ryhmän jäseniä radikaalimmiksi kuin he itse ovat ja näin ollen paremmiksi ryhmän jäseniksi. Tuolloin syntyy kielteinen kehä yhä kovemmissa teoista.⁹⁷ Tuollainen kuvaus radikalisoitumisesta kuulostaa varsin uskottavalta ja oppikirjamaiselta ja toimii täysin myös perinteisemmissä rikollisryhmissä ja nuorisoporukoissa. Tarina on kuitenkin liiankin tuttu, eikä se kerro nuoren epäonnistumisesta, vaan yhteiskunnan epäonnistumisesta. Tie terrorismiin voi olla tasoitettu.

Onko kaikki radikalisoituminen sitten lähtöisin islamista? Varsin useasti äärijärjestöihin liittyneiden henkilöiden lapsuudessa on ollut moninaisia ongelmia. Epävakaat perhesuhteet ja mahdollinen perheväkivalta taustalla. Ranskassa huomattiin, että terrori-iskuja toteuttaneiden ääri-islamistien uskonnollisuus oli varsin uutta. Heillä ei ollut minkäänlaista islamilaista uskonnollista koulutusta, mistä terrori-iskut olisi voitu johtaa.

Ranskalainen politiikan tutkija **Oliver Roy** onkin todennut, että kyse ei olekaan islamin radikalisoitumisesta vaan radikalismien islamisoitumisesta.⁹⁸ Islamismia käytetään siis keppihevosenä radikalismien toteuttamiseen ja sen kautta haetaan oikeutusta ja hyväksyntää rikolliselle toiminnalle. Tämä tarkoittaa myös sitä, että jos asiaa ajatellaan tältä kantilta, tulee radikalisoituneiden joukosta varsin heterogeeninen. Myös **Malkki** on näillä linjoilla. Hänen mukaansa jokaisella radikalisoituneella terroristilla on oma polkunsa.⁹⁹

⁹⁶ Koivunen 2016, s. 17.

⁹⁷ Kivivuori ym. 2018, s. 416.

⁹⁸ Koivunen 2016, s. 20–21.

⁹⁹ Helsingin sanomat. Tutkimuskohteena terrorismi. HS viikko 44/2021, A24.

Kun vertaamme rikoksiin syyllistyviä ryhmiä, näyttäisi rikollisten moottoripyöräkerhojen toiminnassa olevan yhtäläisyyksiä radikalistisen islamisoitumisen kanssa. Niissä oikeutusta rikolliseen toimintaan haetaan oman yhteisön säännöistä. Myös rikollisten moottoripyöräkerhojen jäsenten taustat ovat kaikkialla muualla paitsi moottoripyöräilyssä. Valtaosalla löytyy varsin huonot koti-olot, pikkurikoksia ja itsetunto-ongelmia. Heitä ei todellakaan valittu ensimmäisinä, kun huutoäänestyksellä valittiin joukkueita koulun liikuntatunnilla, mutta joukosta voi löytyä nykyään myös insinöörejä ja lakimiehiä. Liivijengit ovatkin heidän joukkueensa, johon he tuntevat vihdoinkin kuuluvansa ja sitä kautta pääsevät pönkittämään heikkoa itsetuntoaan.

3. TERRORISMI SUOMEN RIKOSLAISSA

3.1 Terrorismlain tulo Suomen rikoslakiin

Euroopan unioni reagoi varsin ripeästi Yhdysvalloissa 11.9.2001 tapahtuneen terrori-iskun jälkeen ja piti ylimääräisen kokouksen 21.9.2001 koskien terrorismia. Kokouksessa tunnustettiin viimein se tosiasia, että terrorismi on todellinen haaste Euroopalle ja koko maailmalle. Siinä myös vaadittiin jäsenmaita ryhtymään toimenpiteisiin ja tukemaan toisiaan terrorismin torjunnassa.¹⁰⁰

Tuloksena kyseisistä neuvotteluista muodostui neuvoston yhteinen kanta (2001/931/YUTP), joka astui voimaan 27.12.2001, ja siinä EU määräsi toimivaltansa rajoissa jäsenmaitaan jäädyttämään terroristeiksi epäiltyjen ja terroristijärjestöiksi luokiteltujen ryhmittymien varoja, ja julkaisi listan terroristijärjestöjen ja henkilöiden nimistä, joita se piti terroristeina.¹⁰¹ Suomessa asia oli otettu käsittelyyn jo ennen neuvoston yhteisen kannan voimaan astumista.

Neuvoston yhteistä kantaa on pidettävä sikäli merkittävänä jäsenmaiden yhteisen tahtotilan osoituksena, että se on perustana, ja siihen viitataan vielä nykyäänkin päivitettäessä terroristiryhmien ja terroristeina pidettävien henkilöiden listaa.¹⁰²

Terrorismi pysyi Euroopassa huolena ja EU:ssa hyväksyttiinkin vuoden 2001 joulukuussa terrorismin torjuntaa koskeva puitepääätös (2001/475/YOS)¹⁰³, minkä mukaan jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen lähentäminen on tarpeen yhteistyön tehostamiseksi. Tämän niin kutsutun vuoden 2002 puitepääätöksen mukaan terrorismia on pidettävä yhtenä vakavimmista ihmisarvoa loukkaavista teoista, minkä vuoksi ehdotuksella on tarkoitus varmistaa vähimmäisvaatimuksia terroritekojen rikostunnusmerkistölle ja niiden seuraamuksille. Sisällön pääasiallinen henki ja vaatimus on kuitenkin se, että terrorismi tulee ottaa vakavasti jokaisessa jäsenvaltiossa.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta erityistoimenpiteiden toteuttamisesta terrorismin torjumiseksi. (2001/931/YUTP)

¹⁰¹ Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta erityistoimenpiteiden toteuttamisesta terrorismin torjumiseksi. (2001/931/YUTP)

¹⁰² Neuvoston täytäntöönpanoasetus (EU) 2021/1188.

¹⁰³ Neuvoston puitepääätös 2002/475/YOS terrorismin torjumisesta.

¹⁰⁴ PeVL 41/2001 vp. Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston puitepääätökseksi (terrorismin torjuminen)

Oikeuskirjallisuudessa on arvioitu, että puitepäätöksen antaminen oli seurausta New Yorkin 9.11.2001 terrori-iskuista, mutta todellisuudessa puitepäätöstä oli valmisteltu jo ennen iskuja ja iskut vain nopeuttivat sen laadintaa. On myös huomattava, että puitepäätöksestä olisi tullut mahdollisesti laadukkaampi ja johdonmukaisempi, jos sitä ei olisi kiirehditty ja siihen olisi käytetty enemmän aikaa. Varsinkin perusoikeudet olisi silloin tullut huomioiduksi paremmin.¹⁰⁵

Aivan uutena asiana terrorismi ei Euroopan sopimuksissa näyttäytynyt, sillä olihan Euroopassa voimassa vuonna 1977 hyväksytty eurooppalainen terrorismia koskeva yleissopimus.¹⁰⁶ Tuo sopimus oli kuitenkin varsin vaatimaton sisällöltään, ja siinä viitattiin vain aiempiin kansainvälisiin sopimuksiin ja kansallisissa rikoslaisissa määriteltyihin tekoihin. Varsinaisesti mitään uutta kyseinen sopimus ei tuonut kansallisiin lakeihin, mutta siinä korostettiin, ettei terroristisia tekoja tullut pitää poliittisina rikoksina.¹⁰⁷ Terrorismia oli käsitelty myös suosituksessa 1170 vuonna 1991, jonka pysyvä komitea antoi Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen puolesta. Myös Yhdistyneet Kansakunnat oli tehnyt joulukuussa 1997 terrorististen pommi-iskujen torjumista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen ja joulukuussa 1999 kansainvälisen terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen.¹⁰⁸

Euroopan unionin tasolla neuvosto hyväksyi 3 päivänä joulukuuta 1998 neuvoston ja komission toimintasuunnitelman parhaista tavoista panna täytäntöön Amsterdamin sopimusten määräykset vapautteen turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamisesta.¹⁰⁹ Terrorismiin viitattiin myös Tampereella kokoontuneen Eurooppa neuvoston päätelmissä 1999 ja Santa Maria da Feirassa vuonna 2000.¹¹⁰

Suomi oli Euroopan unionin jäsenenä velvollinen myös reagoimaan neuvoston yhteiseen kantaan. Käytännössä se tarkoitti sitä, että hallitus esitti rikoslakiin lisättävän täysin uuden terroris-

¹⁰⁵ Melander 2015, s. 415.

¹⁰⁶ SopS 16/1990.

¹⁰⁷ Kimpimäki 2015, 279–280.

¹⁰⁸ KOM (2001) 521 lopullinen. Ehdotus neuvoston puitepäätökseksi terrorismin torjumisesta.

¹⁰⁹ EYVL C 19, 23.1.1999, s. 1.

¹¹⁰ Euroopan komission laatima ehdotus toimintasuunnitelmaksi Feiran Eurooppa neuvostoa varten – 19. ja 20. kesäkuuta 2000. [<http://ue.eu.int/en/info/eurocouncil/index/htm>]

mirikoksia koskevan 34 a luvun. Tämä puitepäättöksen vaatima kansallinen lainsäädäntö sisällytettiin Suomen rikoslainsäädäntöön vuoden 2003 maaliskuussa.¹¹¹ Luku sisälsi säännökset terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä rikoksista ja niiden valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, toimintaan osallistumisesta ja terrorismin rahoittamisesta, sekä määritelmäsäännös ja oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskeva säännös. Syyteoikeus oli valtakunnansyyttäjällä. Lisäksi hallitus esitti, että uutta biologisten aseiden kiellon rikkomista koskevaa rangaistussäännöstä, aluksen kaappausta koskevan säännösten tarkistamista ja törkeän vahingonteon yrityksen säätämistä rangaistavaksi.¹¹²

Vaikka Suomessakin terrorismista oli puhuttu muun Euroopan tavoin jo aiemmin, ilman soraääniä Euroopan yhteisen kannan hyväksyminen ei mennyt. Puitepäättöksessä esimerkiksi ehdotettiin terrorismiryhmän johtamisesta tuomittavaksi vähintään 20 vuoden enimmäisrangaistus. Lakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että Suomessa oli käytössä määräaikaisen vankeusrangaistuksen yleinen 12 vuoden enimmäispituus, minkä puitepäättöksen ehdotus ylittää reilusti, ja luo näin epäsuhtaa suomalaiseen rangaistusasteikkoon. Lakivaliokunnan mielestä kiinteää rangaistusta parempi olisi malli, missä kussakin maassa terroristiryhmän johtamisesta voitaisiin tuomita ankarampia rangaistuksia kuin muista rikoksista.¹¹³

Lakivaliokunta kiinnitti myös huomiota joidenkin määritelmien epämääräisyyteen, jolloin niihin jäisi liiaksi tulkinnanvaraa. Tällaisia olivat esimerkiksi ”yhteiskunnan rakenne” ja ”kansainvälinen järjestö”. Myös rangaistusten lieventämisperusteet toisivat muutoksen Suomessa vallalla olevaan oikeuskäytäntöön. Suomen rikosoikeudellisessa järjestelmässä eräänä lieventävänä perusteena on ollut rikoksentekijän omien rikosten selvittämisen edistäminen. Nyt puitepäättöksessä tuotiin esiin, että myös muiden ilmiantaminen voisi olla lieventävä peruste.¹¹⁴ Tuollainen muutos eroaisi merkittävästi Suomen oikeusjärjestelmästä ja olisi tullessaan toki ulotettava myös muihin rikoksiin. Tämä muuttaisi olennaisesti koko ketjua esitutkinnasta tuomioon.

¹¹¹ Melander 2015, s. 416.

¹¹² HE 188/2022 vp.

¹¹³ LaVL 20/2001 vp.

¹¹⁴ LaVL.20/2001 vp.

3.2 Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset ja niiden tunnusmerkistö

3.2.1 Rikokset ja terroristinen tarkoitus

Suomen rikoslainsäädännössä rikokset voidaan jakaa kolmeen kategoriaan sen perusteella, mikä niiden vaaran aste on. Varsinaisten tekorikosten lisäksi rikoslainsäädännöstä on erotettavissa abstraktit vaarantamisrikokset ja konkreettiset vaarantamisrikokset.¹¹⁵

Perinteisesti länsimainen rikosoikeus on nähty tekorikosoikeutena, millä tarkoitetaan, että tarvitaan konkreettinen teko täyttämään rikoksen tunnusmerkistön, pelkkä ajatus rikoksesta ei vielä riitä.¹¹⁶ Tekorikokset eivät myöskään tarvitse mitään vaarantamisaspektia, toisin, kuin vaarantamisrikokset. Tunnusmerkistön mukainen teko itsessään riittää, eikä siinä jätetä tilaa tekijän tilanteen hallintakykyä koskevalle puolustelulle tai todistelulle.¹¹⁷

Terrorismin ollessa kyseessä asiaa voidaan katsoa myös toiselta kantilta ja siihen tulee ottaa uusi ulottuvuus. Sellainen teko, joka ei muutoin olisi rikos, voi olla rikos, jos se tehdään terroristisessa tarkoituksessa. Tällaista voisi olla vaikka jonkinlainen kouluttautuminen rikokseen.

Suomen rikoslaisissa terrorismirikoksia käsitellään RL 34 a luvussa (24.1.2003/17). Kyseinen laki on jaettu kahdeksaan pykälään, joista lain 1 § kuvailee vaatimukset rikokselle, minkä katsotaan olevan terroririkos.¹¹⁸ Vaikka lakia on päivitetty ja laajennettu useaan otteeseen, ei se vieläkään lähde tarkasti määrittämään terrorismia. Se tyytyy mainitsemaan ainoastaan hyvin väljästi tulkitavan terroristisen tarkoituksen, mikä määrittää sen, että onko kyseessä terrorismirikos.

Rikoslaisissa mainittu terroristinen tarkoitus pohjautuu Euroopan neuvosto puitepäätökseen terrorismista. Siinä terrorismi on määritelty vakavasti otettavaksi rikollisuudeksi, jonka tarkoituksena on pelotella väestöä, pakottaa viranomaiset tai kansainväliset järjestöt toimimaan terroristien halun mukaisesti tai pidättäytymään jostakin toimesta, taikka horjuttaa vakavasti jonkun

¹¹⁵ Tapani – Tolvanen 2016, s. 47.

¹¹⁶ Helsingin Sanomat. Tutkimuskohteena terrorismi. HS viikko 44/2021, A25.

¹¹⁷ Tapani – Tolvanen 2016, s. 48.

¹¹⁸ Kreuz 2010, s. 65.

maan tai kansainvälisen järjestön poliittisia, perustuslaillisia, taloudellisia tai sosiaalisia perusrakenteita tai tuhota ne.¹¹⁹

Teon arvioiminen terroriteoksi vaati terroristisen tarkoituksen lisäksi myös sen, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. On omiaan-kriteeri kertoo, että kyseessä on abstrakti vaara, joka on toteuttamiskelpoinen ja tekee siitä vakavan rikoksen ilman määrittelyyn liittyvää ongelmaa.¹²⁰

Rikoslain 34 a luvun 6 §:n mukaan:

Rikoksenteijällä on terroristinen tarkoitus, jos hänen tarkoituksenaan on

- 1. aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa;*
- 2. pakottaa oikeudettomasti jonkin valtion hallitus tai muu viranomainen taikka kansainvälinen järjestö tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin;*
- 3. oikeudettomasti kumota jonkin valtion valtiosääntö tai muuttaa sitä tai horjuttaa vakavasti valtion oikeusjärjestystä taikka aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa valtiontaloudelle tai valtion yhteiskunnallisille perusrakenteille; tai*
- 4. aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa kansainvälisen järjestöntaloudelle tai sellaisenjärjestön muille perusrakenteille.*

Rikoslain 34 a 1 § tarkoitetut rikokset ovat siten tyypillisiä rikoksia, joista ainoastaan terroristinen tarkoitus tekee terroririkoksia.

Joka terroristisessa tarkoituksessa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle, tekee

1) laittoman uhkauksen, perättömän vaarailmoituksen, 24 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun törkeän julkisrauhan rikkomisen tai 44 luvun 10 §:ssä tarkoitetun ydinenergian käyttörikoksen, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi, (1370/2007)

¹¹⁹ Kreuz 2010, s. 67.

¹²⁰ Melander 2015, s. 421.

2) tahallisen vaaran aiheuttamisen, tahallisen räjähdetöksen, vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisen tai 17 luvun 1 §:ssä tarkoitettun julkisen kehottamisen rikokseen, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi, (1370/2007)

3) törkeän varkauden tai törkeän moottorikulkuneuvon käyttövarkauden, jonka kohteena on joukkoliikenteeseen tai tavarankuljetukseen soveltuva moottorikulkuneuvo, tuhotyön, liikennetuhotyön, terveyden vaarantamisen, törkeän vahingon teon, törkeän ampuma-aserikoksen tai puolustustarvikkeiden maastavientirikoksen, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi, (283/2012)

4) kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen, biologisen aseiden kiellon rikkomisen tai tahallisen törkeän ympäristön turmelemisen, joka on tehty 48 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi,

5) törkeän pahoinpitelyn, törkeän ihmiskaupan, panttivangin ottamisen, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähdetöksen tai kaappauksen, on tuomittava vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi, (1161/2005)

6) surman, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi, tai

7) tapon, on tuomittava vankeuteen vähintään kahdeksaksi vuodeksi tai elinkaudeksi.

Joka terroristisessa tarkoituksessa tekee murhan, on tuomittava vankeuteen elinkaudeksi.

Yritys on rangaistava.

Pykälässä luetellaan rikoksia, joista terroristisessa tarkoituksessa tehtynä tulee terrorismirikoksia. Jos terroristinen tarkoitus puuttuu, niitä on käsiteltävä "tavanomaisina" rikoksina.

Toisessa pykälässä säädetään terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen valmistelusta, kun taas kolmas pykälä ottaa kantaa terroristiryhmän johtamiseen. Neljäs pykälä käsittelee terroristiryhmän toiminnan edistämistä ja viides pykälä terrorismin rahoittamista.¹²¹

¹²¹ Kreus 2010, s. 65.

Rikoslaisissa 34 a luvun kuudennessa pykälässä terroristiselle tarkoitukselle on vahvistettu juridistekninen sisältö. Siinä terroristiselle tarkoitukselle on annettu reunaehdot, mitkä määrittävät, että milloin rikos on terroristinen rikos. Se määrittelee käsitteet, kuten terroristinen tarkoitus, terroristiryhmä ja kansainvälinen järjestö.

Seitsemännessä pykälässä ilmoitetaan, että syytteen nostamisesta terrorismirikoksissa päättää valtakunnansyyttäjä, joka myös päättää, kenen syytettä on ajettava. Kahdeksas pykälä koskee oikeushenkilön rangaistusvastuuta.

Terrorismilain tarkoitus ei olekaan ollut luoda täysin uutta lakia, vaan kaikki kyseisessä laissa mainittavat rikokset ovat rangaistavia jo sellaisenaan. Jos näitä mainittuja rikoksia sitten tehdään terroristisessa tarkoituksessa, on tekojen rangaistusasteikkoa kovennettava. Yleinen linja on, että terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten maksimirangaistusta korotetaan kahdella vuodella. Tämä ei kuitenkaan sulje pois rangaistuksen yleisiä vähentämisperusteita, jos kyseessä on nuori henkilö tai teko jää yrityksen asteelle.¹²²

On myös huomattava, että esimerkiksi tapon nykyinen maksimirangaistus on 12 vuotta. Jos tappo on kuitenkin tehty terroristisessa tarkoituksessa, on Suomen lain mukaan tuomittava elinkautinen vankeusrangaistus, sillä 12 vuotta on yksittäisen rikoksen maksimi rangaistus määräaikaisissa vankeusrangaistuksissa. Toteutuneissa terroriteoissa on varsin yleistä, että ihmisiä kuolee. Näin ollen elinkautisen vankeusrangaistuksen ei tulisi olla edes harvinaisuus, eikä tuomioissa siihen tulisi olla kynnystä lainkaan.

Terroristisella tarkoituksella on tarkoitettu RL 34 a luvun 1 § tekumuotoja, jos kyseiset teot ovat luonteeltaan, asiayhteydeltään sellaisia, jotka voivat aiheuttaa vakavaa vaaraa maalle tai jollekin kansainväliselle järjestölle.¹²³ Terroristisen tarkoituksen hengen onkin oltava läsnä suunnitelmallisuuden, tahallisuuden ja tarkoituksen muodossa.

¹²² HE 188/2002 vp, s. 32.

¹²³ HE 188/2002 vp, s. 31.

Pelkästään luonne ja asiayhteys eivät kuitenkaan riitä määrittämään terroristista tarkoitusta. Puitepäätöksen (Euroopan neuvoston terrorismin torjunnasta tehty puitepäätös) mukaan terroristisen tarkoituksen lisäksi teon on oltava omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Jos siis teko on tehty terroristisessa tarkoituksessa, mutta teko on niin vähäinen, että se ei aiheuta vakavaa vahinkoa, vaan vahinko on arvioitava vähäisemmäksi, tekoa ei ole käsiteltävä terroristirikoksena.¹²⁴

Myös terroristisen tarkoituksen hengellä näyttää olevan merkittävä rooli siinä, voidaanko tekoa käsitellä terroritekona. Käsitellessämme tätä kysymystä, meidän onkin mentävä takaisin terroristin määritelmään. Terroristinen tarkoitus kun näyttää saavan merkityksensä juuri terroristin määritelmästä. Terroristinen tarkoitus voitaneenkin määrittää siten, että teolla on terroristinen tarkoitus, jos tekijällä tai tekijöillä on tarkoitus aiheuttaa pelkoa väestön keskuudessa, painostaa jotain valtiota johonkin tekoon tai jättämään jokin teko tekemättä. Näiden toimien aiheuttama vahinko yhteiskunnalle, jollekin yhteiskunnan osa-alueelle, kansainväliselle järjestölle tai tekijöiden mielessä demonisoidulle valtiolle voidaan lukea kuuluvaksi terroriteon tunnusmerkistöön. Lain tasolla terroristinen tarkoitus on määritelty rikoslain 34 a luvun 6 §:ssä.

Rikoslain 34 a luvun 1 § päättyy toteamukseen, että yritys on rangaistava. Tällä tarkoitetaan sitä, että teon on täytettävä kaikki terroristirikoksen tunnusmerkit. Lisäksi sen on täytynyt olla toteuttamiskelpoinen ja toteutuessaan se olisi arvioitu terroriteoksi.¹²⁵ Tekijällä on täytynyt olla siis kyky, halu, motiivi, tarkoitus ja hän on aktiivisesti toiminut asiaansa edistääkseen.

Rikoslaisissa (RL 34a:6) terroristiselle tarkoitukselle on vahvistettu juridistekninen sisältö. Siinä terroristiselle tarkoitukselle on annettu neljä tarkoitustyyppiä, joista jonkun on toteuduttava, jotta terroristinen tarkoitus toteutuisi.¹²⁶ Nämä tarkoitustyyppit eli määritelmät ovat koko RL 34 a luvun kannalta keskeisessä asemassa, sillä juuri ne määrittävät 1 §:n teoista ankarammin rangaistavia. Ilman määritelmissä kuvattua tarkoitusta, ei terrorismirikos toteudu.¹²⁷ Osa tarkoitustyypeistä on

¹²⁴ HE 188/2002 vp, s. 32.

¹²⁵ HE 188/2002 vp, s.32.

¹²⁶ Lohse 2012, s. 198.

¹²⁷ HE 188/2002 vp, s. 57.

kuitenkin tulkittavissa niin väljästi, että niihin soisi lisättävän tarkennuksia tulkinnan selkeyttämiseksi.

3.2.2 Vakava pelko

Terroristisentarkoituksen katsotaan olevan käsillä ensinnäkin silloin, kun tekijällä on tarkoitukseen ja tavoitteenaan aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa. Tämä ensimmäinen tarkoitustyyppi löytyy RL 34 a luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdasta. Kyse on puhtaasti pelon aiheuttamisesta. Jos siis tekijällä on ollut tavoitteenaan aiheuttaa pelkoa väestön keskuudessa, ei hänen poliittisten tai uskonnollisten tai muiden tavoitteidensa katsota olevan merkityksellisiä.¹²⁸ Vaikka **Lohse** katsookin, että poliittiset ja uskonnolliset tavoitteet eivät pelon aiheuttamisessa olisi merkityksellisiä, niin itse katson, että ne kuitenkin voivat liittyä olennaisena osana tekoon ja olla siten jopa teon perimmäinen motivaattori.

Suomen rikoslaki käyttää määritelmässään muotoa vakavaa pelkoa, kun taas YK:n vuoden 1999 yleissopimus käyttää muotoa pelkoa.¹²⁹ Näyttäisi siltä, että Suomi olisi laittanut terrorismille tiukemmat määritelmät, mutta näin ei todellisuudessa ole. Myös yleissopimuksessa pelon aiheuttamiselta edellytetään tiettyä vakavuutta. Pelolla siis tarkoitetaan yleisesti väestön keskuudessa syntyvää vakavaa pelkoa siitä, että esimerkiksi sellaiset yksityiset edut, kuten henki, terveys, vapaus, ruumiillinen koskemattomuus, omaisuus tai kotirauha. Myös yhteisön edut, kuten valtion valtiosääntö tai ympäristö voivat olla vaarassa vakavaa pelkoa aiheuttaessa. Joskus pienenkin vähemmistön keskuudessa aiheutettu pelko voi riittää täyttämään kriteerit, jos kysymyksessä on esimerkiksi etninen vähemmistö.¹³⁰ Jokainen teko ja sen seuraus tulee harkita tapauskohtaisesti, ja siten täysin tyhjentävää kuvausta on mahdotonta antaa.

Myös Lohse on samoilla linjoilla. Lohsen (2012, 199) mukaan pelotteluobjekteiksi sopivat niin yksityiset kuin yhteisetkin edut. Tällaisia kohteita voisivat olla esimerkiksi vähemmistöt, kielen, yhteiskunnallisen aseman taikka poliittisen näkemyksen perusteella valikoituvat ryhmät.

¹²⁸ Lohse 2012, s. 198.

¹²⁹ HE 188/2002 vp, s. 59.

¹³⁰ HE 188/2002 vp, s. 50–59.

Jos terroristiseen tarkoitukseen voimme Lohsen katsomalla tavalla lukea myös vähemmistöihin, kielellisiin eroavuuksiin luetut ryhmät tai yhteiskunnallinen asema, saa terroristinen tarkoitus selvästi laajemman näkemyksen, kuin pelkästään aiemmin mainitut uskonnolliset tai poliittiset motiivit pitävät sisällään. Terrorismista tarkoitusta näin tulkittuna olisi syytä olettaa, että tapauksia näkyisi myös käräjäoikeuksissa ja tuomioitakin tulisi.

Näissäkin tilanteissa kynnyks käyttä terrorismlakia on mielestäni turhan suuri, jopa mahdoton. Vaikka pelottelu jonkun tietyn asuma-alueen etniseen vähemmistöön kohdistuisi, se olisi tavoitteena ja tavoite täyttyisi, niin uskoakseni rikosnimikkeen luokittelussa olisi vain maininta rasistisesta rikoksesta. Tämän vuoksi vakavan pelon aiheuttaminen tulisi määritellä tarkemmin.

Vakavan pelon aiheuttaminen on yksi ääri-islamistisen terrorismin työkaluja. Sen tavoitteena on länsimaissa asuvien muslimien radikalisoiminen siten, että suoritetut terrori-iskut länsimaissa kiristävät yhteiskunnallista ilmapiiriä ja lisäävät muslimivastaisuutta. Tämä taas aiheuttaa sen, että muutoinkin yhteiskunnallisesti vaikeassa asemassa olevat maahanmuuttajamuslimit eristään muiden toimesta yhteiskunnan ulkopuolelle. Iskujen suunnittelijat ja tekijät toivovatkin näin saavansa länsimaiden muslimit valitsemaan puolensa ja näkemään, että hekin todellisuudessa kuuluvat iskun tehneeseen perheeseen – iskun tehneet aktiivit, kun ovat ainoita, jotka välittävät länsimaissa elävistä muslimeista.¹³¹

Kun George W. Bush lausui, että USA ei neuvottele terroristien kanssa, hän varmasti myös tarkoitti sitä. Todellisuudessa vakavaa pelkoa kokenut yhteiskunta ”neuvottelee” terroristien kanssa siten, että esimerkiksi media ei uskalla uutisoida terrorismista asioiden oikeilla nimillä, vaan peläten uusia iskuja se pehmentää tarkoituksella uutisointia. Kriittistä uutisointia terrorismista siis vältetään.¹³² Mielestäni yhteiskunta siis on oma-aloitteisesti ottanut asiakseen ”neuvotella” terroristien kanssa. Vuoropuhelu onkin siis toimintojen muuttamista iskujen seurauksena.

¹³¹ Koivunen 2016, s. 132

¹³² Koivunen 2016, s. 166–167.

3.2.3 Viranomaisten pakottaminen

Määritelmien toisena tarkoitustyyppinä mainitaan viranomaisten pakottaminen 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa. Tuolloin tekijän päämäärä on pakottaa oikeudettomasti jonkin valtion hallitus tai muu viranomainen taikka kansainvälinen järjestö tekemään sietämään tai tekemättä jättämään jotakin. Määritelmä perustuu puitepäätöksen 1 artiklan 1 kappaleeseen, sekä YK:n terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleen b-kohtaan.¹³³

Kohdassa pakottamisen kohteena voi olla joku muukin valtio kuin Suomi. Myös viranomaiset voivat valtion tai kansainvälisen järjestön tavoin joutua pakottamisen kohteeksi. Hallituksen esityksessä (HE 188/2002 vp) kuitenkin mainitaan, että kunnallisen viranomaisen pakottaminen johonkin päätökseen tai sen tekemättä jättämisen, ei mahdollisesti kuitenkaan riitä täyttämään tunnusmerkistöä.¹³⁴ Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että kunnallisen viranomaisen toimivalta ja vastualueet ovat pienempiä, kuin valtiollisen tason virkamiehellä. On toki mahdollista, että kunnallisen virkamiehen vastualueeseen kuuluu jotain sellaisia valtion kannalta tärkeitä intressejä, kuten vesivoima, sähköverkko tai niihin liittyvät maa-alueet, jolloin pakottamisen heijastevaikutukset olisivat merkittäviä. Silloin olisi mahdollista katsoa kyseessä olevan terroristisen teon.

Kansainvälisesti tällaisia pakottamisia ovat perinteisesti olleet vaatimukset vankien vapauttamisesta. Jos joku maa ei vapauta uhan esittämään ryhmään kuuluvia vankiloistaan, ryhmä uhkaa räjäyttää pommin jossain julkisessa paikassa.

Pakottaminen on lainvastaista ainoastaan oikeudettomana tekona.¹³⁵ Esimerkiksi YK:n laatimat ja täytäntöön panemat pakotteet yhdessä jäsenmaiden kesken, eivät ole tyypiltään sellaisia pakotteita, joita tarkoitetaan tässä tarkoitustyyppissä. Tuolloin tavoitteena useasti on yleisesti hyväksytyn toiminnan palauttaminen jossain maassa, kansalaisten suojeleminen tai kyseisen maan tyrannihallituksen ruotuun laittaminen. Lisäksi YK:n lausumat eivät ole kansainvälisen oikeuden mukaan velvoittavia, vaan enemmänkin ohjenuora, mitä maat ja maiden koalitiot käyttävät pakotteidensa tukena.

¹³³ RL 34a:6.1, 2 kohta, HE 188/2002, s. 59.

¹³⁴ He 188/2002 vp, s 59.

¹³⁵ HE 188/2002 vp, s.59.

Silloin, kun kyseessä ovat niin sanotut oikeutetut, esimerkiksi YK:n ja koalition määrittelemät pakotteet, on heidänkin arvioitava pakotteiden vaikutuksia ja vahinkoja. Tällaiset pakotteet ovat yleensä sotilaallisia, poliittisia tai kaupallisia pakotteita, mikä tarkoittaa sitä, että niistä kärsivät aina myös siviilit ja sellaiset tahot, jotka ovat konfliktin sivullisia uhreja, eivätkä oikeastaan liity konfliktiin mitenkään.

3.2.4 Valtio- ja yhteiskuntajärjestyksen horjuttaminen

Rikoslain 6 §:n 1 momentin 3 kohta määrittää kolmannen tarkoitustyyppin, jolloin kohteena on valtio- ja yhteiskuntajärjestys. Valtio- ja yhteiskuntajärjestyksen horjuttaminen on käsillä silloin, kun maassa jokin tietty ryhmittymä käyttää aseellista voimaa esimerkiksi vallankaappaukseen. Myös ääri-islamilaisten kalifaatin perustaminen ja islamilaisen lain voimaan saattaminen esimerkiksi Suomessa olisi sellaista valtio- ja yhteiskuntajärjestyksen horjuttamista, jotka tarkoitustyyppinä ovat terrorismirikoksia.¹³⁶ Yhteiskuntaa vastaan toimivat ryhmät saattavatkin hämärtää kohteen, jota vastaan viranomaiset toimivat. Jos iskut tulevat vain islamilaisista ryhmistä, niin taisteleeko viranomaiset terrorismia vastaan vai alkaako yhteiskunnassa islamin vastainen taistelu?¹³⁷

Lakivaliokunta otti mietinnössään kantaa siihen, että terroristinen tarkoitus täyttyisi valtio- ja yhteiskuntajärjestyksen horjuttamisen osalta vasta sitten, kun tekijöillä on tarkoitus kumota valtiosääntö oikeudettomasti.¹³⁸ Lakivaliokunta halusi korostaa selkeästi oikeudetonta toimintaa ja siten sallia demokraattisen ja oikeudenmukaisen valtiorakenteiden haastamisen. Yhteiskunnan peruspilareihin kuuluvat myös koulujärjestelmä, sosiaalihuolto ja terveydenhuolto. Myös niiden terrorisointi rampauttaa merkittävästi yhteiskuntaa ja siten voidaan katsoa olevan osa tämän tarkoitustyyppin kuvausta.

Useassa Afrikan maassa on sotilasjunta syössyt demokraattisesti valitun presidentin vallasta ja alkanut johtaa maata. Olisiko terrorismia yrittää syöstä sotilasjunta vallasta ja horjuttaa heidän

¹³⁶ Lohse 2012, s. 201.

¹³⁷ Koivunen 2016, s. 141.

¹³⁸ LaVM 24/2002 vp, s.7.

valtiosääntöään ja yhteiskunnan rakenteita? Tullaanko silloin perinteiseen kysymykseen terrorismista ja vapaustaistelusta?

Tähän tarkoitustyyppiin luetaan myös terroristisessa tarkoituksessa talouselämään vaikuttaminen. Varsinkin verotulojen olennainen aleneminen ulkopuolisen toimijan vaikutuksesta olisi tällainen terroriteko.¹³⁹ Tällaisestakin esimerkkejä maailmalta löytyy. Esimerkiksi Libanonin eteläosissa Hizbollah-järjestö kerää verot itselleen, eivätkä kunnat ja valtio sen vuoksi kykene huolehtimaan velvoitteistaan. Hizbollah pyörittääkin ikään kuin valtiota valtion sisässä, mutta toiseksi Libanon valtiona on kykenemätön ja osittain haluton puuttumaan siihen kyseisen järjestön suuren suosion vuoksi. Viime vuosina soraääniäkin on kuulunut Hizbollahin suuntaan, kun puheet ovat järjestöllä olleet suurempia kuin teot, ja maan talous on valtaisan inflaation vuoksi täydellisen romahtanut.

Lohse (2012, 201) mainitsee myös Suomen osalta satama- ja lentokenttätoimintaan kohdistetut hyökkäykset, joilla olisi merkittäviä vaikutuksia tällaisessa vientiin painottuvassa maassa. Onkin mielenkiintoista miettiä, että missä vientiteollisuuden häiritseminen muuttuu terroriteoksi. Viime vuosina lakot tukilakkoineen ovat aika ajoin pysäyttäneet tai haitanneet vientiä. Niillähän on tarkoituksena juuri vaikuttaa yhteiskuntaelämään. Olisikohan tämäkin tarkoitustyyppi määriteltävä tarkemmin?

Tätä kirjoitettaessa koko Euroopan energiapolitiikka on kokenut suuren mullistuksen ja uusjaon Venäjän hyökkäyssodan myötä. Mikään Euroopan maa ei halua olla riippuvainen Venäjän energiasta. Nord Stream-kaasuputkien räjäytys lienee oppikirjaesimerkki energiatalouteen vaikuttamisesta terroristisessa tarkoituksessa. Useat maat ovatkin alkaneet hajauttaa energiantuottamista ja hankintaa energian saannin varmistamiseksi. Kyseisen putken räjäyttäjää ei tosin vielä ole selvitetty, mutta putken vaurioitumisesta hyötyjä lienee kaikkien tiedossa.

¹³⁹ HE 188/2002 vp, s. 61.

3.2.5 Erityisen suuri vahinko kansainvälisen järjestön taloudelle tai perusrakenteille

Neljännessä tarkoitustyyppissä palataan taas kansainvälisiin järjestöihin. Rikoslain 34 a luvun 6 §:n lopussa kansainvälinen järjestö on määritelty hallitustenväliseksi tai merkityksensä ja kansainvälisesti tunnustetun asemansa perusteella sellaiseksi luokiteltavaksi järjestöksi.¹⁴⁰ Kansainvälistä järjestöä ei puitepäätöksessä ole tarkemmin määritelty, mutta sen rinnastaminen valtioon merkitsee sitä, että järjestöjen listaan voidaan lukea esimerkiksi Yhdistyneet kansakunnat erityisjärjestöineen, Euroopan neuvosto, Euroopan yhteisöt, Pohjoismaiden neuvosto, Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD), Tullitariffeja ja kauppaa koskeva yleissopimus (GATT) ja Pohjois-Atlantin liitto (NATO). Näin ollen kansainväliseksi järjestöksi voidaan lukea myös Euroopan unioni.¹⁴¹ Lista ei ole tyhjentävä, vaan tunnusmerkit täyttyvät myös monilta Afrikan unionin yhteistyöjärjestöiltä ja monilta kansainvälisiltä avustusjärjestöiltä.

Erityisen suuri haitta kansainväliselle järjestölle voisi olla sen talouteen vaikuttaminen. Kansainväliset järjestöt saattavat kuljettaa esimerkiksi viljaa Afrikkaan lukuisilla rahtilaivoilla. Tällaisen lastin tuhoaminen vaikuttaisi merkittävästi sen toimintaan ja kuluttaisi sen taloudellisia resursseja. Nykypäivänä myös erilaiset tietotekniikkaan kohdistuvat sabotaasit on varsin helppo katsoa terrorismiksi silloin, kun kohteena on merkittävä kansainvälinen järjestö.

Joissakin maissa myös Kansainvälisen Punaisen Ristin rokotusohjelmiin liittyvä disinformaatio on saanut rokotusohjelmat epäonnistumaan ja kyseisen järjestön huonoon maineeseen. Mielestäni kyseessä on terroristisessa tarkoituksessa tehty teko, missä kärsijänä ei ole ollut vain kansainvälinen järjestö, vaan myös kyseisen maan kansa itsessään.

¹⁴⁰ RL 34a:6.1.

¹⁴¹ HE 188/2002 vp, s. 62.

4. TERRORISMIA TUKEVIA JA EDISTÄVIÄ RIKOKSIA

4.1 Koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten

Koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten säädetään RL 34 a luvun 4 a §:ssä. (9.11.2018/874).

Joka edistääkseen 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä, toimeenpanee, yrittää toimeenpanna tai antaa koulutusta räjähteiden, ampuma-aseiden tai muiden aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä taikka muulla vastaavalla tavalla toimeenpanee, yrittää toimeenpanna tai antaa koulutusta, on tuomittava, jollei teko ole 1, 1 a tai 2 §:n mukaan rangaistava taikka siitä säädetä muualla laissa yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Euroopan neuvoston terrorismiyleissopimus (SopS 48/2008) on velvoittanut jäsenvaltioitaan säätämään rangaistavaksi terroristisen osaamisen jakamisen. Koulutuksen antamista käsiteltiin RL 34 luvussa heti muidenkin terrorismirikosten tavoin jo vuonna 2002, kun terrorismia käsittelevä luku lisättiin rikoslakiin. Tuolloin se oli 4 §:n osana, missä käsiteltiin terroristisen toiminnan edistämistä. Kouluttaminen säädettiin omaksi pykäläkseen (4 a §) vuonna 2007 Euroopan neuvoston piirissä tehdyn yleissopimuksen mukaisesti, koska katsottiin, että pelkkä edistäminen ei täyttänyt täysin yleissopimuksen vaatimuksia.¹⁴²

Rikoslaisissa on laajennettu rangaistavan koulutustoiminnan alaa edellä mainitun yleissopimuksen vaatimukseen nähden kriminalisoimalla myös koulutuksen toimeenpano.¹⁴³ Tällaisen koulutuksen antamisen, tiedon jakamisen ja osaamisen lisäämisessä täytyy olla kuitenkin varsin selkeä linkki terroristiseen tarkoitukseen, ennen kuin se voidaan lukea terroristiseksi kouluttamiseksi. Terrorismiyleissopimuksessa koulutuksella terrorismiin tarkoitetaan ohjeiden antamista räjähteiden, ampuma-aseiden tai muiden aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa

¹⁴² HE 18/2014 vp, s. 3.

¹⁴³ Lohse 2012, s. 158.

tai käytössä, kun ohjeiden antamisen tarkoituksena on myötävaikuttaa terroristisessa päärikoksessä tai sen valmistelussa ja koulutuksen antaja on tästä tietoinen.¹⁴⁴ Se, että koulutuksen antaja on tästä tietoinen, tarkoittaa sitä, että koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten on rangaistavaa vain tahallisenä tekona. Siispä varusmiehiä kouluttava upseeri ei syyllisty RL 34 a luvun 4 a §:n mukaiseen rikokseen, vaikka hänen kouluttamansa varusmiespalveluksen jälkeen suorittaa terroriteon, missä käyttää varusmieskoulutuksessa oppimiaan asioita.

Tällainen lista, missä yleissopimus mainitsee esimerkkejä koulutuksen antamisesta ei ole tyhjentävä. Siksi mielestäni viittaus kaikenlaisen koulutuksen antamiseen, joka edistää terrorismirikoksia, olisi riittävä. Tuollaiset esimerkkilistat rajoittavat liiaksi pykälän soveltamista, sillä lain soveltaja hakee niiden kautta "lain henkeä" soveltaakseen pykälää tapauksessa, joka ei löydy esimerkkilistalta. Esimerkkinä tällaisesta on esimerkiksi puukolla tehdyt terrori-iskut. Ne ovat aina edustaneet lukumääräisesti suurinta osaa maailmalla tehdyistä terrori-iskuista, mutta silti tutkinta alkaa aina "tavallisesta" puukotuksesta, Israelia lukuun ottamatta, ja kynnys niiden tutkimisen terrorismina on vieläkin varsin suuri.

Niin ikään on lähdetty siitä, että aatteellinen ja poliittinen koulutus on rajattu tunnusmerkistön ulkopuolelle, koska on arveltu, että ne eivät suoranaisesti edistäisi terroristista toimintaa.¹⁴⁵ Itse uskallan olla kyllä asiasta erimieltä. Aatteellinen ja poliittinen koulutus ovat juuri terroristisen toiminnan lähtökohtia. Pienestä pitäen aivopestyt lapset tai nuoret, jotka ovat epätietoisia tulevaisuudestaan tai muuten vain haavoittuvassa asemassa, ovat hedelmällistä maaperää ideologiselle koulutukselle, jolla voidaan tähdätä terroritekoon. Itse aktiivinen terroriteko, sen viimeisen käytännön työn suorittaminen, on vain toiminnan näkyvä osa ja jäävuorenhuippu.

Tämä puitesopimuksen 7 artiklaan perustuva laki koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tarvitsi vielä hieman muutoksia ennen lopullisen muotonsa saavuttamista. Aiempi rikoslain 34 a luvun 4 § koski vain terroristiryhmän toiminnan edistämistä. Terroristiryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää. Puitesopimuksen 7 artiklassa tällaista rajausta ei ole.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Lohse 2012, s. 158.

¹⁴⁵ HE 26/2014 vp, s. 26–27.

¹⁴⁶ HE 81/2007 vp, s. 12.

Se kuinka laissa puhuttiin aiemmin vain terroristiryhmästä iskun tekijänä johtaneen juurensa siihen, että poikkeuksetta terroriteot ovat olleet jonkin uskonnollisen tai poliittisen ryhmän suorittamia. Nykyään tilanne on toinen. Iskuja ovat tehneet myös yksittäiset henkilöt, jotka eivät ole kuuluneet mihinkään ryhmään.

Jos yksittäisen henkilön terroristista toimintaa avustetaan kouluttamalla häntä, sitä ei voida kutsua avunannoksi rikokseen. Rikoslain 5 luvun 6 §:n mukaan avunannosta on kysymys silloin, kun henkilö ennen rikosta tai sen aikana neuvoin, toimin tai muulla tavalla tahallaan auttaa toista henkilöä tahallisen rikoksen tekemisessä tai rangaistavan teon yrityksessä. Rikoslain 5 luvun 6 § avunanto edellyttää, että rikos tai sen yritys tehdään, jotta siitä tulisi rangaistavaa.¹⁴⁷ Tuomittavassa avunannossa rikokseen avun antaminen kohdistuu tiettyyn rikokseen ja on näin ollen hyvin läheisessä suhteessa varsinaiseen tekoon.

Koulutuksen antaminen terroristisessa tarkoituksessa tulee jo täytetyksi silloin, kun koulutusta terroritekoon on annettu. Kouluttajalla ei tarvitse olla edes tietoa kohteesta tai milloin teko tehdään. Päärikoksen ei tarvitse välttämättä tapahtua koskaan ja ajallinen ulottuvuus teon ja koulutuksen välillä voi olla hyvinkin pitkä.

Puitesopimuksen 8 artiklassa vahvistetaan terrorismirikoksen täyttymisen merkityksettömyys. Tällä tarkoitetaan juuri sitä, että terrorismin edistämisrikoksissa varsinaisen terroriteon ei tarvitse tosiasiallisesti toteutua.¹⁴⁸ Edistäminen on jo itsessään rikos, jos sillä edistetään RL 34 a luvun 1, 1a tai 2 §:ssä tarkoitettuja rikoksia.

Koulutukseen kytkeytyvä rikosvastuu on toispuoleista. Rangaistavaa on Lohsen (2012) mukaan koulutuksen antaminen, ei sen vastaanottaminen. Näin ollen esimerkiksi se, että joku käy toistuvasti terroristimenetelmistä kertovilla sivuilla tai lataa räjähdekuorman ajoneuvoon asentamisesta kertovia online-ohjeita, ei täytä RL 34a:4a:n tunnusmerkistöä, vaikka toiminnassa on hyvin mahdollisesti kyse virtuaalisesta etäkouluttamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten.¹⁴⁹ Tosin kouluttautuminen on tullut rangaistavaksi Lohsen kyseisen arvion jälkeen.

¹⁴⁷ HE 81/2007 vp, s. 12.

¹⁴⁸ HE 81/2007 vp, s. 13.

¹⁴⁹ Lohse 2012, s. 159.

4.2 Kouluttautuminen terroristisessa tarkoituksessa

Kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten säädetään RL 34 a luvun 4 b §:ssä (23.3.2023/478).

Joka tehdäkseen 1 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 1a tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen kouluttautuu räjähteiden, ampuma-aseiden tai muiden aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä taikka muiden näihin merkitykseltään rinnastuvien erityisten menetelmien tai teknikoiden käytössä, on tuomittava, jollei teko ole 1, 1a tai 2 §:n mukaan rangaistava, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Vuonna 2003, kun Suomen rikoslakiin lisättiin 34 a luku, siinä ei ollut vielä pykälää kouluttautumisesta terroristisessa tarkoituksessa. Tämä mahdollisesti osittain siitä syystä, että siitä ei ollut myöskään kansainvälistä velvoitetta.

Syyrian sota oli aktiivisessa vaiheessa vuonna 2014. Suomestakin lähti varsin merkittävä määrä henkilöitä saamaan koulutusta terroristijärjestöiksi luokiteltujen ryhmittymien leireille ja sieltä myöhemmin mahdollisesti taisteluun. Syyriaan lähtenyt henkilömäärä oli niin merkittävä Suomen asukaslukuun ja maahanmuuttajamääriin suhteutettuna, että Suomi mainittiin Tanskan ohella lukuisissa kansainvälisissä uutisissa. Suomessa huolestuttiin heidän mahdollisesta paluustaan ja saamastaan koulutuksesta terrori-iskujen tekemistä varten. Kyseessä oli Suomen ensimmäinen laki, missä kouluttautuminen kriminalisoitiin.

Kouluttautuminen nähtiin lainvalmisteluvaiheessa peilikuvana koulutuksen antamiselle. Sillä tarkoitettiin, että tunnusmerkistön mukaan koulutusta saadaan kouluttajan ohjauksessa räjähteiden, ampuma-aseiden tai muiden aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä.¹⁵⁰ Koulutuksen saaminen katsottiin tapahtuvan hyvin perinteisin menetelmin kasvatusten, vaikka hallituksen esityksessä (18/2014) olikin jo maininta, että koulutusta voisi saada myös etäyhteyksin.

¹⁵⁰ HE 18/2014, s. 14.

Itsekouluttautuminen lisättiin rangaistavaksi terrorismintorjuntadirektiivin mukaisesti vuonna 2018. Lainsäädäntövaiheessa keskustelua herätti rangaistussäännöksen täsmällisyys, mitä lakivaliokunta piti tärkeänä. Tuliko itsekouluttautumisessa olla linkki jonkinlaiseen vaaraelementtiin, vai tuliko se katsoa jonkinlaisena toiminnan edistämisenä.¹⁵¹ Tärkeänä pidettiin myös sen määrittämistä, että missä laajuudessa kouluttautumisen tuli tapahtua vai oliko kouluttautumisen subjektiivinen tarkoitus määräävä elementti.¹⁵² Tuolloin myös kouluttautuminen terrorismirikoksen valmisteluun säädettiin rangaistavaksi.¹⁵³

Rikoslain 34 a luvun 4 b §, missä kouluttautumisesta terroristisessa tarkoituksessa säädetään, on saanut päivitystä myöhemminkin. Tuolloin kyse oli Euroopan neuvoston yleissopimukseen Riiaassa 22.10.2015 tehdyn lisäpöytäkirjan hyväksymisestä ja voimaansaattamisesta. Lisäpöytäkirjan mukaan rangaistavaksi terroristisessa tarkoituksessa kouluttautumisessa tuli säätää koskemaan kaikkea rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentissa mainittuja terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia. Ennen tätä päivitystä pykälän ulkopuolelle oli jäänyt 1 momentin 1 kohta, jossa säädettiin rangaistavaksi laittoman uhkauksen, perättömän vaarailoituksen, törkeä julkisrauhan rikkomisen ja ydinenergian käyttörikoksen tekeminen terroristisessa tarkoituksessa. Kaikki mainitut rikokset ovat sellaisia, joita varten voi kouluttautua erilaisten tietojen tai käytännön taitojen hankkimiseksi. Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen laittoman uhkauksen ja perättömän vaarailoituksen kohdalla kouluttautuminen voisi koskea erityisesti teknisin välinein toteutettavia tekoja, joissa esimerkiksi tekijän kiinnijäämisen välttämiseksi teossa käytetään poikkeuksellista teknistä osaamista ja laitteita.¹⁵⁴

Sinänsä terroristisessa tarkoituksessa hankittua koulutusta voisi jälleen peilikuvana verrata koulutuksen antamiseen. Voisiko varusmiespalvelukseen menevä hankkia koulutusta armeijasta terroristisessa tarkoituksessa? Joku voisi pykälän sanamuotoa pitää hieman ongelmallisena varsinkin ampuma-aseiden osalta. Pykälää onkin tulkittava tapauskohtaisesti hieman laajemmin teki-

¹⁵¹ LaVM 4/2018 vp, s. 5–6.

¹⁵² PeVL 20/2018 vp, s. 3.

¹⁵³ HE 30/2018 vp, s. 111.

¹⁵⁴ HE 27/2022 vp, s. 24.

jän taustoja selvittäen. On kuitenkin varsin todennäköistä, että rikoslain 34 a luvun 4 b §:n mukaan tuomiota ei tule. Todennäköisempää on, että olipa teko millainen tahansa, tuomio tulee jostain muusta rikoksesta, kun kouluttautumisesta terroristisessa tarkoituksessa.

Rikosoikeuden professori **Kimmo Nuotio** onkin esittänyt, että jo terroristijärjestön koulutusleirille osallistuminen säädettäisiin rangaistavaksi.¹⁵⁵ Tämä olisi mielestäni varsin loogista. Terroristijärjestön koulutukseen osallistuminen osoittaa varsin selkeästi henkilön toiminnan terroristisen tarkoituksen.

4.3 Värvääminen terroritoimintaan

Värväämisestä terrorismirikoksen tekemiseen säädetään RL 34 a luvun 4 c §:ssä (9.11.2018/874).

Joka edistääkseen 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä hänen toimintansa edistää sitä, perustaa tai organisoii terroristiryhmän taikka värvää tai yrittää värvätä väkeä terroristiryhmään tai muuten tekemään mainituissa pykälissä tarkoitettua terrorismirikoksen, on tuomittava, jollei teko ole 1, 1 a tai 2 §:n mukaan rangaistava taikka siitä säädetä muualla laissa yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Värvääminen terroritoimintaan tuli rangaistavaksi jo vuonna 2002 samalla, kun kriminalisoitiin muukin terroristiryhmän toiminnan edistäminen.¹⁵⁶ Varsin usein muistellaan sen tulleen rangaistavaksi vasta vuonna 2007, jolloin se sai oman pykälänsä rikoslakiin.¹⁵⁷

¹⁵⁵ Nuotio. Rikosoikeuden professori esittää tiukennusta terrorismilainsäädäntöön: Isisin asekokoulutukseen osallistumisesta tulisi itsessään rangaistavaa. Helsingin sanomat. [Rikosoikeuden professori esittää tiukennusta terrorismilainsäädäntöön: Isisin asekokoulutukseen osallistumisesta tulisi itsessään rangaistavaa - Poliitiikka | HS.fi] (16.01.2021)

¹⁵⁶ HE 188/2002 vp, s. 52.

¹⁵⁷ LaVM 9/2007 - HE 81/2007 vp.

Värväysrikoksia koskevat lainsäädäntömuutokset juontavat juurensa Varsovassa vuonna 2005 tehtyyn terrorismin ennaltaehkäisyä koskevaan Euroopan neuvoston yleissopimukseen terrorismin ehkäisemisestä (CETS 196) ja siihen perustuviin kriminalisointi velvoitteisiin.¹⁵⁸ Myös Suomessa lakivaliokunta piti tärkeänä muuttaa lainsäädäntöä siten, että värvääminen terroritoimintaan saa itsenäisen tunnusmerkistönsä. Lakivaliokunnan mukaan yksittäisten henkilöiden tekemät teot tulisi myös sisällyttää lakiin ilman, että he kuuluisivat osaksi jotakin ryhmää. Ei myöskään ollut riittävää, että yllytyksestä voitiin tuomita vain silloin, kun varsinainen pääteko tai sen yritys täyttyy.¹⁵⁹

Kun kouluttautumisesta tehtiin rangaistavaa vuonna 2014, otettiin sen pykälänumeroksi 4 b §, sillä aiemmin koulutuksen antamisen pykälänumeroksi oli päätetty annettu 4 a §. Koulutuksen antaminen ja kouluttautuminen sopivat aihepiiriin perustuen paremmin peräkkäin. Aiemmin 4 b §:ssä oli tunnusmerkistö värväämisen osalta.¹⁶⁰

Pykälää päivitettiin vielä vuonna 2018, jolloin se muutettiin kattamaan myös uudistuneen RL 34 a luvun 1 a §:ssä tarkoitettua rikollisen toiminnan edistämistä. Tämä koski nimenomaan radiologia aseita.¹⁶¹

Varsinainen värvääminen terrorismiin voi tapahtua kahden kesken kahden henkilön kanssakäymisessä tai laajamittaisemmin. On mahdollista, että värvääminen tapahtuu terroristiryhmän perustamisvaiheessa, mutta värvääminen myös myöhemmin ryhmään on mahdollista. Toteutuneena värväystä pidettiin aiemmin vasta silloin, kun värvättävä oli liittynyt kyseiseen ryhmään. Sen vuoksi katsottiin tarpeelliseksi, että myös värväysrikokseen rinnastetaan värväyksen yritys. Yritys katsotaan värväysrikokseksi, jos teko on moitittavuudeltaan niin lähellä onnistunutta värväämisrikosta, että ei jää tulkinnanvaraa, mistä teossa oli kysymys.¹⁶²

Tällainen määritelmä värväyksestä sulkee pois kuitenkin selkeästi niin sanotut freelancerit, jotka eivät liity mihinkään ryhmään, mutta saattavat suorittaa toimintaa ryhmän nimissä. Varsinaisia tunnusmerkkejähän nämä ryhmät eivät juurikaan käytä, mistä voisi päätellä ryhmän jäsenet.

¹⁵⁸ Helsingin hovioikeus 23.3.2016 t. 111925.

¹⁵⁹ LaVM 9/2007 vp, s. 2.

¹⁶⁰ HE 18/2014, s. 44.

¹⁶¹ HE 30/2018 vp, s. 103.

¹⁶² HE 188/2002 vp, s. 52.

Varsovan sopimuksen 6 artiklassa ei oleteta, että värväyksen kohteena oleva henkilö todella osallistuu terrorismirikokseen tai edes kuuluu terroristiryhmään. Hallituksen esityksen (81/2007) mukaan värväyksen tunnusmerkistö täytyisi jo terroritoimintaan taivuttamisesta. Rangaistavaa ei silti olisi, jos värväysyritys olisi epäuskottava, eikä saisi minkäänlaista vastakaikua värvättävältä.¹⁶³

Koska pelkkä taivuttelu terroritoimintaan näyttäisi täyttävän jo tunnusmerkistön, on varsin merkittävä, että Suomessa ei ole annettu yhtään tuomiota värväyksestä terrorismirikokseen, vaikka sellaisia oikeudenkäyntejä on hovioikeutta myöten käyty.

Milloin värväyksen tunnusmerkit täyttyvät, jääkin kansallisen lainsäädännön harkittavaksi tapauskohtaisesti.¹⁶⁴ Varsovan sopimuksen 6 artikla ei mene niin tarkkoihin yksityiskohtiin.

Havaintojeni mukaan ei silti ole ollut aivan selvää, että mitä tällä värväämisellä voidaan tarkoittaa. Värväämisessä terrorismiin näyttääkin olevan useampi vaatimus, joiden tulisi täytyä ennen, kuin voimme puhua terrorismirikoksesta. Tekijän täytyy olla tietoinen siitä mitä tekee. Laki vaatii tekijän tietävän, että hän edistää 1, 1 a tai 2 §:ssä mainittua terroritoimintaa.

Pykälän alussa mainitaan rikoslain 34 a luvun 1, 1 a tai 2 §. Näillä tarkoitetaan 1 §:ssä terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia ja niiden luetteloa ja 2 §:ssä terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua. Myös vaatimus terroristiryhmän tunnusmerkistön täyttymisestä ei ole yksiselitteinen. Yleisesti voitaneen todeta sen olevan vähintään kolmen henkilön muodostama ryhmä, jolla on yhteinen terroristinen päämäärä.

¹⁶³ HE 81/2007 vp, s.10.

¹⁶⁴ HE 188 81/2007 vp, s. 10.

5. TAHALLISUUS

5.1 Mitä tahallisuus on?

Tahallisuus on olennainen osa rikosoikeusjärjestelmämme ja ne muodostavat koko järjestelmän lähtökohdan. Kyseessä on rikoskäsitteen subjektiivinen elementti, minkä tulee kertoa, miten tekijä on asennoitunut teon ja seurauksen väliseen suhteeseen tai tietyn olosuhteen läsnäoloon. Tahallisuudessa on siis kyse siitä, että tekijä on tehnyt tietoisesti valinnan toimia suojeltua oikeushyvää kohtaan.¹⁶⁵

Tahallisuus määritellään RL 3 luvun 6 §:ssä:

”Tekijä on aiheuttanut tunnusmerkistön mukaisen seurauksen tahallaan, jos hän on tarkoittanut aiheuttaa seurauksen taikka pitänyt seurauksen aiheutumista varmana tai varsin todennäköisenä. Seuraus on aiheutettu tahallaan myös, jos tekijä on pitänyt sitä tarkoittamaansa seuraukseen varmasti liittyvänä.”

Tahallisuudesta puhuttaessa on tärkeää käsittää myös peittämisperiaatteen merkitys. Tämä tarkoittaa sitä, että tahallisuuden on oltava läsnä kaikki rikoksen tunnusmerkit, jotka liittyvät kyseiseen rikokseen. Peittämisperiaate koskee, sekä rikosten seurauksia, että niiden olosuhteita. Tahallisuudessa korostuu siis tekijän tietoisuus kaikista niistä tunnusmerkeistä, mitkä tekevät toiminnasta rikollista, ja sen on oltava läsnä tekohetkellä.¹⁶⁶

Esimerkiksi terroristiseen toimintaan värväävän henkilön on tiedettävä, että mihin toimintaan hän värvää henkilöä ja millaista toimintaa kyseinen ryhmä harjoittaa kohdemaassa. Lisäksi on mahdollista, että värvääjän tulisi tiedostaa jo värvätessään, että kyseinen henkilö tulee osallistumaan terroritekoon värväämisen jälkeen, jotta peittämisperiaate toteutuisi, ja henkilö voitaisiin tuomita oikeudessa.

¹⁶⁵ Boucht – Frände 2019, s. 58.

¹⁶⁶ Boucht – Frände, 2019, s. 58–59.

5.2 Tahallisuuden lajeista

Tahallisuus on mahdollista jakaa kahteen pääluokkaan – seuraustahallisuuteen ja olosuhdetahallisuuteen. Itse pykälässä säädetään vain seuraustahallisuudesta, joten olosuhdetahallisuuden arviointi jää lainkäyttäjän arviotavaksi lain esitöiden perusteella.¹⁶⁷ Olosuhdetahallisuutta voidaan kuvata siten, että henkilön tekemä teko on periaatteessa lainmukainen, mutta olosuhteet tekevät siitä lainvastaisen. Tällainen teko voisi olla esimerkiksi lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (RL 20:6). Sinänsä sukupuoliyhteys on laillista, mutta teko muuttuu laittomaksi, jos kumppani on alle 16-vuotias, ja tekijä on siitä tietoinen.¹⁶⁸

Seuraustahallisuus taas kertoo meille henkilön toiminnan ja rikosoikeudessa kuvatun teon suhde. Kyse on siis henkilön toiminnan ja rikosoikeudessa kuvatun seurauksen kausaalisuhteesta. Seuraustahallisuus voidaan jakaa kolmeen tahallisuusmuotoon sen mukaan, kuinka tekijä on mieltänyt teon tekohetkellä. Tekomuodot ovat tarkoitustahallisuus (*dolus determinatus*), varmuustahallisuus (*dolus directus*) ja todennäköisyystahallisuus (*dolus eventualis*).¹⁶⁹

Tarkoitustahallisuutta voidaan pitää hyväksyttävästi kaikkein moitittavimpana seuraustahallisuuden tekemuodoista. Siinä tekijä on tehnyt toimintapäätöksen, toiminut sen mukaan ja aiheuttanut sellaisen seurauksen, mitä oli tavoitellutkin.¹⁷⁰ Siitä esimerkkinä voisi olla pommi-iskulla tehtävä terroriteko, minkä henkilö suunnittelee ja toteuttaa surmataakseen mahdollisimman monta henkilöä. Kausaalisuhde on varsin selkeä ja henkilö toimii tavoitteensa mukaisesti.

Varmuustahallisuudelle ominaista on oheisseurauksien syntyminen. Siinä tekijä kyse ei ole pääteon seuraamuksista, vaan toiminnan ohessa syntyvistä seurauksista. **Boucht** ja **Frände** (2019, 62) jakavat varmuustahallisuuden vielä kahteen eri tyyppiin. Niissä ensimmäisessä on kyse tilanteesta, missä tekijä ei tavoittele teollaan rikosoikeudellista seuraamusta, mutta hänen tulee yleisellä tietämyksellä ymmärtää, että hänen tekonsa tulee aiheuttamaan rikosoikeudellisesti merkittävän seurauksen. Esimerkkinä tästä on käytetty huomiota haluavaa henkilöä, joka haluaa

¹⁶⁷ Tapani – Tolvanen 2016, s. 63.

¹⁶⁸ Boucht – Frände 2019, s. 65.

¹⁶⁹ Boucht – Frände 2019, s. 59.

¹⁷⁰ Boucht – Frände 2019, s. 60.

huomiota poliittisen huippukokouksen aikana. Päästäkseen poliitikkojen luokse hänen on räjäytettävä teräsovi palasiksi. Tekijä tiedostaa, että teräsoven takana oleva kokoussali on täynnä ihmisiä. Räjähdyttämällä oven, joku loukkaantuu varmuudella oven takana. Vaikka henkilö haluaa vain osoittaa mieltään, oven räjäyttäminen aiheuttaa ihmisten loukkaantumisen. Kyseessä on varmuustahallisuuden muoto. Toinen varmuustahallisuuden muoto on kyseessä silloin, kun henkilö tavoittelee jotain tekoa, ja teon toteutuessa hän varmuudella tietää, että teko aiheuttaa toisen rikoslaissa kuvatun teon.

Mielestäni kuvaavana esimerkkinä voivat olla mitkä tahansa nykypäivän väkivaltatoimet, joita esimerkiksi valtiot harjoittavat käydessään sotaa terrorismia vastaan. Ohjuksella suoritettu terroristijohtajan salamurha kyllä surmaa kyseisen terroristijohtajan, mutta sen ohella kuolee myös 30 muuta henkilöä. Terroristijohtajaa kohtaan tehdyssä iskussa onkin kyse tarkoitustahallisuudessa, mutta muiden 30 uhrin osalta varmuustahallisuudesta.

Kolmantena seuraustahallisuuden muotona on todennäköisyystahallisuus. Sitä pidetään tahallisuuden alimpana asteena. Siinä tekijä ei ole tavoitellut syntyneitä seurausta, eikä ole pitänyt sen syntymistä edes todennäköisenä. Esimerkkinä tällaisesta on pahoinpitely, missä pahoinpidelty henkilö kuolee myöhemmin sairaalassa saamiinsa vammoihin.¹⁷¹ Tekijä on tarkoittanut "vain" lyödä henkilöä turpaan pelotellakseen häntä tai antaakseen hänelle opetuksen. Kaatuessaan uhri lyö päänsä ja kuolee saamaansa aivoverenvuotoon. Onko tekijä pitänyt tekohetkellä seurausta varsin todennäköisenä?

Lain esitöissä mainitaan ilmaisusta varsin todennäköisenä, että ilmaisulla on tarkoitus kytkeä tahallisuusvastuu alkavaksi pisteestä, jossa tekijä pitää seurauksen syntymistä todennäköisempänä, kuin sen syntymättä jäämistä. Jos molemmat vaihtoehdot ovat tekijälle yhtä uskottavia, tekoa ei voida pitää tahallisena.¹⁷²

¹⁷¹ Boucht – Frände 2019, s. 63.

¹⁷² HE 44/2002 vp, 87.

Esimerkissä käyttämäni pahoinpitely tapaus onkin tuomittu pääsääntöisesti pahoinpitelynä ja kuoleman tuottamuksena, eikä esimerkiksi tappona. Tilanne muuttuu olennaisesti, jos pahoinpitelijä on varustautunut jollakin aсталolla. Tuolloin voi olla todennäköisempää, että uhrin vammat tulevat olemaan niin vakavia, ettei kuolemalta voi välttyä. Tilannetta on katsottava ns. kadunmiehen näkökulmasta eli siitä, että mikä ihmisten yleinen käsitys on kyseisestä teosta ja sen mahdollisista seurauksista.

5.3 Tahallisuus terroristisissa rikoksissa

Tahallisuus liittyy olennaisena osana myös terroristisiin rikoksiin. Tahallisuutta on korostettu varsin selkeästi eri terrorististen rikosten lainvalmisteluaineistossa.¹⁷³ Terroristisissa rikoksissa kun olennainen osa tunnusmerkistöä on terroristisessa tarkoituksessa tehty teko. Henkilön suunnitelmallinen toiminta siis tähtää tiettyyn tulokseen.

Terrorismirikoksista ei voitaisi puhuakaan, jos tekijältä ei edellyttäisi tiettyä terroristista tarkoitusta. Jos terroristinen tarkoitus puuttuisi, olisi kyse niin sanotusta tavanomaisesta rikoksesta.¹⁷⁴

Suomen rikoslaissa 3:5:ssä rikosoikeudellinen vastuu edellyttää tahallisuutta.¹⁷⁵ Rikoslain 34 a luvun 4 c § ei tee tähän poikkeusta. Itse asiassa tahallisuus on terroristisissa rikoksissa jopa korostetussa asemassa. Kun tarkastellaan edellä mainittuja, rikoslain 3:6 käsittelemää kolmea seuraustahallisuuden tahallisuustyyppiä; tarkoitustahallisuutta, varmuustahallisuutta ja todennäköisyystahallisuutta, on mielestäni loogista, että näistä kolmesta tahallisuuden muodosta terrorismirikoksiin soveltuu parhaiten tarkoitustahallisuus. Tekijä tavoittelee toiminnallaan jotain päämäärää ja toimii sen mukaan. Hänellä on tavoite ja tarkoitus.

Tarkoitustahallisuudesta tuomitsemiseksi on todistettava, että epäillyn tarkoituksena oli juuri tietyn seurauksen aikaan saaminen. Näyttökysymyksenä tämä on joskus varsin haastavaa lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa tekijä on ollut mukana tapahtumassa alusta loppuun saakka.¹⁷⁶

¹⁷³ PeVL 26/2014 vp, s. 3.

¹⁷⁴ Melander 2010, s. 111.

¹⁷⁵ Frände ym. 2010, s. 134.

¹⁷⁶ Boucht – Frände 2008, s. 73.

Terroristisissa rikoksissa näin ei tarvitse aina olla, vaan rikos täyttyy jo silloin, kun rikosta jo valmistellaan. Teon ei siis tarvitse toteutua vaan riittää, että on aloitettu toiminta, joka on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa. Vaaran aiheuttaminen voi olla siis abstraktia vaaraa.

Yksinkertaisesti todennäköisyystahallisuus on jo käsillä, kun tekijä pitää seurauksen syntymistä todennäköisempänä kuin sitä, että seurausta ei synny. Todennäköisyys on siis tuolloin yli 50 %.¹⁷⁷ Koska terrorismirikoksissa juuri tavoitellaan tiettyä päämäärää, onkin luonnollista, että tekijä pitää seurausta todennäköisenä.

Niissä harvoissa oikeustapauksissa, joita Suomessa on käsitelty, puolustus on vedonnut juuri siihen, että terrorismirikosta ei voi olla, jos ei voida näyttää toteen vastaajan tahallisuutta. Jotta vastaaja olisi tarkoituksellisesti tukenut terroristijärjestöä siten, että olisi värvännyt heille lisää taistelijoita, olisi vastaajan tullut tuntea kyseinen järjestö ja sen toimintatavat. Rikosoikeudessa keskeisenä käsitteenä oleva peittämisperiaate onkin olennaisesti läsnä terrorismirikoksissakin. Peittämisperiaatteen mukaan tahallisuuden on katettava kaikki ne seikat, jotka kuuluvat rikoksen tunnusmerkistöön.¹⁷⁸

Tällainen tiukka tulkinta, joka nojaa voimakkaasti tarkoitustahallisuuteen saattaa tehdä koko terrorismilain käyttökelvottomaksi. Hyvin useat järjestöt, joilla on terroristista toimintaa, toimivat myös yhteiskunnan muilla sektoreilla. Tällaisesta esimerkkinä voisi olla Etelä – Libanonissa toimiva Hizbollah-järjestö, josta uutisoidaan Suomessa ainoastaan terroristijärjestönä. Etelä-Libanonin taloudellinen tilanne on niin huono, että tämä Iranin tukema järjestö pitää huolta myös asioista, jotka kuuluisivat yhteiskunnan vastuulle, valtiolle ja kunnille. Hizbollah tuokin jopa turvaa kansalaisille, jotka pelkäävät eteläistä naapuriaan Israelia. Sillä on siis uskottavampi armeija kuin Libanonilla itsellään. Hizbollahin yhteiskunnallisesti merkittävästä asemasta kertoo se, että sillä on kouluja ja sairaaloita, koska yhteiskunta ei niitä voi pitää yllä. Esimerkiksi Beirutissa laita-kaupungilla ei ole muita sairaaloita, kun Hizbollahin ylläpitämät sairaalat, ja niihin on hankittu Libanonin parhaat lääkärit.¹⁷⁹ Yli miljardin dollarin budjetilla toimivaa järjestöä ei pidetä kyseisessä maassa edes terroristijärjestönä, vaan uskontokasvatuksen vaalijana ja poliittisena puol-

¹⁷⁷ Frände ym. 2010, s. 135.

¹⁷⁸ Boucht – Frände 2008, s. 70.

¹⁷⁹ Palmer Harik 2005, s. 83.

eena. Sen asemasta kertoo myös se, että se voitti Libanonin parlamenttivaalit keväällä 2018. Libanonin kansalaiset ovatkin kyllästyneitä yhteiskunnan saamattomuuteen. Se ei kyennyt kasamaan hallitusta lähes kymmeneen vuoteen. Senkin jälkeen luottamus hallituksen on jatkunut heikkona, ja jokainen päivä voi olla hallituksen viimeinen.

Toki Hizbollah onkin terroristijärjestö Euroopan unionin mukaan, mutta vain sen aseellinen siipi. Onhan sen palkkalistoilla opettajia, lääkäreitä ja sairaanhoitajiaakin. Mielenkiintoista siis onkin ajatella, että jos värväisin ystäväni sairaanhoitajaksi Etelä-Libanonilaiseen sairaalan, olisin mahdollisesti syyllistynyt terroristiseen värväysrikokseen. Tekohan olisi täysin tunnusmerkistön mukainen ja tarkoitustahallisuus olisi läsnä. Myöntäisin vielä toimineeni juuri näin. Olisinko siis todellakin tukenut terroristeja ja syyllistynyt terroristiseen värväysrikokseen vai auttanut paikallisia köyhiä ja hätääkärsiviä ihmisiä?

Terroristisissa rikoksissa tahallisuudelta edellytetään jopa vielä enemmän kuin muissa rikoksissa. Terrorististen rikosten tahallisuutta onkin kuvattu siten, että ne vaativat tahallisuuden korotettua astetta eli tekijällä on suunnitelmallisuutta, tietoa ja erityistä tarkoitusta tekoonsa.¹⁸⁰

Havaintojeni mukaan juuri tahallisuus onkin eräs terrorismilain vaikeimmin todistettavissa olevista tunnusmerkistökretereistä. Monet maat, jonne joku henkilö värvää taistelijoita terroristiryhmiin, ovat sota-alueita. Näytön hankkiminen sieltä on varsin haasteellista, eikä Suomesta lähetetä ensimmäistäkään tutkijaa suoraan sota-alueelle. Virka-apupyynnöt paikallisille viranomaisille voivat toimia joissakin maissa, mutta paikallisviranomaisten korruptio ja paikallisen tutkinnan luotettavuus saattavat olla varsin kyseenalaisia suomalaisessa tuomioistuimessa. Siksi näyttö tällaisissa tapauksissa jää varsin usein teknisten apuvälineiden avulla hankittaviksi. Puhe-
linkuuntelut ja tietokoneiden kovalevyt eivät kuitenkaan kerro aina koko totuutta.

¹⁸⁰ HE 188/2002 vp, s. 51.

6. SUOMI, TERRORISMI JA LAINTULKINNAN HAASTEET

6.1 Terroristisia rikoksia Suomen oikeuskäytännössä

Vaikka Suomessa terrorismi ei varsinaisesti vielä ole päätään nostanutkaan, on meilläkin ollut terrorityyppisiä tekoja ja varsinkin niiden suunnitteluja poliisin tutkinnassa useita joka vuosi. Entinen poliisiyljohtaja Mikko Paatero (2016, 61) arvioikin, että suuremman uhkan, kuin terrorismin, Suomessa muodostavat niin sanotut yksinäiset sudet, jotka ihannoivat joukkoampumisia ja ihmisten surmaamista. Poliisin tiedossa on tälläkin hetkellä useita kymmeniä tällaisia henkilöitä, joita se pyrkii resurssiensa rajoissa seuraamaan.

Suomessa on poliisiasian tietojärjestelmään kirjattu vuosina 2014–2018 yhteensä 28 terrorismirikosta koskevaa asiaa ja ne ovat sisältäneet 45 epäiltyä terrorismirikosta. Vuosina 2019 ja 2020 ei terrorismirikoksia ole kirjattu lainkaan kyseiseen järjestelmään. Lukumääräisesti eniten epäiltyjä terrorismirikoksia on ollut terrorismirikokseen värväämisen osalta, joita on kirjattu 12 kappaletta. Koulutuksen antamisen ja kouluttautumisen terrorismirikoksen tekemisen osalta on kirjattu kumpiakin yksi rikos. Vuosien 2014–2018 osalta suoritettiin esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisia esiselvityksiä terrorismirikoksiin 66 kappaletta, joista vain muutamat johtivat esitutkintaan.¹⁸¹

Suomessa keskustelu terrorismista alkoi viimeistään elokuussa 2017, kun marokkolaistaustainen mies puukotti kymmentä ihmistä Turun keskustassa. Kaksi uhreista sai kuolettavia vammoja. Poliisi pysäytti marokkolaismiehen toiminnan ampumalla häntä jalkaan. Tekijä ei siis kuollut, eikä hänestä tullut näin marttyyria. Mikään terroristijärjestö ei ottanut iskua nimiinsä. Monet ovat yhä sitä mieltä, ettei kyseessä ollut terroriteko, vaan kyse oli mieleltään häiriintyneen henkilön toiminnasta.¹⁸² Olipa teko terroriteko tai ei, niin samankaltaisia seurauksia se aiheutti yhteiskunnassa – vakavaa pelkoa ja monet viranomaiset muuttivat toimintatapojaan.

¹⁸¹ Oikeusministeriön julkaisuja, mietintöjä ja lausuntoja 2020:8, s. 33.

¹⁸² Korpiola – Raita-aho 2017, s. 187.

Suomen oikeuslaitoksessa tapauksia on ollut varsin niukalti, missä on käsitelty terrorismirikoksia. Eräs tällainen tapaus on kuitenkin Helsingin käräjäoikeudesta keväältä 2018. Kyseessä on rikostapaus, missä suomalaisia miehiä epäiltiin useista RL 34 a luvun rikoksista. Syyttäjä vaati miehille rangaistusta terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, mistä säädetään RL 34 a luvun 2 §:ssä.

Syytteen mukaan vastaajat olivat laatineet suunnitelman matkustaa Suomesta Syyriaan liittyäkseen siellä ISIS-järjestön kanssa yhteistyötä tekevään terroristijärjestö Katiibat al-muhajireen, joka taisteli Syyrian hallitusta vastaan. Syytteessä todettiin, että vastaajilla oli tarkoitus osallistua aktiivisesti kyseisen terroristijärjestön toimintaan ja suorittaa sen nimissä pahoinpitelyjä, surmia, tappoja ja murhia.

Osa heistä oli matkustanut Georgiaan saamaan koulutusta ja luomaan suhteita terroristijärjestöön. Koulutus tapahtui alueella, mistä eräs järjestön johtohahmoista oli kotoisin. Paluumatkalla miehet olivat vierailleet myös Syyriassa, missä he olivat tavanneet aiemmin Suomesta kyseiseen terroristijärjestöön liittyneitä henkilöitä. Vastaajat olivat tehneet myös varuste- ja ajoneuvohankintoja Suomesta ja matkaltaan Syyriaan, kuten maastoasuja, pimeänäkölaitteita, naamioverkoja sekä maastoajoneuvoja.

Miesten osallistuminen varsinaiseen taisteluun jäi kuitenkin suunnitteluasteelle, sillä heidän saatuttuaan takaisin Syyriaan he saivat tietää, että heidän kontaktihenkilönsä Syyriassa oli jo menehtynyt taistelussa. Syyttäjä mukaan vastaajien toiminta olisi kuitenkin onnistuessaan ollut omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa Syyrian valtiolle heikentämällä hallituksen joukkojen taistelukykyä ja -moraalia sekä Syyrian valtiomuodon perusteita ja yhteiskunnan kannalta keskeisiä toimintoja.¹⁸³

Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun lisäksi yhden vastaajan kohdalla syytteet luettiin myös RL 34 a luvun 4 a §:n mukaisesta koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten. Syytteen mukaan vastaaja oli yrittänyt toimeenpanna koulutusta ampuma-

¹⁸³ Helsingin käräjäoikeus 24.1.2018 t. 103187, s. 8–9.

aseiden tai muiden aseiden käytössä. Vastaaja oli ladannut internetin kautta muistitikulle erilaisia sotilaskoulutukseen liittyviä oppaita sekä useiden aseiden käyttöoppaita. Osa vastaajan hallussa löytyvistä tiedostoista sisälsi luettelon terroristien taisteluleirillä tarvittavasta materiaalista, päiväohjelmia ja muslimitaistelijoiden koulutusta ja käyttäytymistä koskevia sääntöjä. Monet tiedostoista oli arabian- tai englanninkielisiä ja niitä oli tarkoitus käyttää koulutuksessa terroristien koulutusleirillä. Niissä oli myös huomioitu muslimitaistelijoiden kaipaavat erityispiirteet vapaa-päivien ja rukoushetkien osalta.¹⁸⁴ Toki koulutuksen antaminen terroristisessa tarkoituksessa jäi myös ilman toteutusta, ainakin Syyriassa, yhteyshenkilön kuoleman takia.

Yhdelle vastaajalle luettiin syyte terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun lisäksi myös RL 34 a luvun 4 c §:n mukainen värväys terrorismirikoksen tekemiseen. Vastaaja oli kuvannut Syyriassa vuonna 2013 arabiankielisen värväysvideon. Kutsu Syyriaan-nimisellä videolla ISIS-terroristijärjestön kanssa yhteistyössä olleen Katibat ahl as-Sunnah wal Jama'a-ryhmän komentaja Abu Humam esittää ase kädessä kutsun maailman muslimeille Syyrian kansan auttamiseksi. Vastaaja oli kääntänyt, tuon alun perin arabiankielisen, videon suomeksi ja ladannut sen YouTubeen. Näin siinä kannustettiin etenkin suomalaisia liittymään pyhään sotaan Syyrian hallituksen joukkoja vastaan.¹⁸⁵

EU:ssakin on vakavasti pohdittu, miten tällaiset terroristivideoiksi luokiteltavat lataukset voitaisiin poistaa internetistä.¹⁸⁶ Silloin tullaan kuitenkin vaarallisille vesille sananvapauden suhteen. Pitäisikö tuomio olla ensin valmis, ennen kuin latauksen voisi poistaa.

Helsingin käräjäoikeuden tuomion (18/103187) mukaan kaikki vastaajat kiistivät syyllistyneensä rikosiin, vaikka useiden syytekohtien tapahtumat näytettiin aukottomasti toteen. Kaikki kiistivät terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun, sillä vastaajien mukaan kukaan heistä ei ollut suunnitellut mitään väkivallantekoja Syyrian hallituksen joukkoja vastaan. He myös kertoivat, että jokainen oli päättänyt matkoistaan Syyriaan itse, ja matkat olivat enemmänkin humanitaarisia avustusmatkoja tai muutoin tilanteen kartoittamiseen liittyviä matkoja.

¹⁸⁴ Helsingin käräjäoikeus 24.1.2018 t. 103187, s. 10.

¹⁸⁵ Helsingin käräjäoikeus 34.1.2018 t. 103187, s. 10.

¹⁸⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2017/541, terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta.

Oikeus katsoi, että näyttämättä jäi toteen, että kaksi vastaajista olisi ollut edes tietoisia Katiibat al-muhajireen terroristisesta toiminnasta, sillä kyseinen ryhmä ei ollut esillä mediassa, eikä sitä laajasti luokiteltu vielä terroristiseksi ryhmittymäksi. Toisaalta silläkään ei näyttänyt olevan merkitystä, sillä yhteisestä suunnitelmasta ja valmistautumisesta jäi myös näyttö puuttumaan. Pelkkä päätös osallistua taisteluun ilman terroristista tarkoitusta, ei täytä terroristisen rikoksen tunnusmerkistöä.

Koulutuksen antamisen terrorismirikoksen tekemistä varten vastaaja kiisti myös. Hänen mukaansa materiaali oli hänen omaksi opikseen, sillä hän oli menossa sota-alueelle. Hän kertoi olevansa kiinnostunut myös kyseisestä aiheesta yleisellä tasolla.

Oikeus ei löytänyt myöskään syy-yhteyttä vastaajan, hänen kontaktihenkilönsä ja kouluttamisen välillä. Koulutusta vastaaja ei koskaan päässyt antamaan ja kontaktihenkilökin oli jo kuollut, ennen kuin vastaaja oli ladannut koulutusoppaat ja aseoppaat tietokoneelleen. Oliko kontaktihenkilön kuolema vaikuttanut vastaajan toimintaan? Siihen ei vastausta löytynyt. Pelkän koulutusmateriaalin lataamisen ei katsottu synnyttäneen sellaista vaaraa rikoksen täyttymisestä tai edes indikoinut terroristista tarkoitusta.

Värvääminen terrorismirikoksen tekemiseen kiistettiin myös jyrkästi. Vastaajan mukaan videon lataaminen YouTubeen oli ollut lähinnä tiedotuksellinen, eikä sillä ollut rekrytointitarkoitusta. Myöskään jihadiin kannustaminen ei tarkoittanut vastaajan mielestä väkivaltaista taistelua, vaan vastustamista yleisesti.

Vaikka vastaaja myönsikin kuvanneensa videon, suomentaneensa sen ja ladanneensa sen YouTubeen, tuomiota terroritoimintaan värväämisestä ei tullut. Tuomiossa katsottiin, että vastaaja ei ihannoinut millään tavalla uskonnollista ääriajattelua, ja oli mahdollisesti arvellut, että koska hänen ryhmänsä ei ole antanut valaa al-Qaidalle, ei hän myöskään voi syyllistyä mihinkään laittomaa, kuten terrorismiin. Oikeuskin katsoi, että vastaajan rooli oli mahdollisesti ollut dokumentoida ja uutisoida Syyrian tapahtumista. Lisäksi vastaajan kuvaama video erosi merkittävästi monessa muussa Euroopan valtiossa esille nousseisiin ISIS-värväysvideoihin.¹⁸⁷

¹⁸⁷ Helsingin käräjäoikeus 24.1.2018 t. 103187, s 195–196.

Kyseisen oikeustapauksen tuomiolauselmassa käy ilmi se, kuinka tiukka värväyspykälässä on vaatimus siitä, että henkilö toimii tietoisesti terroristisessa tarkoituksessa tai tietoisesti edistää terroristista toimintaa. Kaikkia Syyriassa taistelevia ryhmiä ei ole luokiteltu terroristiryhmiksi, ja monet ryhmät ovat täysin tuntemattomia suurelle yleisölle. Lisäksi tapauksessa nousee esiin kysymys värvättävästä kohderyhmästä. Oliko olemassa lainkaan värvättävää kohderyhmää vai oliko viesti vain yleinen kehoitus suomalaisille muslimiveljille saapua Syyriaan auttamaan siellä vaikeuksissa olevia veljiä?

Eräässä toisessa Suomen oikeuslaitoksessa käsitellyssä terrorismia koskevassa oikeustapauksessa käsiteltiin terrorismin rahoittamisen ohella myös värväämistä terroritoimintaan. Asiaa käsiteltiin Helsingin hovioikeudessa vuonna 2016 (HelHO 23.3.2016 t. 111925). Tapauksessa oli kyse siitä, että oliko vastaaja syyllistynyt terroritoimintaan värväämiseen. Syytteessä todettiin, että vastaaja oli suostutellut veljensä, joka oli päässyt vankilasta, liittymään al-Shabaab-terroristijärjestöön. Lisäksi vastaaja oli tukenut veljensä matkaa taloudellisesti ja järjestänyt tälle suhteet terroristijärjestöön.

Helsingin hovioikeus arvioikin kyseistä tapausta takertuen juuri lainkohdan määritelmiin samoin kuin edellisessä esimerkissä Helsingin käräjäoikeus. Myös vastaajan tietoisuus siitä, millaisesta järjestöstä oli kyse, otettiin esille.

Koska Suomen laki terroristisesta toiminnasta vaatii, että henkilön on varsin tarkoin tunnettava järjestö, mihin hänet on linkitetty, käytti vastaaja juuri tätä tunnusmerkistön kohtaa puolustuksessaan. Hän ilmoitti, että Somaliassa toiminut al-Shabaab-järjestö oli hänen mukaansa muutaakin kuin terroristijärjestö. Vastaajan mukaan kyseessä oli nationalistinen ryhmittymä. Lisäksi puolustuksen puheenvuorossa otettiin esille, että al-Shabaab ei olisi tuolloin ollut vielä terroristijärjestöjen listalla. Lisäksi al-Shabaab-järjestöön lähtenyttä veljeä ei saatu kuulusteltua tapaukseen liittyen. Jäi siis näyttämättä toteen, kuinka paljon vastaajan värväyspuheet olivat vaikuttaneet lähtijän tahdonmuodostukseen¹⁸⁸

¹⁸⁸ Helsingin hovioikeus 23.3.2016 t. 111925.

Vastaaja haki argumentteja puolustukseensa aivan oikealta suunnalta. Kaikki aseelliset ryhmittymät eivät suinkaan ole terroristisia ryhmittymiä. Arvioni mukaan esimerkiksi Syyriassa oli syksyllä 2016 noin 70 eri aseellista ryhmittymää, mutta arvio saattaa olla jopa hieman varovainen. Joidenkin turvallisuuslähteiden mukaan ne olivat kaikki terroristiryhmiä, mutta itse näen asian toisin. Ennen kuin mitään ryhmittymää leimataan terroristijärjestöksi, on nähtävä pintaa syvemmälle. Kyseiset alueet ovat perinteistä heimo- ja kyläyhteisöaluetta. Nämä heimot ja kylät ovat tottuneet puolustamaan itseään tuhansien vuosien ajan, koska muualta he eivät ole apua saaneet. Näistä kylistä löytyy pieniä aseellisia ryhmiä, jotka ovat tulkintani mukaan varsin kaukana terrorismista, vaikka ovatkin välillä mukana alueellisissa aseellisissa konflikteissa – joskus jopa terroristijärjestöjen rinnalla.

Jos Suomen terroristilaki on kirjoitettu liian kapeaksi, sen tulkinta aiheuttaa ongelmia jatkossakin. Puolustuksen on hyvin helppo kääntää asia siten, että vastaaja ei ollut täysin tietoinen ryhmän toiminnasta, syyttäjälle kun pääsääntöisesti jää näyttötaakka. Leena Malkin mukaan Suomen tuomioistuimilla onkin ollut tapana tulkita terroristista tarkoitusta varsin varovasti, mutta monet muut maat näkevät asian toisin.¹⁸⁹

Tällaiset kyläyhteisöryhmät tekevät näyttökysymykset haastaviksi, koska vaikka he eivät ole terroristeja, saattavat he oman taloudellisen edun nimissä tukea jollain tavoin terroristeja. Näiden heimojen tukeminen täältä voi näyttää terroristien tukemiselta, vaikka ei sitä välttämättä ole. Joka tapauksessa Suomesta käsin tapahtuva tukeminen on varsin pienimuotoista ja järjestäytymätöntä.

Huomionarvoista näissä molemmissa tapauksissa on se, että kummassakaan tapauksessa vastaajat eivät ole kiistäneet toimineensa niin kuin ovat toimineet. Ainoastaan he ovat kiistäneet syyllistyneensä rikokseen. Tämä on poikkeuksellista rikosoikeudenkäynneissä, joissa yleensä kiistetään koko toiminta ja syyttäjälle jätetään näyttötaakka. Terroririkokset mahtavatkin olla ainoita laadussaan, joissa mittaus ei tapahdu tekojen, vaan määritelmien mukaan.

¹⁸⁹ Helsingin Sanomat. Tutkimuskohteena terrorismi. HS viikko 44/2021, A25.

6.2 Terrorismlain toimivuudesta ja vaikutuksesta

Terroristit esittävät usein itsensä kapinallisina ja vapaustaistelijoina. Tämä voi vaikuttaa heidän tekonsa objektiiviseen arviointiin.¹⁹⁰ Sen vuoksi myös terrorismin määritelmän ja rikoslain tulee olla koko ajan julkisen ja poliittisen keskustelun keskiössä, missä voidaan arvioida lain toimivuutta ja sen mahdollisia muutostarpeita.

Myös suomalainen oikeustieteilijä **Martin Scheinin** on samoilla linjoilla. Hän näkee terrorismissa haasteeksi juuri sen, että terrorismista ei ole kansainvälistä määritelmää siitä, mikä on terrorismia ja mikä ei. Näin se antaa valtioille mahdollisuuden tulkita terrorismia omien tarkoituspriensä mukaan ja näin nimetä terroristeiksi kaikki, joista halutaan tehdä lainsuojattomia.¹⁹¹

Terrorismilaissa on määritelty varsin selkeästi ne teot, joista tulee terroristisia rikoksia, jos teot on tehty terroristisessa tarkoituksessa. Suomen oikeuslaitoksessa esillä olleissa tapauksissa esiintyy varsin selkeästi yksi yhteinen nimittäjä. Näytön saaminen terroristiseen tarkoitukseen. Itse teko on saatu näytettyä toteen, missä tarkoituksessa teko on tehty, on tarjonnut vastaajille mahdollisuuden paeta vastuutaan terroriepäilystä.

Olisiko sitten tutkinnassa yritettävä saada jotain muita koventamisperusteita näytetyksi toteen? Vaikka Suomen harvoissa terrorismirikoksissa toimijat ovat olleet niin sanottuja yksinäisiä susia, voisi jo tutkinnan aikana mahdollisesti kiinnittää huomiota siihen, että voisiko koventamisperusteena käyttää järjestäytyneeseen rikollisryhmään kuulumista.

Koventamisperusteen soveltaminen edellyttäisi, että tuollainen terrorismityyppinen rikos tehtäisiin osana järjestäytyneitä ryhmiä. Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa, tietyn ajan koossa pysyvää ja rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.¹⁹² Terroristiryhmät ja

¹⁹⁰ Ustinov 2003, s. 56.

¹⁹¹ Scheinin. Terrorisminvastainen taistelu ei saa rajoittaa ihmisten perusoikeuksia. YK-liitto. [Martin Scheinin: Terrorisminvastainen taistelu ei saa rajoittaa ihmisten perusoikeuksia | Suomen YK-liitto (ykliitto.fi)] (30.01.2008)

¹⁹² Tapani – Tolvanen 2016, s. 78–79.

heidän toimintansa täyttävät helposti nämä kriteerit ja sen vuoksi rikollisryhmänä toimiminen voisi olla yksi koventamisperuste.

Martin Scheinin mukaan kyse ei ole näyttöongelmasta. Esimerkkinä käyttämäni Helsingin käräjäoikeudessa esillä ollut terrorismioikeudenkäynti ei kaatunut Scheinin mukaan näytön puutteeseen, kuten syyttäjä oli asian ilmaissut. Hän nostaakin esiin syyttäjien osaamattomuuden lain soveltamisessa ja palaa tarkastelemaan RL 34 a luvun säätämiseen vaikuttanutta EU:n terrorismin vastaista puitepäätöstä vuodelta 2002, minkä kautta pykälää tulisi tarkastella.

Puitepäätöksen johdannossa kohdassa 11 on mainittu, että järjestäytyneiden aseellisten joukkojen välisiin taistelutoimiin tulisi soveltaa kansainvälistä humanitääristä oikeutta terrorismin vastaisen puitepäätöksen sijaan, sillä tuolloin kyseessä voi olla sotarikos, rikos ihmisyyttä vastaan tai jopa kansainvälisen oikeuden mukainen laillinen sotatoimi. Tällöin syyttäjän tulisi osata soveltaa RL 11 luvun säännöksiä, eikä yrittää hakea näyttöä väkisin RL 34 a luvun tunnusmerkistön mukaan. Jos sovellettava laki on väärä, ei sen mukaista rikosta välttämättä ole tapahtunut. Scheinin mukaan näin juuri tapahtui esimerkkinä olleessa Helsingin käräjäoikeuden ratkaisussa, joten käräjäoikeus hylkäsi aiheellisesti vastaajien terrorismisyytteet.¹⁹³

Aina kyse ei näyttäisi olevan kuitenkaan siitä, että osaako syyttäjä soveltaa lakia tai valita edes oikean lain sovellettavaksi. EU-säädöksistä ja Suomen rikoslain 34 a luvusta heijastuu kiire, miten sopimukset terrorismin torjunnasta ja kansainvälisten sopimusten voimaan saattamisesta tuli saada toteutettua. Tämä näyttäytyy tuomioistuimissa siten, että silloin kun siellä käsitellään terrorismirikoksia, siellä tapahtuu säännösten soveltamisaloja, terroristisen tarkoituksen käsitettä tai rikosten tunnusmerkistöjä venyttäen tehtyjä ratkaisuja. Tämä taas etäännyttää meidät rikosoikeudellisesta legaliteettiperiaatteesta. Näin ollen rikosvastuu jää toteutumatta.¹⁹⁴

Scheinin näyttäisikin olevan kanssani samoilla linjoilla siinä, että rikosvastuun toteutuminen ei saa jäädä kiinni esimerkiksi terroristisen tarkoituksen käsitteeseen, mikä on muodostunut RL 34a

¹⁹³ Scheinin. Terrorismisyytteet kaatuivat – eivätkä suinkaan näyttökysymyksiin. Perustuslakiblogi. [Martin Scheinin: Terrorismisyytteet kaatuivat – eivätkä suinkaan näyttökysymyksiin – Perustuslakiblogi (wordpress.com)] (19.02.2018)

¹⁹⁴ Scheinin. Kaksi vuosikymmentä rikkinäisiä työkaluja terrorismia vastaan. Verde-lehti. [Kaksi vuosikymmentä rikkinäisiä työkaluja terrorismia vastaan (verdelehti.fi)] (11.09.2023)

luvun soveltamisen kannalta varsin haastavaksi. Lain pitäisikin seurata varsinaisen teon tunnusmerkistöä takertumatta sen enempää terroristiseen tarkoitukseen. Jos toiminnassa olisi viitteitä terroristisesta toiminnasta, tulisi se ottaa huomioon koventamisperusteena vasta tuomiota määrittäessä.

Vaikka oikeudenkäyntejä terroristisista rikoksista ei Suomessa ole juuri ollutkaan, ei se tarkoita sitä, että niitä ei myöskään jatkossa tulisi. Suomessa terrorismin havaitseminen ja paljastaminen on yksi Suojelupoliisin (SUPO) tehtävistä, vaikka varsinaisen tutkinnan suorittaakin Keskusrikospoliisi (KRP).

Vuosittaisessa kansallisen turvallisuuden katsauksessaan vuodelta 2023 SUPO arvioi, että todennäköisimmän terroristisen isku-uhkan Suomessa aiheuttaa äärioikeistolaista tai radikaali-islamistista ideologiaa kannattavat yksittäiset henkilöt tai pienimuotoiset ryhmät. Heidänkin osaltaan toiminta näyttäisi olevan enemmänkin jonkinlaista tukitoimintaa ideologian levittämisen kautta ja varsinkin radikaali-islamisteilla varainkeruun ja rahoittamisen muodossa.¹⁹⁵

Varsinkin rahoittamisen osalta näyttökysymykset tulevat olemaan haastavia kryptovaluuttojen ja nopeiden tilisiirtojen avulla bulvaaniyhtiöitä ja -henkilöitä apuna käyttäen. Onko edes mahdollista saada näytettyä toteen terroristista tarkoitusta tällaisissa rikoksissa? Ainakin jutusta kuiville luikertelu on varsin helppoa.

¹⁹⁵ Suojelupoliisi. Terrorismin uhkataso on tasolla kohonnut. [Terrorismi | Suojelupoliisi (supo.fi)] 17.10.2023.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Terrorismin tyyppistä toimintaa näyttää olleen maailmalla aina. Ihmisen ahneus, kapeakatseisuus ja oman edun tavoittelu on ajanut toimintaan, millä on pyritty vaikuttamaan yhteiskunnan muotoutumiseen itselle tai omalle ideologialle toivotulla tavalla. Poliittisia johtohenkilöitä on murhattu, vääräuskoisia hoidettu pois päiviltä ja jopa omista sukulaisista hankkiuduttu eroon omien päämäärien saavuttamiseksi. Sanonta ”Hajota ja hallitse” näyttääkin sopivan terrorismiin erinomaisesti. Hajottamalla luodaan pelkoa ja tilaa omalle toiminnalle.

Terrorismissa on nähtävissä omien tarkoitusperien ajaminen käyttäen apuna pääasiassa väkivaltaa, joka aiheuttaa varsinaista toimintaa laajemman pelkoaallon ja kauhua siten, että jonkin valtion tai kansainvälisen järjestön oletetaan muuttavan toimintatapojaan. Lähtökohtaisesti demokraattisiin valtioihin ja ns. pehmeisiin kansainvälisiin toimijoihin yritetään terroristisella toiminnalla vaikuttaa siten, että ne joutuvat tekemään jotain tai joutuvat jättämään jonkin asian tekemättä. Vaikka, kuten mainittua, terroritoimintaan käytetään pääasiassa väkivaltaisia tekoja, on jo nyt havaittavissa, että terrorismi pystyy muuttamaan muotoaan.

Nykyään kyse ei aina ole varsinaisista pommi-iskuista, vaan terroritoimintaa voidaan suorittaa myös tietotekniikkaa hyväksi käyttäen siten, että sillä voidaan halvaannuttaa esimerkiksi joidenkin valtion orgaanien tai kansainvälisten järjestöjen tietoliikenne. On myös mahdollista, että väkivallatonta terrorismia käytetään jonkin maan vaalien lopputuloksen manipulointiin tai muutoin vaikuttamalla sen politiikkaan perättömillä uutisilla. Joissakin teorioissa myös erilaisten tautien levittäminen voisi olla yksi terroristisen toiminnan muoto. Sitä lienee jo kokeiltu ainakin jollakin tasolla.

Vaikka terroritekoja ja sopimuksia terrorismin torjumiseksi oli ollut jo aiemminkin, terroristisen toiminnan määrittelyyn, kansainvälisiin sopimuksiin terrorismin torjumiseksi ja lakien säätämiseen herättiin maailmalla ja Suomessakin osana EU:ta viimeistään vuonna 2001, kun terroristijärjestö al-Qaida iski tuhoisasti Yhdysvaltojen New Yorkissa ja Washingtonissa. Haluttiin nopeasti määrittellä, millainen toiminta on terrorismia. Yhteisymmärrykseen kansainvälisesti ei ole päästy vielä tänäänkään, sillä monella maalla on omat tarkoitusperänsä, kuinka se terrorismin haluaa

määritellä. Eroa määritelmässä on myös sisäisesti joidenkin valtioiden eri turvallisuusviranomais-ten välillä. Määritelmiin vaikuttavat myös kieli- ja kulttuurierot.

Kun lähtökohtana kansainvälisille sopimuksille ja lakien säätämislle on määrittelemätön ilmiö, mistä maiden tulisi päästä yhteisymmärrykseen, ei lopputulos voi olla täysi kymppi. Kun siihen lisätään kohtuuton kiire saada sopimukset voimaan ja niiden myötä muutokset lakeihin, tai jopa täysin uusi luku lakiin, kuten Suomen osalta, näkyy se vääjäämättä lopputuloksessa.

Jo kaksi vuosikymmentä voimassa ollut Suomen terrorismilaki ei sekään tuloksellisuudellaan ja toimivuudellaan voi itseään nostaa jalustalle, jos mittarina pidetään terroristisista rikoksista tuomit- tujen määrää. Näyttäisi kuitenkin siltä, että esitutkintoja tai vähintään esiselvityksiä on jonkin verran vuosittain ollut.

Itse katson terrorismirikoksiin kouluttamisen tai kouluttautumisen osalta ongelmalliseksi luette- lomuotoon laitettut terroristisessa tarkoituksessa tehdyt teot, jotka määrittävät, onko kyseessä terroristinen teko ja siten rikos. Se rajaa liian voimakkaasti esitutkintaa jo tutkinnan alkuvai- heessa. Jos luettelot halutaan laissa pitää, olisi niiden lisänä oltava jonkinlainen kaatopykälä, missä viitattaisiin kaikenlaiseen koulutuksen antamiseen ja kouluttautumiseen, millä on koske- tuspintaa terrorismiin. Se voisi olla jonkinlainen lievempien terrorismirikosten pykälä, joihin kuu- luisivat kyseisen rikoksen tukitoimet.

Näin lakiin saataisiin joustavuutta, ja sitä kautta sen käyttöä ja ymmärrystä selkeämmäksi. Itse- kouluttautuminen sinänsä on oiva lisä kouluttautumisen osalta, sillä se näyttäisi olevan nykyään turhautuneen ja terrorismia suunnittelevan ensisijainen toimintatapa. Jonkinlaisen kaatopykälän olemassaoloa puoltaisi myös se, että terroristisen toiminnan tukimuodot ja toimintatavat muut- tuvat nopeasti kehittyvän teknologian ja muuttuvan yhteiskunnan myötä. Liian vaikeasti sovellet- tavaa lakia ei ole mahdollista soveltaa, jos laki laahaa tekemuotojen perässä.

Jotta jokin radikaali ja ideologinen suuntaus saisi aktiiviset toimijansa, sen tulee värvätä toimin- taansa uusia kandidaatteja. Värväämisellä tarkoitetaan uusien henkilöiden rekrytointia oman ryhmän toimintaan. Värväminen voi olla henkilön taivuttelua mukaan toimintaa, mutta joskus

myös pakottamista. Värvättävälle ei anneta muuta mahdollisuutta. Pääasiassa värvättävät osallistuvat toimintaan kuitenkin oma-aloitteisesti.

Värväystoimintaan liittyy usein joku karismaattinen johtaja, jota on helppo seurata ja jonka sanoma on helppo uskoa. Tyypillistä värväystapaa ei näytä olevan, vaan värvääminen voi tapahtua kahdenkeskisen keskustelun pohjalta tai laajemman kuulijajoukon sisäisesti. Nykyään värväys on siirtynyt paljolti internetiin. Värväysvideot ja terrori-iskumateriaali houkuttavat ideologisesti samoin ajattelevia mukaan toimintaa, mutta se antaa mahdollisuuden myös seikkailijoille. Euroopassa ongelmaksi on noussut radikalisoituminen. Kyse ei varsinaisesti ole perinteisestä värvämisestä, vaan kyseiset henkilöt kokevat jäävänsä yhteiskunnan ulkopuolelle, eivätkä koe uutta kotimaataan läheiseksi. Yhteiskunta, missä he elävät, muuttuu vääräuskoiseksi viholliseksi. Radikalisoituminen on kasvanut ongelmaksi varsinkin vankilan muurien sisällä. Nämä radikalisoituneet henkilöt ovat erittäin tervetulleita terroritoimintaan. Heitä ei aina tarvitse värvätä. He värväytyvät itse.

Loistavan alustan tällaiselle radikalisoitumiselle ja värväytymiselle antaa tietoverkossa toimivat salatut keskustelupalstat, joiden kauttaverkostoituminen tapahtuu myös kansainvälisesti.

Vaikka henkilöt värväytyvätkin terroristiryhmiin varsin usein oma-aloitteisesti tai kouluttautuvat terroristiseen rikokseen itse, näyttäisi heidänkin aktivoitumiseensa liittyvän aina joku karismaattinen henkilö, joka toimii ajatuksen laukaisijana. Näin on varsinkin ns. yksinäisten susien kohdalla, vaikka he eivät mihinkään terroristiryhmään kuuluisikaan.

Myös terrorismirikokseen värväämisen pykälä on tulkinnaltaan varsin tiukka. Sanamuoto houkuttelemine tai taivuttaminen, kun eivät ole ainoita tekemuotoja, joilla ihmisiä saadaan toimimaan halutulla tavalla. Jo terroristiseen toimintaan liittyvien videoiden näyttäminen ja levittäminen voi hyvinkin saada henkilön tekemään päätöksensä väkivaltaiseen jihadiin osallistumisesta. Näinhän toimivat juuri monet ääriliikkeet. Videoita vääräuskoisten tappamisesta ja oman ideologian omaavien sankaritarinoista näytetään jo lapsille. Näin lapset aivopestään jo hyvin varhaisessa vaiheessa ajattelemaan ja toimimaan halutulla tavalla. Kysehän on täysin pitkäkestoisesta värväysprosessista, mutta Suomen lain mukaan siitä ei tuomiota tulisi.

Suomen terrorismilaisissa terroritoimintaan värvääminen on kriminalisoitu. Jopa yritys on rangaistava. Täytyäkseen terrorismilaki antaa kuitenkin tiukan vaatimuksen värväämisen suhteen. Ensiksikin teko on moitittava vai tahallisesti tehtynä, kuten Suomen rikosoikeudessa on tapana. Sen lisäksi täytyäkseen teko edellyttää tietoisuutta. Tekijän on tiedettävä varsin tarkasti tekonsa seuraukset, mutta myös ryhmä kenelle hän on värväämässä henkilöitä. Henkilön tavoitteena on siis oltava se, että hän värvää jäseniä terroristiseen toimintaan.

Tutkielmassa käytetyissä esimerkkitapauksissa onkin huomionarvoista se, että vastaajat eivät kaikissa tapauksissa kiistä varsinaista aktiivista toimintaansa ja myöntävät toimineensa kuvutulla tavalla, mutta he kiistävät tienneensä toimineensa terroristiryhmää edistääkseen tai heidän käsityksensä kyseisestä ryhmästä on erilainen kuin syyttäjällä. Terrorismioikeudenkäynnit näyttävätkin pyörivän enemmän määritelmien ympärillä kuin itse varsinaisen teon käsittelyssä.

Tahallisuus on näin yksi merkittävimmistä tekoa määrittävistä seikoista Suomen terrorismilaisissa. Tahallisuuden eri muodoista juuri tarkoitustahallisuus sopii parhaiten täytyneeseen terrorismirikokseen. Vaikka olennainen osa tuomittavaa terrorismirikosta on tahallisuus, sitä käsitellään varsin vähän alan kirjallisuudessa. Niissä on usein tyydytty mainitsemaan vain, että terroriteko on rangaistavaa tahallisuutena ja siihen on liityttävä terroristinen tarkoitus.

Terrorismilaki on Suomessa varsin nuori. Silti, tai ehkä siitä syystä, se on ehtinyt kehittyä ja sitä on muutettu moneen kertaan. Silti se ei ole vielä toimiva. Tästä selvänä indikaattorina on oikeustapaukset terroristiseen toimintaan kouluttautumisesta ja värväämisestä, joista ei ole kyetty antamaan ensimmäistäkään tuomiota. Onhan toki mahdollista, että vastaajat ovat olleet täysin syyttömiä, mutta sellainen kuva ei välity lukijalle oikeuden pöytäkirjoista. Näytön hankkiminen noiden kriteerien pohjalta, jotka terrorismilaki määrittelee terroristisen rikoksen tunnusmerkeiksi, näyttää olevan liian haastavaa. On myös toki mahdollista, että prosessiekonomiset syyt ovat osittain nakertaneet esimerkkitapausten näytön hankintaa. Niissä kun ei ollut kyse kovin ammattimaisesta ja laajasta koulutus-, kouluttautumis- tai värväystoiminnasta, joten toteutessaan tuomiotkin olisivat olleet varsin vaatimattomia.

Terroristilakia tulisikin jälleen muuttaa ainakin tiukkojen tekokuvausten osalta. Tokihan sen tulee olla EU:n vastaavien vaatimusten mukainen, mutta jo nykyiset oikeustapaukset osoittavat, että määritelmien osalta terrorismilait eivät ole sanasta sanaan yhdenmukaisia jokaisessa Euroopan unionin valtiossa, vaan niissäkin on tulkinnallisia eroja eri kielten ja kulttuurien takia.

Aivan valmis en olisi menemään israelilaisten käyttämään hyvin vapaaseen tulkintaankaan terrorismista ja terrorismilaista, mikä saa jokaisen rikoksen, joka rikkoo Israelia vastaan näyttämään terroristiselta rikokselta. Lievennykset Suomen terrorismilain määritelmässä voisivat olla suunnattuja juuri terroristiryhmän toiminnan tuntemiseen. Sillä onhan aivan selvää, että jokainen, joka lähettää rahaa jollekin ryhmälle, kouluttaa, kouluttautuu tai värvää sille henkilöitä, on varmuudella tietoinen ryhmän agendasta.

Ratkaisumallina ei siis olekaan lain tiukentaminen amerikkalaisittain vaan sen muotoileminen paremmin. Myös joidenkin maiden jo käyttämät estot terrorismiin viittaaville nettisivuille saattaisi rajoittaa varsinkin seikkailijoiden osuutta terroristurismiin, mutta suurena ratkaisunavaimena en tätä pidä. Jos Suomi ei muuta terrorismilakiaan koulutuksen antamisen, kouluttautumisen ja värväämisen osalta, ei niiden kriminalisointia voida pitää edes minkäänlaisena hidasteena tai pelotteena terrorismin torjunnassa ja ehkäisyssä.

Tällä hetkellä onkin havaittavissa, että vain terrorismin rahoittamiseen puuttuminen on ennaltaehkäisevistä toimista toiminut edes jollain tavalla. Joskin siinäkin näyttää tulleen vaikeuksia näyttökysymysten suhteen tarkasteltaessa terroristista tarkoitusta, ja todellisuudessa siitä paljastuu vain jäävuorenhuippu.

Rikoslain terrorismipykälä voisi toimiessaan pysäyttää muutaman toimijan tai uskonsotaan lähtijän, mutta itse pahoin pelkään, että jokainen massiivinen uutisointi oikeudessa käsitelystä terroristitapauksesta synnyttää kymmenkertaisen määrän uusia mahdollisia terroristeja. Kokonaisuudessaan Suomen terrorismilaki on varsin sekavasti kirjoitettu ja haastavasti tulkittava. Se kaipaisikin pikaista uudistusta, missä sitä selkeytettäisiin.

Tulevaisuudessa toivoisin näkeväni oikeustieteilijä Scheinin tavoin koulutusta terrorististen rikosten käsittelyyn myös syyttäjillä. Toivottavasti näin on jo tehty ja meiltä Suomestakin löytyisi jo sellaisia ammattilaisia, joille rikoslain 34 a luvun tulkitseminen ei tuottaisi ongelmia. Välttämättä tuomioita se ei lisää, sillä terroristisen tarkoituksen toteen näyttämistä on turhan helppo nykyisellä lain tunnusmerkistöllä selitellä itsensä ulos. Siinä jää liikaa tilaa sille mahdollisuudelle, että henkilöllä ei todellisuudessa olisikaan ollut terroristinen tarkoitus.

Suojelupoliisi arvioi, että suurimmat terroristiset uhat Suomeen aiheuttavat ääri-islamistinen toiminta ja äärioikeisto. Nuo molemmat ryhmät ovat indikoineet toimintansa olevan aktiivista, ja varsinkin ääri-islamistiseen toimintaan vaikuttaa herkästi muun maailman tapahtumat ja poliittinen liikehdintä. Äärioikeisto ja nationalistinen toiminta on taas lisääntynyt voimakkaasti ympäri maailmaa, ja se on tuonut itseään esille myös mediassa. Sillä on ollut myös aktiivinen pyrkimys useassa maassa maan valtiopäiville virallisena edustajana tai se lobannut muiden puolueiden edustajia ajamaan itselleen tärkeäksi katsomiaan asioita.

Suomeen saattaa olla kuitenkin nousemassa jo uusi sisäinen terroriuhka, joka liittyy vähemmistöihin. Venäläiset ovat suurin Suomessa asuvista vähemmistöistä. Vuonna 2022 Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaan alkaa heijastua myös Suomeen. Suomeen on tullut Ukrainasta sotaa pakooneita jo tuhansia henkilöitä, ja jotkut heistä mahdollisesti pysyvästi. Ukrainalaisilla on erittäin vahvat mielipiteet venäläisistä, joita Suomessa asuu kymmeniätuhansia. Jo nyt on ollut havaittavissa pahoinpitelyjä, joissa ukrainalaiset ovat hyökänneet Suomessa asuvien venäläisten kimppuun. Myös samoissa tiloissa tai toiminnoissa olleet ukrainalaiset eivät ole suostuneet toimimaan venäläisten kanssa tai ovat jättäneet heidät huomiotta. Pinnan alla siis kytee. Nyt noista kohtaamisista on kirjattu vain pahoinpitelyjä, mutta ukrainalaisten lisääntyessä ja sodan pitkittyessä tilanne voi muuttua.

Kun joku valitsee väkivaltansa kohteeksi jonkun etnisen ryhmän ja levittää näin pelkoa ja kauhua sen etnisen ryhmän keskuudessa, voi syllistyä hyvin nopeasti Suomen rikoslain 34 a luvun rikokseen. Toiminta täyttää tunnusmerkistön. Jos tällaiset hyökkäykset alkavat Suomessa jotain vähemmistöä kohtaan jonkin toisen ryhmän toimesta, toivon, että Suomen terrorismilaki on silloin valmis ja ketju esitutkinnasta tuomioon tarpeeksi rohkea käyttämään rikoslain 34 a lukua.